PLVTARCHI CHAERONEI PHILOSOPHI, HISTORICIQ. CLARISSIMI

SEPTEM SAPIENTVM CONVIVIVM,

Gulielmo Plantio Cenomanno Medico, interprete: Adiecto Græco, ab eodem innumeris emendato locis.

ITEM,

DE SVPERSTITIONE, *libellus.*

Eodem interprete.

VIRTVTE DVCE,

COMITE FORTVNA.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,
1552.

GVLIELMVS PLANTIVS IACOBO HVRAVLTIO MAGNO FRANCIAE ACROATAE S. P. D.

PLVTARCHI *septem Sapientum conuiuium, è Græco in Latinum sermonem à me nuper conuersum, cùm formulis chalcotypis excudendum dare uellem, id tibi Hurau̇lti clarißime dicare uisum est, ut pro tua erga me beneuolentia mei uicißim in te animi & obseruantiæ haberes qualecunq; testimonium. Etsi enim nostra per se uidebatur interpretatio parum te digna, diserto nimirum uiro & polito: res tamen per eam si non satis expressa uerbis, at certè quoquo modo adumbrata tua cognitione uisa est dignißima. Nam quum unus tres personas sustineas: in regia unam, ubi secundum Nomophylaca amplißimum geris magistratum, alteram in urbe politici uiri & ciuilis, tertiam domi patrisfamiliâs: multa hìc ab illis septem Sapientibus uiris de Principis officio, de Republica gubernanda, & familiari tuenda regendaq; habes tradita*

præcepta, aliaq́; multa ad omnem uitæ partem multò utilißima simul & iucundißima. Quemadmodum igitur ex delineatis imaginibus & carbone ductis lineamentis solùm adumbratis uisos nobis antè & notos facilius interdum agnoscimus, quàm ex ijsdem ipsis expreßis & omni pigmentorum colorumq́; uarietate effictis: sic tu quæ ex autore ipso Græcè cognoscere potuisti magno ornatu scripta, ex nobis Latinè nullo prope modum ornatu reddita recognosces. Bene Vale.

IAC. ALLIANCVRTVS NYORTENSIS LECTORI.

Symposium septem positum sapientibus olim
Plantius à Danais transtulit ad Latios,
Hoc adeas, mensæ fies conuiua perennis:
durat perpetuò lapsus ab ore cibus.

PLVT

PLVTARCHI CHAERONEI SEPTEM SAPIENTVM CONVIVIVM,

Interprete Gulielmo Plantio Cenomanno.

DIOCLES.

ENIMVERO* *Nicarche, ſequens* ætas denſam rebus caliginem & obſcuritatem non paruam allatura uidetur, quãdo hodie de rebus tam recẽtibus, noſtramq; memoriam minimè fugientibus falsò conſcripti libri, uulgò fidem inueniunt. Nam nec ab illis ſeptem Sapientibus ſolùm, ut accepiſtis, agitatum eſt conuiuium, ſed parte etiam altera longe pluribus, inter quos & ipſe fui: quippè qui propter artem quam factito & Periandri familiaris & Thaletis hoſpes eram. Apud me enim diuerſabatur uir ille, ita iubente Periandro: nec rectè*

*Argumentũ occaſio.

*Tẽpus nonnulla obſcurat, alia retegit.

*historiam retulit, quicunq; is fuit qui eam rem uobis narrauit: quem uerisimile est ex ijs non fuisse qui conuiuio interfuêre. Verùm quando otium abundè suppeditat, & * senectus alioqui ipsa morti semper obuia dilationem rei olim commemorandæ satis tutò præstare non potest, si diligenter attenderitis, ab initio ut quæq; gesta sunt ordine omnia referam. Conuiuium instruxerat Periander non in urbe, sed in cœnaculo quodam iuxta Lechæum, qui locus erat parturientium non longè à Veneris delubro, cui etiam tum à Periandro fiebat sacrum. Nam quùm de * matris morte, quæ perditè amoribus æstuans uitam ultrò proiecerat, necem ipsa sibi consciuerat, Veneri nondum sacrificasset, tum primùm Melissæ somnijs motus eam uenerari & colere instituit. Singulis autem conuiuis multo ornatu rheda parata præsto erat, quòd & æstas esset et ob carrorum & hominum multitudinem uia inde ad mare usq; tota puluere sublato & strepitu impediretur. At Thales pro foribus bigam cernens, multo risu prosecutus reiecit. Digressi itaq; de uia publica iter per agros silentio faciebamus nos & unà nobiscum tertius Naucratita Niloxenus probus uir imprimis, qui Solone & Thalete in Aegypto usus fuerat familiariter, atq; iterum ad Biantem missus, quamobrem nescire se, nisi quòd suspicabatur Bianti alterum proble*

*Senex nõ satis locuplex futuri sponsor.

* Tam perditè & impotenter uiuentem matrẽ Periander amauisse dicitur, ut cũ ea iam mortua coîre sustinuerit: ueluti ex hoc loco Plutarchi colligi posse uidetur. Nã Suidas & Herodotus Melissam ipsam fuisse dicunt.

*problema adferre epistola consignatum. Inscribebatur enim, Si Bias recusasset, Græcorum doctißimis soluendum proponeretur. Præter spem (ait Niloxenus) ex epistolæ inscriptione commodum mihi usu uenit, quòd omnes uos hîc inuenerim. Itaq; epistolam, ut uidetis, ad conuiuium adfero: simulq́; nobis eam ostendebat. Thades uerò subridens, si quid mali contineat (inquit) rursum ad Prienensem. Soluet enim Bias quemadmodum soluit primum. Sed quid, inquam, sibi uult primùm istud? Victimæ (inquit) ad se missæ * partem peßimam simul & optimam eximere iussus, ualde scitè & perbellè exemptam linguam Amasidi regi remisit: quo facto nominis celebritatem & admirationem apud omnes sibi parauit. Non propterea solùm (respondet Niloxenus) sed amicus esse non renuit, ne regum quidem, quod uos facitis. Siquidem quum tua alia miratur & suspicit, tum uerò * pyramidis dimensione mirificè delectatus est, quòd citra omnem difficultatem, nulloq́; astronomo instrumento opus habens, sed ad Vmbræ finem quam pyramis efficeret collocato baculo, duobus radijs contactu effectis triangulis, manifestò ostenderis quam rationem umbra ad umbram seruaret, eandem proportionem ad baculum habere pyramidem. Sed quod dicere cœperam calumniabantur uulgò tibi regis nomen odiosum esse,*

* Peßima nostri pars & optima lingua.

*Pyramidis ex umbra mẽsio.

*& quædam tuæ in tyrannorum ignominiam adferebantur ad Amasim sententiæ, ut quum interrogatus à Malpagora Ionio si quid usquam admirabile & inauditum (paradoxum Græci uocant) uidisses, responderis, Tyrannum * senem. Et rursus quum alicubi sermo incidisset de bestijs, dixeris, ex feris animantibus teterrimam beluam esse Tyrannum, ex domesticis assentatorem. Ista enim Reges, quanquam modis omnibus uideri uolunt à Tyrannis longè diuersi, non libenter audiunt. At hæc, inquit Thales, ad Pittacum refertur sententia, quum aliquando cum Myrsilo iocaretur. Ego uerò non minus mirer, si pro Tyranno Nautam senem uidere contigisset. Hac autem personarum mutatione illud mihi iuuenis illius usu uenit, qui misso in canem lapide nouercam quum percussisset, dixisse fertur, ne sic quidem malè. Quare Solonem sapientissimum iudico qui Tyrannidem recipere noluerit. Pittacus uerò si Monarchiam nunquam ambiuisset, non credo dixisset, Quàm * difficile summa & absoluta præditum potestate, uirum bonum esse. Periander autem quum prius Tyrannide uelut morbo hæreditario occupatus fuerit, non malè emergere uidetur, sanis consilijs usus in hunc usq; diem, & prudentum delectatus consuetudine, nec, quas ciuis meus Trasybulus capitum diminutiones & tanquam papa uerum*

* Vix unquam Tyrannũ senē, aut Nautā uideas.

* ὡς χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, quàm diffi cile Tyrannũ bonum esse.

rum

*rum amputanda capita suadere ipsi tentabat, uolens admittere. Nam Tyrannus qui mancipijs & seruis imperitare mauult quàm uiris, nihilo melior esse uidetur agricola eo, qui pro tritico & hordeo locustas & noxias uolucres in horreum comportat. Id enim pro multis malis boni habent Magistratus honorem & gloriam, siquidem bonis meliores ipsi imperare, & magnis præstare uideantur. Eos uerò qui cum securitate & periculi *uacatione imperium sine honore malunt, pecudibus par erat multis equisque & bubus præesse, non uiris. Externus uerò iste (Thales ait) uerbis ad rem nihil pertinentibus diem eximit, parum dicere laborans aut inquirere quæ decent eos qui ad epulum accedunt. An non putat ut conuiuatorem, sic & conuiuam *apparatum quendam decere? unde & Sybaritæ, ni fallor, anno uno antè mulieres uocabant, quo eis per otium splendidè cultis, atque multo auro ornatis, liceret ad conuiuia uenire. Ego uerò plus temporis requirere arbitror uerum illum & ab omni fuco alienum conuiuæ ornatum, quò difficilius est moribus consentaneum & decentem inuenire ornatum, quàm corpori inutilem minimeque necessarium. Neq; enim uir prudens se tanquam uas quoddam repleturus infert in conuiuium, *sed ut & seriò aliquid & iocò tractet, audiat & loquatur opportunè, quo tempus inuitat eos qui unà conuiuunt,*

*Præclarū & gloriosum imperium periculo non uacat.

* Ad cōuiuiū imparatus nemo accedere debet.

*Cōuiuia ueterum disputandi magis quàm epulādi causa agitari solita.

 siquidem

ſiquidem iucundam inter ſe ſunt uitam acturi. Prauam enim eſcam licet reijcere, & uinum ſi malum eſt ad lymphas confugere: Conuictor uerò moleſtus, grauis & communis hominum conuerſationis rudis, omnem tum uini & eduliorum, tum cantoris gratiam perdit & labefactat. Nec uerò facile eſt talem offenſam ex multorum animis depellere, ſed nonnullis inter ſe moroſitas quædam in totam etiam uitam reſidet, tanquam heſterna quædam iræ aut petulantiæ iniuriæ'ue ſuper pocula factæ crapula. Quare & Chilo quum heri uocaretur, non prius condicere uoluit quàm ſigillatim conuiuarum nomina quæreret. Dicebat enim uectorem durum et importunum ferre oportere, ut & contubernalem, quibus cum nauigare aut militare ſit neceſſe: At ſe obuijs quibuſque compotoribus immiſcere, hominis parum circumſpecti eſſe ſolere. *Sceletus uerò Ægyptius (id eſt carne nudatum & aſsiccatum hominis cadauer) quem libenter per conuiuia circumferentes ſpectandum omnibus proponebant Ægyptij, mortalitatis monimentum breui ſcilicet fore tales, licet ingratus & intempeſtiuus commeſſator adeſſet, habebat tamen in conuiuijs locum, ſi non ad potandum, molliterq; & uoluptariè uiuendum, ad amicitiam tamen mutuò colendam inuitabat, ſimulque admonebat, ne uitam per ſe breuem, longã malis rebus redderemus. Quum

*Scelet' apud Aegyptios i conuiuijs adhiberi ſolitus.

talia

*talia obiter disputaremus, tandem domum peruenimus. Ibi Thales lauare noluit, quòd perunctum se diceret: uerùm ingressus, loca cursui & palestræ comparata, & uiridarium ad mare haud inelegantér cultum inambulans spectabat: nõ quod horum quicquam miraretur magnoperè, sed ne Periandrum negligere, eiusque studium & ambitiosiorem talibus comparandis curam contemnere uideretur. Qui uerò lauari aut ungi uoluerunt, in secretius conclaue uiris tantum ad epulandum patens à Periandri ministris introducti sunt per porticum, in qua sedenti Anacharsi adstans puella capillum manibus componebat. Hanc Thales modestè & decenter ad se accurrentem deosculatus, sic ne, ridens inquit, comptulum nobis & elegantem hospitem reddis? credo quo mitior & facilior factus, non tam horrido nobis & immani aspectu appareat. Quumq; ex eo, quæ nam esset ea puella quærerem, doctam inquit & celebrem non nosti *Eumetim? Sic enim pater eam, uulgus paterno nomine Cleobulam appellat. Tunc Niloxenus ait, eius ingenium & solertiam summamq; sapientiam comminiscendis & proponendis ænigmatis laudas? nam in Aegyptum usque nonnulla eius nomine peruenêre. Non equidem, respondet Thales. istis enim ut astrologicis problematis uti per iocum solet, & obuijs animi causa proponere: sed sunt eius aliæ multæ uirtutes,*

* Eumetis Cleobuli filia iuris & æquitatis consultissima.

uirtutes, prudentia singularis, animus ad Rempublicam natus, morum mira facilitas, humanitas, frugalitas, integritas uitæ & innocentia. Quibus moderatius iam, & æquius erga ciues, atque popularius paternum reddidit imperium. Verùm quî fit ut Anacharsim tam studiosè & amanter curet? Quia Thales ait, uir prudens rerumq; multarum peritus Anacharsis, tractandi rationem & munditiam Scytharum, quam ægrotis adhibent, benignè ei & promptè tradidit. Vnde factum esse puto, ut ita nunc Anacharsim accipiat, & quocunque officij genere, qua gratificandi facultate & humanitate potest sibi deuincire studeat, cuius congressu & colloquio tam multa didicit. Quum prope cœnaculum uentum esset, obuiam nobis fit Alexidemus Milesius, Thrasybuli tyranni spurius: qui inde egrediebatur, nescio quid ipse secum murmurans turbato uultu & iracundo. Is Thaletis conspectu nonnihil ad se reuersus & sedatiore animo, quam, inquit, contumeliam nobis & iniuriam fecit Periander? qui me hinc conantem soluere remoratus conuiuium expectare iussit: quò postquam uenissem, locum postremum & longè ignobilissimam mihi sedem attribuit: Aeoles, Nysiotas, & quos non infimæ sortis homines anteponens Thrasybulo? Nam me probro & dedecore afficere, & tanquam de dignitatis gradu deijcere dum uult, qui me

misit

*misit Thrasybulum contemnere ac despicere uidetur. Ita'ne tandem, Thales inquit, uereris ne quemadmodum Aegyptij astra, prout locis quæ percurrunt celsiora aut humiliora apparent, seipsis meliora fieri aut deteriora affirmant, sic tu quoque abiectior & obscurior euaseris propter inhonoratiorem attributum in conuinio locum? Certè Lacone non paulò deterior fueris, qui in choro quodam à præsultore in postremum locum reiectus, Euge inquit, inuenisti quî esset hic quoque *honoratus locus. Non ut primas sedes occupemus unà accumbimus, sed ut aßidentibus commodos nos et faciles exhibentes, occasionem ipsis & ansam præbeamus protinus faciendæ inter nos amicitiæ. Tantum abest ut quicquam de loco queri uelimus, ut benè etiam nobiscum actum putemus, quòd contigerit cum talibus accumbere. Nam qui sedendi locum indignatur, aßidentem magis conuiuam quàm conuiuatorem grauiter ægreque ferre, in utrunque autem inimico & infenso uidetur esse animo. Verba inquit, isthæc sunt nō sic est Alexidemus. Quinetiam uos, qui sapientes dici & appellari uultis, reipsa honorem ambire & apud omnes quærere uideo. Simulque nos prætergressus discesit. Nobis uerò hominis absurditatem & stolidilitatem mirantibus, Insanus, inquit Thales, est & monstrosus naturâ. Nam puer adhuc allatum ad Thrasybulum delicatum & preciosum*

*Persona loco, non locus personæ honori esse debet.

preciosum unguentum, quum in magnum uas infudisset, uino insuper addito, totum adhausit, inimicitiæ profectò sibi propinans non amicitiæ poculum. Postea circumlustrans minister, iubet Periander, inquit, ut tu & Thales cum isto (Niloxenum indicans) diligenter inspiciatis id quod sibi nuper allatum est, utrũ nequicquam & temerè factum sit, an pro signo & portento habendum. Ipse quidem certè prodigium esse putat. Siquidem ualdè commoueri uisus est, piamentum sacrificij (Græci miasma siue catharma dicunt) & lustrationem esse ratus. Simulque nos in domunculam quandam, ex ijs quæ in horti ambitu ordine sitæ erant, deduxit. In ea iuuenis, quantum ex habitu conijcere licebat, pastoriam factitans, imberbis adhuc, alioqui forma haud inhonesta nec illiberali, explicato rhenone nobis in conspectum dedit puerum infantem, ut ipse quidem aiebat, equa natum. Nam supernè manibus & collo tenus, hominis forma, cætera equus erat, nisi quòd uagitu & ploratu recèns natos pueros referebat. Quo uiso Niloxenus auerrunce exclamãs Hercules, aliò protinus faciem auertit. Thales uerò diu oculos & obtutum quum fixisset in puerum, tandem ridens (solebat autem de more ludere mecum, et perlibenter iocari de ijs quæ ad artem pertinebant) An non, inquit Diocles cogitas lustrũm excitare, & negotium facessere Dijs ipsis

*ipsis prodigiorum auersoribus, quasi triste aliquid expiatione dignum, atq; ad exemplum pertinens acciderit? Quid ni uerò, inquit, eam rem expiandam esse dicam? Seditionis enim & dissensionis & inimicitiæ signum est, uercorque ne ad nuptias usque & progeniem pertineat, priusquam primum Deæ portentum expiaretur, altero ut uides edito. Hæc responsione indigna arbitratus Thales, ridens abibat. Quum uerò pro foribus nobis obuiam factus esset Periander percunctatus quæ uideramus, me relicto Thales & apprehensa eius manu, Tu inquit, ad quæ Diocles hortatur per otium facies, ego uerò tibi rectè consultum cupiens, condocefaciam, ne posthac equarum pastoribus utitor, aut eis *uxores dato. Quo dicto Periander uehementer lætari uisus est. Nam risit effusissimè, & amplexus Thaletem deosculatus est. & ad me reuersus, arbitror ait, Diocles eatenus ualere portentum atque in hanc interpretandum sententiam. An uerò non uides quàm magnum nobis malum acciderit, postquam Alexidemus nobiscum epulari noluit? Postquam ingressi sumus, grandius iam locutus Thales, ubi'nam, inquit, homo ille accumbere dedignatus est? ostenso loco, quum eo uenisset, accubuit ipse, secumque nos accumbere iussit. Sed uel magno, ait, emere non recusassem, mensæ semel socium habuisse Ardalum. Erat autem Trœzenius Ardalus,*

*ζυόνειται taxantur.

tibicen

*tibicen & musarum Ardaliarum sacerdos, quarum ibi sedes antiquus ille Trœzenius Ardalus locauerat. Aesopus uerò (erat enim ad Periandrum nuper & Apollinem Delphos à Crœso missus, & iuxta Solonem summo loco accumbentem sedebat in humili quapiam sella) Mulus inquit, Lydius *in flumine sui imaginem dum uidet, corporis formam & molem miratus, ad cursum impetu capto tanquam animosus equus ferocire & iubam uehementius iactare cœpit. Deinde paulisper secum ipse reputans se asinæ filium esse, è uestigio impetu represso ferocire desijt & animos tollere. At Chilo Laconica lingua, tu, inquit, tardus es & mulum incitas. Paulò post prodiens Melissa accubuit iuxta Periandrum: Eumetis uerò medio sedit epulo. Sedentem me paulò supra Biantem compellans Thales, Quid, inquit, Diocles Bianti non dixisti ad se uenisse iterum Naucratitam hospitem regalia problemata adferentem, ut dum sobrius adhuc est, & à seipso rationem exigere atque in consilium adhibere potest, rem totam facilius intelligat? At iste, Bias inquit, iamdudum ad ea uocare me dubitat. Porrò Dyonisum ceu patrem liberum, quum in alijs rebus potentem expertus sum, tum *Lysium à summa sapientia qua soluendis problematis pollet appellatum esse scio. Quare non est quod uerear, ne Dei plenus timidior ad certandum sim &*

*Præsenti apologo perstringitur Alexidemus.

*Lysius Bacchus.

sim & ignauior futurus. Atq; ita illi inter se super epulas iocabantur. Mihi uerò conuiuij frugalitatem solito maiorem consideranti, subijt mecum reputare, sapientes & bonos uiros inuitandis & accipiendis conuiuio amicis sumptus * *maiores non facere, imò uerò multum minuere, atq; nimiam illam conquirendarum & apparandarum escarum curam in totum tollere, unguenta etiam exotica & peregrina, placentas, exquisitorum & maximo emptorum uinorum profusiones à conuiuijs remouere, quibus quotidie quum Periander impensius in Tyrannide in opulentia, rerumq; copia uteretur, iam apud hosce conuiuas frugalitate, parsimonia, & impensæ moderatione quærere splendorem atque magnificus uideri maluit. Nec alijs solùm, sed & uxori adempto & occultato consueto cultu corporis, tenuiter eam & modestè ornatam ostentabat. Postquam remotæ fuerunt mensæ, & singulis à Melissa datæ coronæ, nosq; libauimus, & Tibicina pauca quædam medijs libationibus quum intercinnisset, è medio facessit, Ardalus nominatim Anacharsim percunctatus an apud Scythas essent tibicinæ? ex tempore, ne uites quidem inquit. Rursum Ardalus, At Dij certè sunt Scythis. Sanè quidem respondit Anacharsis, linguæ humanæ callentes: nec, quemadmodum Græci qui licet disertius se Scythis loqui arbitrentur, tamen*

*Veterum accipiẽdis & tractandis amicis frugalitas.

concinnata ex oßibus & lignis instrumenta Deos iucundius & libentius audire putant. Verùm si scias (Aesopus inquit) quod præsentes dicunt Tibifices, abiectis capreolorum oßibus asinina usurpantes, sonare melius. * *Vnde & Cleobulus ab hinnullo tibia cum Phrygia fistula comparata adductus est, ut aurem cornigeram miraretur citra pulsum. Quò factum est, ut asinus admirationi esse cœperit, quòd craßißimum alioqui & à musis abhorrentißimum animans, tenuißimum & musicæ aptißimum os præbeat. Nimirum & nobis id Naucratijs, inquit Niloxenus, Busiritæ uitio dant. Iam enim nos quoq; asininis oßibus ad tibias utimur. Illi uerò etiam tubam audiuisse nephas esse ducunt, quod clangore asinum referat, quem propter Typhonem utiq; ab Aegyptijs probro & contumelia* * *affectum esse memoria tenetis. Silentio facto Periander Niloxenum conspicatus meditantem quidem, sed non audentē dicere, equidem inquit, uiri non possum non uehementer probare & laudare urbes illas & urbium moderatores, qui externis* * *primùm, deinde ciuibus reddendo iure & dandis responsis uacant. Itaq; disputationem hanc nostram tanquam uernaculam & consuetam tantisper intermittendam esse statuo, dum aditum uelut in concionem præbebimus Aegyptijs illis & Regijs problematis, quæ Niloxenus homo*

* Ananta podoton figura Græcis autoribus familiaris, id est oratio mēbro altero defecta. Deest enim mirari desinas Græcos tibiis ad Deos uti, uel aliquid simile sententiæ conueniens.

* Asinus Aegyptiis dedecore affectus.

*Externo primùm quā ciui ius reddendum.

*minimè malus Bianti attulit: quæ ne Bias quidem ipse unà nobiscum disputare recusat. Vbi enim inquit, aut quibus cum expeditius & facilius quæ respondenda sunt inuenire pericliter? quum & Rex alioqui ipse iubeat incipiendum quidem à me esse, deinde ad cæteros quoq; ea de re referendum. Atq; sic ipsi literas reddidit, quas Niloxenum resignatas in conspectu plane omnium legere iußit, hanc ferè habentes sententiam. Rex Aegyptiorum Amasis Bianti sapientißimo salutem. Rex Aethiopum mecum dissertationem de rerum cognitione habens, in alijs mihi quum facilè cederet, ad postremum absurdam rem imprimisq; difficilem commentus, mare * ut exhaurirem iußit. Si soluissem premium proposuit uicos multos & suæ ditionis urbes quàm plurimas: Sin minus, ad Elephantinem regionem urbium posseßione cederem. Ea re perpensa, protinus Niloxenum mittere placuit. Quicquid autem tuis amicis aut ciuibus commodare pro eo beneficio potero, tibi persuadeas uelim nihil tanti atq; eam rem apud me fore, quin omnia mea libenter huic curæ posthabiturus sum. His lectis, Bias aliquandiu hærens, secumq; ipse nonnulla reputans atq; cum Cleobulo proximè aßidenti communicans, quid ais inquit, Naucratita, Tantum imperium & longe fertilißimam regionem obtinens Amasis, propter ignobiles quosdam*

* Epotandum mare Amasidi proponit Aethiopũ Rex.

responsio est tertia

*& steriles uicos epotare mare uellet? Ridens Niloxenus tu, inquit, pro tua prudentia Bias in hac re quid fieri poßit uideris. Respondeat, Bias inquit, Aethiopi Amasis, ut in * mare influentia flumina tantisper sistat, donec ipse potando exhauriat præsens nunc mare. De hoc enim eius erat mandatum, non quod postea esset futurum. Quo responso Niloxenus Biantem præ uoluptate amplexari & exosculari festinat. Cæteris scitè & festiuè Biantis dictum laudantibus & approbantibus. Ridens Chilo Naucratita inquit, priusquam maris epotandi neceßitate liberet se eaq; de re disputationem Aethiopis cludat Amasis, hinc soluens renuntia, ne de exhaurienda tanta salsilagine sit solicitus, sed quomodo potius * potabile suis & dulce imperium reddat. Talium enim Bias experientißimus est & præstantißimus magister, quæ benè doctus Amasis, nihil iam opus habuerit aureo Pelluuio aduersus Aegyptios: sed obseruabunt omnes, honoremq; deferent & amore prosequentur, si facilem se æquumq; præbuerit, etiam si sexcenties quàm nunc odiosior extiterit. Eiusmodi sanè (inquit) Periander primitias in regem conferre unumquenq; deceret, uiriles quidem illas ut ait Homerus. Nam & illi longè * pluris fuerit negotiatione acceßio, id est lucrum quod obiter & inopinatò summæ accedet per negotiationem*

*Argutũ Biantis respõsum.

*Sapiẽter Chilonis dictum.

* πλέονος ἀξία δὲ ἐμπορίας ἡ παρενθήκη.

paran

*parandæ: & nobis omnium longè utilißima. Hæc quùm locutus fuiſſet Chilo, Solon primas in dicendo partes iure ſibi uendicare uidebatur, non ſolùm quia cæteros ætate anteiret, & ſummo ſederet loco, ſed quòd legislator Athenienſium amplißimum & numeris omnibus abſolutum moderaretur imperium. Tum Niloxenus in aurem mihi inſuſurrans, multa (inquit) Diocles ſapientum dicta & facta eſſe falsò creduntur: gaudentq́; multi inepta quædam & frigida de ſapientibus uiris dicta ſibi confingere, aut ab alijs ficta accipere: quale eſt quod de Chilone apud nos in Aegyptum uſq; ſparſum eſt, quam cum Solone communem amicitiæ & hoſpitalitatis teſſeram habebat, fregiſſe, quia Solon leges pro Reipublicæ commodo * mutabiles eſſe ſemelq́; latas abrogari poſſe diceret. O abſurdam, tum ego, & ridiculam orationem. Sic enim Lycurgum cum ipſis legibus remouere & ablegare oporteret, qui Lacedæmoniorum totam mutauit gerendæ Reipublicæ formam. Hîc parum cunctatus Solon, * mihi certè quidem inquit, uidetur nominis celebritatem maximam & gloriam comparaturus ſiue Rex ſiue tyrannus, ſi ex*
monarchia Democratiam ſuis ciuibus reddiderit. Si I
(inquit ſecundo loco Bias) primus utatur patriæ le- II
gibus, ijsq́ue teneri ſe putet. Poſt hunc Thales, ſum- III
mam principis fœlicitatem ſtatuere ſe, ſi ætate natu-

* μετακίνητοι νόμοι. & ad nouos caſus temporum, nouæ conſiliorũ rationes accommodandæ.

*Qualẽ Principẽ eſſe oporteat, Sapientũ ſententiæ.

 raliter

IIII raliter exacta senex diem suum obeat. Ab hoc quartus Anacharsis, si solus sapere & prudentia alijs
V omnibus præstare uideatur. Quintus Cleobulus si nemini
VI fidat familiarium, sua'ue credat cõsilia. Sextus Pittacus, si non se sed sibi timere suos assuefecerit.
VII Hunc excipiens Chilo, imperatorem dixit mortale & caducum nihil, sed diuina & immortalia omnia cogitare & meditari oportere. Hisce dictis sententijs, Periander suam quoq; sententiam rogatus, non ualdè hilari, sed contracto uultu pronuntiare, inquit, non dubitem suprà dictas propè modum omnes sententias à capessendo imperio auocare sapientẽ. Aesopus uerò, qui illorum sententias reprehenderet, Opòrtebat igitur, inquit, eos hoc per se præstare, non per amicitiæ & consilij dandi speciem, inimicitias cum principibus gerere. Porrò Solon eius prehenso capite ridens an'non, inquit, qui suadere uult omninò abstinere imperio, quàm imperium habere, melius esse, non uideatur moderatiorem regem & tyrannum æquiorem efficere? Ecquis autem inquit hoc tibi credat & non potius Apollini quum à te consuleretur respondenti.

O fœlicem urbem præconem quæ audiat unum?

Imò uerò Athenienses, Solon inquit, in hunc usq; diem
I unum præconem, unam legem imperantem audiunt, populari potentia delectati. Tu uerò coruos & graculos

culos intelligere potes, at tuam ipsius uocem non rectè exaudire uideris, qui ciuitatem Apollinis oraculo fortunatißimã esse ducas, quæ uni pareat: Conuiuij autem uirtutem esse putes si omnes loquantur de omnibus. Quia (inquit Aesopus) nondum sanxisti perinde esse, famuli ne inebriantor, ac quũ Athenis statueres, famuli amoribus ne uacanto, neq; unguntor. Itaq; ridente Solone, Atqui Cleodorus medicus inquit, simile est perungi ac super pocula garrire & nugari eum qui uino totus madeat. Vtraq; enim demum iucundißima res est. Tanto magis (respondendi uices præoccupans Chilo ait) ab ea temperare oportet. Rursum Aesopus, Quinetiam (inquit) Thales dicere uisus est, beatum fore principem, si quàm ocyßimè senescat. Vnde ridens Periander meritò (inquit) Aesope pœnas damus de eo quòd priusquàm in medium prolata Amasidis uerba expenderemus, in alium incidimus sermonem. Tu itaq; Niloxene reliqua epistolæ lege, & præsentibus in hoc uiris utere. Atqui (respondet Niloxenus) iussum illud Aethiopis rectius mihi uideor nominare non posse, quàm Archilochi tristem & odiosam scuticam. Hospes uerò tuus Amasis nõ paulò facilior nobis & argutior proponendis talibus problematis uisus est. Siquidem iubebat dicere ipsum quid antiquißimum, quid pulcherrimũ, quid sapientißimum,

*quid maximè commune, quid ad hæc utilißimum, quid contrà nocentißimum, quid item fortißimum, quid deniq; facillimū? Num igitur ad hæc respondit, atq; horum quodq; soluit? Sanè inquit Niloxenus. Vos autem rem tenentes iudicate. Permagni enim Rex sua interesse putat, si neq; falsò reprehendere & calumniari alterius responsa, neq;, si quid respondendo ipse fortè in ijs errauerit, aliorum iudicium & censuram effugere uoluisse poßit conuinci. Vobis autem, ut ad horum quodque responderit, iam recitabo. Quid antiquißimum? * tempus. Quid capacißimum? mundus. Quid sapientißimum? Veritas. Quid pulcherrimum? lumen. Quid maximè commune? mors. Quid utilißimum? Deus. Quid nocentißimum? dæmon. Quid potentißimum? fortuna. Quid facillimum? uoluptas. His recitatis Nicarche, silentio facto Thales Niloxenum interrogauit, an has admisisset solutiones Amasis. Ex ijs, respondit, nonnullas approbauit, alijs offendebatur. Atqui (Thales ait) nihil mendo uacat, sed ignorantiæ maximæ & erratorum plena sunt omnia. Veluti statim initio, tempus quî antiquißimū dici poßit, si eius pars præterita quædam est, altera præsens, alia futura? nam quod ætatem nostrā subsequetur tempus, et rebus & hominibus nunc præsentibus fuerit recentius. Sapientiam uerò ueritatem ducere, aliud nihil esse uidetur,*

* hæc paulò pòst refutabuntur.

quàm

*quàm si quis lumen, oculũ statuat. Quod si lumen ad pulchritudinem referebat, quomodo Solem prætermisit? Quid? de Dijs & Dæmonibus responsum? certè temeritate & periculo non uacat, ut nec de fortuna, stoliditate maxima. Neque enim tanta esset eius inconstantia, si cæteris rebus firmitate, potentia et robore præstaret omnibus. Quin nec mors communis est omnium: nam uiuentium nõ est. Cæterùm ne aliorum sententias coarguere uidear, nostram cum illius sententia conferamus. Atque etiam, si ita uideatur Niloxeno, de singulis interrogare paratus sum. Vt igitur acta tum res est, in præsentia exponam, interrogandi mihi & respondendi partes sumens. *Quid antiquissimum? Deus. Genitus enim non est. Quid maximum? Locus. Cætera enim mundus, mundum locus continet. Quid pulcherrimum? Mundus. Quidquid enim ordinatum est eius pars esse censetur. Quid sapientissimum? Tempus. iam enim nonnulla inuenit, alia posthac inueniet. Quid maximè commune? Spes. Etenim ijs etiam adesse solet, quibus aliud nihil superest. Quid utilissimum? Virtus. siquidem quum ex alijs tum ijs etiam quæ incommodatura uidentur, rectè utendo sua comparat commoda. Quid nocentissimum? Improbitas. hæc enim si adsit, lædit ac labefactat quàm plurima. Quid fortissimũ? necessitas. Sola enim constans semper & immobilis. Quid facillimum?*

*Quid antiquissimum. Maximum quid. Pulcherrimũ. Sapiẽtissimũ. Maximè cõmune. Quid utilissimum. Nocẽtissimũ. Fortissimum. Facillimum.

mum? quod ſecundum naturam. Nam ad uoluptates ſæpe fatiſcunt & defatigantur tanquam laboris plenas. Omnibus Thaletem laudãtibus, Talia Niloxene (inquit Cleodemus) interrogare & reſpondere poſſe, facinus eſt uerè regiũ & imprimis laudabile. Barbaro uerò illi qui Amaſidi mare propinauit, Pittaci breuitate erat opus, qua aduerſus Alyatem uſus eſt, neſcio quid Lesbijs imperantem & ſcribentem, ſuperbè quidem reſpondens, nihil, ſed ſolùm allia & panem calidum eſitare iubens. At uerò (anteuertens inquit Periander) Cleodeme moris fuit ueteribus etiam Græcis tales inter ſe quæſtiones proponere. Accepimus enim ad Amphidamantis exequias in Chalcidem poëtas totius Græciæ ſapientiſſimos conueniſſe. Erat autem Amphidamas uir politicus, qui ſuis uerſibus multa Eretrienſibus exhibuerat negotia ijs bellis quæ pro Lilanto ſuſceperant. Quum uerò diu meditata poëtis carmina propter æmulandi & contendendi ſtudium difficilem & ancipitem iudicationem redderent: & autoritas & nomen certatorum Homeri & Heſiodi, magnam iudicibus adferrent cum pudore dubitationem, ad tales ſe quæſtiones contulerunt.

Amphidamas

Quæ nec erunt mihi muſa refer, nunquám ue fuêre.
Ex tempore Heſiodus,

Quum

Quum Iouis ad tumulum ualido perfregerit ictu
Plaustra ferox sonipes, palmaque potitus abibit.

*Propterea Hesiodũ quũ omnibus admirationi fuisset *tripodem consecutum esse ferunt. Sed nihil, Cleodemus inquit, ista differunt ab Eumetidis ænigmatis. quam eiusmodi ludere & contexere tanquam æqualibus paruas quasdam zonas & fasciolas, alijsq; mulieribus proponere haud indecorum fortè fuerit: At ista prudentes uiros aliquo habere loco aut numero, quî ridiculum non sit? itaq; Eumetis, quum libenter, ut uidebatur, Cleodemo aliquid respondere uellet, pudore est prohibita in eius uultu multo rubore conspicuo. Hanc Aesopus defendere & eius pudori consulere uolens, quid? inquit, an non magis pudendum fuerit, si ista soluendo non sis? cuiusmodi est quod sub cœnam nobis proposuit, *Virum uidi æriflammam (Græci πυρίχαλκον dicunt) uiro agglutinantem. Quid hoc rei sit potes dicere? Sed ne scire quidem istud necesse habeo. Atqui hoc te melius nouit nemo, nec rectius administrat. Quod si neges, testes sunt cucurbitulæ. Itaque risit Cleodemus. utebatur enim cucurbitulis frequentius quàm suæ ætatis medicorum quisquam. Atque eius opera factum, ut auxilium hoc medicum imprimis celebraretur atque in usu esset frequentissimo. Mnesephilus uerò Atheniensis, Solonis æqualis atque studiosus assectator,*

equidem

*Tripode aureo donatus Hesiodus.

*Aenigmaticum problema de medicis cucurbitulis.

*Conuiuium democraticũ esse debet. & τὸν οἶνον μὴ πλουτίνδην μηδ' ἀριστίνδην, ἀλλ' ἐξ ἴσου πᾶσι νέμειν χρή.

*Quis optimus ciuitatis status 7. Sapientum sententiæ.

*Sola in bonis uirtus, in malis improbitas ponẽda, cætera sunt adiaphora.

*equidem inquit, *ut uinum, sic sermonem non pro opulentia aut præstantia uni aut alteri, sed æqualiter omnibus tanquã in Democratia agentibus dari concedique, atque omnium communem esse uelim. Quæ modo uobis de imperio & regno dicta sunt, ad nos qui popularem potestatem retinemus nihil pertinent. Quare æquum esse ducimus, si rursum quid uestrum quisque de æqua Reipublicæ gerendæ potestate sentit conferat in presentia, iterum sumpto à Solone principio. Itaq; faciendum uidebatur. Ac primus Solon, audiuisti inquit, Mnesiphile cum cæteris Atheniensibus quem ego optimum statuerem ciuitatis statum. Verùm quando iterum audire placet, *mihi semper quàm diutissimè rebus omnibus florere & uigere, maximeq; Democratiam tueri & seruare uisa est ciuitas, in qua maleficum hominem & iniurium

I deferunt, accusant, reumque peractum puniunt non minus ij qui nulla lacessiti sunt, quàm cui facta est iniuria.

II Secundus Bias præstantissimam dixit esse De-

III mocratiam in qua omnes legem tanquam tyrannum

IIII reformidant. Post hunc Thales, quæ nec supra modum diuites, nec ualde pauperes habet & prætenues ciues. Hunc excipiens Anacharsis, optimam uideri sibi censuit, in qua quum cætera *æqualitate censeantur, uirtus bonitate, improbitas uitio definitur. Quin-

V tus pronuntiat Cleobulus, nulla re magis in officio populum

pulum contineri, quàm ubi magistratus infamiæ potius, quàm legum metu sincerè & innocenter uersantur in suo munere. Sextus Pittacus, in qua malis VI
ad honores uia præcluditur, boni magistratus gerunt. Ad postremum conuersus Chilo sententiam di- VII
xit, optimam sibi uideri Rempublicam, quæ legum audit nõ Rhetorum præscriptum. Postremus omnium Periander, aliorum sententiam confirmans, & tanquam epilogo claudens, sibi uideri, inquit, eo spectare omnia ut Democratiam laudent quæ sit Aristocratiæ simillima. Hac finita disputatione, regulam de familia quoque, quomodo regenda esset, dicerent: regna & ciuitates paucos gubernare, omnibus nobis soci & domus communitatem esse. Minimè uerò (inquit Aesopus) si omnium numero Anacharsim comprehendis. Huic enim domus non est. quin gloriatur quòd pro domo plaustro utatur, quemadmodum Solem ferunt in curru oberrantem aliàs aliam cœli plagam populabundum percurrere. Propterea (Mnesiphilus inquit) aut solus aut inter Deos maximè Anacharsis liber & sui iuris est, suisque legibus uiuens sibi omnes subijcit, nullius paret imperio, sed regnat, tenet habenas, & aurigat. At tu quo uehatur curru, quàm singulari & rara pulchritudine, quàm admirabili & uisenda magnitudine uideris ignorare. Alioqui per iocum & risum nunquam illum cum

nostris

*Quid dom' nomine intelligendum.

nostris commisisses. mihi porrò uideris Aesope *ista ex luto & terra inducta, paucisque pergulis sustentata aedificia domum arbitrari esse, non secus ac si cochleam, integumentum testam'ue qua clauditur, non ipsum animans esse crederes. Meritò itaque Solon tibi risum mouisset, quū Croesi domum sumptuosè & eleganter ornatā conspicatus, non protinus Croesum ideo beatè ac faciliter habitare pronuntiauit, nimirum qui bonorum quae in eo,*quàm quae apud eum essent spectator esse maluisset. Quin tuae quoque uulpeculae oblitus esse uideris, quae de coloris uarietate indicto Pardalidi certamine, quae intra se essent spectare certaminis arbitratorem uolebat. inde enim se magis uersipellem conspiciendam esse:tu uerò structorum & latomorum opera tantum spectans, domum esse credis, non quae intestina sunt cuique & familiaria, quales liberi, affines, amici, famuli, quibus cum uel in formicarum cauea, aut nido simili'ue conuenticulo quispiam, modo frugi sint & temperantes, uerè bonorum particeps esse, multoque beatissimam domum incolere potest. Atque haec Aesopo ita responsa sint, à Dioclis sententia non abhorrentia. Caeterorum autem iure debet quisque suam de optimo reifamiliaris statu dicere sententiam. *Ac Soloni quidem uidetur esse lōgè optima familia, in qua neq;

*Nō quae sunt apud quēquā, sed quae ī quoquam insunt bona spectanda.

*De regenda & tuenda re familiari 7. Sapientū sententiae.

1 per iniuriam partae res, neque per diffidentiam asser-

natae,

uatæ, neque per pœnitentiam expensæ fuerint. Bianti II
uero in qua Paterfamilias se domi talem per se gerit qualem foris per legem. Thales putat eam benè instituta familiam, ubi Patrifamilias quando & quan III
diu collibitum est otiari & feriari licet, Cleobulus, si IIII
amari à suis magis quàm timeri studeat dominus. Pittacus, quæ nulla re supellectili ad usum aut orna- V
tum comparata, nulla ad uitam necessaria indiget. Chilo censuit simillimam esse oportere urbi regiæ VI
potestati subiectæ. Additique postea Lycurgum ei qui Democratiam in ciuitate constituendam iuberet, respondisse, tu (inquit) primus domi tuæ Democra- VII
*tiam esse patere. Qua disputatione finita, postquam Eumetis è conuiuio cum Melissa fuisset egressa, & Periander ingentem pateram Chiloni propinasset, et deinceps Bianti Chilo, surgens Ardalus quum Aesopum appellasset, quid tu (inquit) Aesope huc ad nos quoque poculum istud non transmittis? quum istos uideas tanquam Bathyclis cyathum inter se transferentes, alteri præterea tradere nemini? Ne hoc quidē poculum (respondet Aesopus) *demoticum est & populare. iamdiu enim soli Soloni adiacet. Tum Mnesephilum appellans Pittacus interrogat quid causæ esse potest, quam ob rem non bibit Solon, sed suo ipse testimonio damnat uersus quos fecit?*

*Festiuū aduersus philosophos Aesopi responsum.

Nunc animus Bacchi, Venerisq́;, nouemq́; sororū

Indulge

Indulgere operi, mortalibus apta uoluptas.

*Anteuertens Anacharsis, te scilicet Pittace, tuamq; illam grauem legem reformidat, quam contra *temulentos his uerbis tulisti, Si quid quis per ebrietatem peccauerit, in duplum quàm sobrio mulctam irrogato. Verùm Anacharsi, ait Pittacus, ea tu in legem petulantia & contumelia fuisti, ut pridianæ & hodiernæ crapulæ premium etiam & coronam petere sustinueris. Quid ni uerò, inquit, ego primus omnium temulentus peterem de uictoria coronam, quando ei qui bibendo cæteros superasset propositum erat premium? Aut docete uos, ecquis præter ebrietatem alius esse poßit liberalius & meracius bibendi finis? Vnde quùm Pittacus rideret, eiusmodi apologum Aesopus retulit.* Quum eodẽ tugurio pastores ouem comedentes cerneret lupus, propius accedens, quantus (inquit) clamor uobis & tumultus excitaretur si in isto facto deprehenderer? Ac Chilo perbellè (inquit) Aesopus factum ultus est de eo quod & se reprehensum à nobis paulò antè redactumque ad infantiam, & Mnesiphilo uideat uicißitudinem loquendi præreptam, Priuatus siquidem est Mnesiphilus pro Solone respondendi potestate. Alioqui Solonis dicti rationem reddidisset, quippe qui secundum Solonis mentem teneat, * omnis tum artis tum facultatis humanæ & diuinæ id potius opus esse quod efficitur,*

*In temulentos.

*Philosophi, doctores, & bene beateq; instituẽdæ uitæ magistri uiam alijs præire solẽt ad ea quæ ipsi fugienda esse profitentur.

*Axioma philosophicum.

*citur, quàm per quod fit aliquid: finemq; semper præuertendum ijs esse quæ ad finem referuntur. Chlamidem enim facere & uestem, opus suum magis textor esse dixerit, quàm regularum ordinationem & lapidum ad dirigenda inter texendum fila appensionem. Similiter scitè ferruminare ac temperare ferrum, securisq; indurare & roborare aciem, sua potius esse dixerit ærarius faber, quàm quicquam eorum quæ hisce præparandis sunt comparata, quale est in fornace exuscitare & succendere carbones, & frequenter tundendo ductilem massam reddere & percussu aßiduo præparare. Pariter si architecti ligna terebrare, & lutum aut calcem aqua soluere, non autem domum aut nauem architectari & exædificare ipsius munus esse dixerimus, is magis indignetur & nobis meritò succenseat. Omnium uerò maximè Musæ ipsæ ægrè molesteq; ferant, * si citharam & tibias dixerimus ipsarum opus esse, & non exhilarare potius compositos quidem & sedatos animi affectus, uehementiores uerò & turbatos lenire & mitigare motus eorum certè qui cantu utuntur & uocum atq; sonorum symphonia. Quæ quum ita habeant, nec Veneris * proprius fuerit coitus aut concubitus, nec patris Liberi ebrietas aut uinum, sed quam ipsi horum opera humanitatem, beneuolentiam, amorem & desiderium, aditumq;*

*Musarū munus.

* Veneris & Bacchi uera munera.

*facilem & congressum, atq; consuetudinem & familiaritatem inter nos mutuam conciliant, hæc inquam uerum ipsorum munus esse qui dixerit, à uero haud aberrauerit. Hæc enim diuina appellat opera Solon, quæ senex amare se dicit & consectari maximè. Est porrò Venus mutuæ inter uiros & mulieres beneuolentiæ & amicitiæ causa, animos & uoluntates cum corporibus præ uoluptate & desiderio consocians & tenacissimè conglutinans. Plebeis uerò nec bene familiaribus inter se & notis hominibus Bacchus uino tanquam igni eorum mores emolliens facilesq; reddens & placidos, moderationis initium quoddam & mutuæ inter eos amicitiæ ingenerat. Quùm uerò tales conuenerint, quales nos uocauit Periander, nihil tum poculo aut cantharo ad inuitandam amicitiam opus fuerit, sed Musæ * sermonem tanquam sobrietatis poculum in medium proferentes in quo & uoluptatis & ioci simul & studij plurimum inest, eo inuitant, miscent, atq; diffundunt in omnes amicitiam, quàm diutissimè œnochoën idest miscendo uino poculum super cratêre, idest uase unde miscetur residere sinentes. Qua re Hesiodus interdixit ijs qui potandi magis quàm differendi & ratiocinandi facultate ualerent,*

* Sermo uerũ philotesiũ poculum.

Exiguos gaudent cyathos libasse Petasgi
Pulchricomi, tibi adest multo tamen amplior illis.

Nam

Nam & ueteres in conuiuijs quùm propinando inuitarent ad bibendum, Homericum illud usurpasse accepimus,

Quantum quisq; potest, certa ratione modoq; Hauriat.*

*Ἔνδεινον καὶ μετρητὸν ἑκάστου πίνοντος.

Deinde Aiacis exemplo proximè accumbenti partem tradidisse. Hæc quum dixisset Mnesiphilus, Chersias poëta (iam enim crimine absolutus erat, & nuper cum Periandro in gratiam Chilone deprecante redierat) An non (inquit) Dijs quoq; Iupiter, quemadmodum proceribus Agamemnon quum apud eum epularentur, admensum præbet potum? Cui Cleobulus ambrosiam (inquit) Chersia, si Ioui columbæ Liuiæ adferunt, ut ipse dicere soletis, quæ uolatu ægrè ac uix errones superant palumbes, non putas nectar quoq; ipsi ægrè parabile esse, rarum, & pretiosum? ut non nisi malignè ac tenuiter suppeditet, atq; ratam cuiq; certamq; portionem impertiat? fieri potest ut dicis, Chersias respondit. Verùm si contrà œconomiæ & iustæ dispensationis ratio habita est, quis uestrum nobis id quod desideratur potest dicere? desiderari autem & ad iustæ & legitimæ satisq; omnibus futuræ possessionis mensuram multum deesse puto. At sapientibus (Cleobulus inquit) modum lex præscribit: nequam uerò & perditis hominibus orationem quam aliquando apud fratrem

*mater habuit, referam. Ea enim dicere solebat Lunam aliquando à matre contendisse, ut tunicam sibi consentaneam & conuenientem texeret: matremq́; respondisse * quî tibi poßim filia aptam & congruentem uestem texere? quam nunquam uno eodemq́; statu, sed modò plenam, modò decrescentem, interdum falcatam & bina exiliter ostendentem cornua uideam? Sic sanè Chersia homini stulto & nequam nullus adesse potest rerum modus. Nam pro re nata & neceßitate urgente qua propter infortunia & cupiditates quibus ducitur premi necesse est, alius identidem atq; alius esse solet, non aliter ac canis* Aesopicus, quem hyeme, frequenti circumactu & uersatione aiunt propter frigoris uim & magnitudinem contractum, domum sibi moliri, rursumq́; aestate porrectum dormire, atq; ita magnum sibi uideri, nec necessarium ducere aut paruum opus, domo cingere se & munire tantula. An non Chersia, nunc quoq; humiles & paruos uides, in angustum se ualdè cogere, tanquam contractè & * laconicè uicturas, qui posteà nisi omnium simul & priuatorum & regum facultates poßideant fame perituros se & egestate credant? Quum hîc siluisset Chersias, loquendi uices excipiens Cleodemus, sed uos quoq; (ait) qui sapientes dici & appellari gaudetis, uidemus iniquè res inter uos partitos poßidere*

** Lunae ad filiam oratio in asotos & nequam, luxuq́; & ganeae studio perditos homines.*

**Canis Aesopicus.*

**laconicè uiuere.*

*dere. Lex uidelicet uir optime (Cleobulus inquit) * tanquam peritus aliquis sartor cuiq; nostrum quod decorum, moderatum, aptum & consentaneum est tribuit: quod tu quoq; soles facere, quum ratione tanquam certa lege præscribis quo alimento, qua uiuendi forma & quibus medicamentis uti debeant ægrotantes, non idem omnibus, sed quod singulis conuenit ordinans & instituens. Eam credo ob rem (interfatus Ardalus inquit) æquali uestro uobisq; propter artem, & Soloni hospitij iure coniuncto Epimenidi mos est ab alijs quidem cibis in totum abstinere iubere, de * Alimi uerò facultate, quam ipse uoluptatem componere solet, pauxillo in os sumpto totum diem impransum & incœnatum permanere. Qua disputatione quum longius produceretur conuiuium, Thales perstringendi & taxandi Epimenidis studio, prudenter eum facere dicit, quòd molendis & coquendis sibi cibarijs nollit inanem & molestam operam sumere, quam rem facere consuesset Pittacus. Nam ego (inquit Epimenides) quùm in Lesbo agerem, mulierculam hospitem audiebam illud ad molam crebrò occinentem, mole mola mole. Verè enim Pittacus molit, magnas moderans Mitylenas. Solon uerò mirari se ait si Epimenidis præscriptum & regulam uiuendi, quam uersibus complexus esset Hesiodus, nunquam Ardalus legisset.*

* νόμος Græcis παρὰ τὸ νέμειν dicitur, quòd tãquam prudens œconomus cuiq; quod consentaneũ est tribuat.

* Alimum id est contra famẽ Epimenidis remediũ.

In ijs enim Hesiodum prima huius alimoniæ semina suppeditasse Epimenidi, atq; inquirere docuisse,

Quanta sit in molli malua, asphodeloq́; uoluptas.

Itáne uerò, inquit Periander, putas tale aliquid Hesiodo uenisse in mentem, * *& non parsimoniam potius ubiq; commendare & ad iucundissimorum opsoniorum frugalitatem nos inuitare uoluisse? Vescendo siquidem malua est, & dulcis gratusq; anthericus. Isthec uerò contra sitim & famem comparata pharmaca potius quàm alimenta audio & mel & caseum quendam Barbaricum recipere & seminum uulgarium ac parabilium uim maximam. Quid'ni igitur apud Hesiodum gubernaculum in fumibulo impositum,*

* Hesiodi locus explicatus.

Et miserûm pereant mulûmq́; boumq́; labores.

Si tanto erit opus apparatu? Mirum porrò Solon uidetur, quòd hospes tuus nuper quùm apud Delios magnam celebraret expiationem, illatos in templum primæ alimoniæ commentarios non uiserit & metallorum indices, & inter ea quæ sponte sua terra profert maluam & anthericum, quorum uerisimile est Hesiodum nobis simplicitatem & frugalitatem commendare uoluisse. Non hoc tantum (ait Anacharsis) sed ad sanitatem quoq; tuendam inter omnia olera facilè primam obtinet laudem. Rectè mones, (inquit Cleodemus) nam uel inde medicum fuisse

Hesiod

*Hesiodum apparet, quòd non indiligenter & perfunctoriè, nec inexperienter de uictus ratione, de uini temperatione, & aquæ & balnei uiribus, de mulieribus etiam, & concubitus tempore, puerorum deniq; infantium in cunis obligatione & decubitu disserat. Porrò uidetur iustius posse se Aesopus quàm Epimenides Hesiodi discipulum profiteri. Huic enim initium bellæ istius & uariæ ac multiloquæ doctrinæ dedit oratio, quam ad accipitrem luscinia habuisse legitur. Ego uerò de Solone libenter quærerem (uerisimile est enim eum quæ uolo intellexisse, qui Athenis multo tempore egit cum Epimenide consuetudinem) qua tandem causa motus, aut falsa & captiosa ratione inductus Epimenides ad talem se contulerit uiuendi modum. Quid uerò, Solon inquit, istud interrogare erat necesse? * Constat enim à summo & præstantissimo secundum esse bonum, quàm paucissimo cibo indigere. Siquidem primum & maximum esse uidetur, in totum non egere alimento. Mihi certè quidem minimè uidetur (ait Cleodemus) si quod rei euidentia constat dicere oportet præsertim apposita & dapibus extructa mensa, quam hospitalium & amicitiæ iuris præsidum Deorum communem, tollere se prorsus non sentiunt, qui epulandi usum remouent: & ut præclarè Thales inquit terra sublata mundi fore confusionem,*

* An melius fuisset alimento non egere lōga in utrāq; partem disputatio.

*ſionem, ſic de medio faceſſente cibo, domum protinus euerti, familiamque ipſam totam peſſumire eſt neceſſe. Vnà enim cum eo ignis ille peruigil cuſtos foci aßiduus penatiumq; præſes lar, & cratêres libationibus comparata pocula, epulationes deniq; & hoſpitalitates, primæ & liberaliſsimæ hominum communitates inter ſe & conſociationes arctiſsimæ auferuntur. Imò uerò uita ipſa uniuerſa ſiue cōuerſatio quædam eſt hominis actionum * continuationem & perpetuitatem complexa: ad quarum maximam partem incitat nos & ſollicitat cibi uictusq; quærendi neceßitas, eiuſdemq; apparandi uſus. Agriculturam uerò unà tolli ea demum moleſta & intoleranda res eſt. Ea enim ſemel ſoluta terram nobis horridam, incultam & deformem relinquit, materia infructuoſa & aquis temerè & inundanter fluentibus propter hominum deſidiam & torporem refertam. Vnà quoque pereunt ac deſeruntur artes omnes, opificia & ab ijs lucra, quorum dux ſuaſorq; eſt famelicus uenter, hisque baſim & materiam præbet: quæ non conſiſtunt ſed abeunt in nihilum, hac uitæ tuendæ è medio abeunte neceßitate. Quin deorum quoq; honores ſpreti iaceant neceſſe eſt. Paruam ſiquidem homines Soli longeq; minorem Lunæ habituri ſunt gratiam, lucis tantum & caloris ergô. Ioui uerò pluuio id eſt Ombrio*

*Hominis uita, eius actionum cōtinuatio & curriculum.

brio

*brio & Cereri proerrosiæ id est arationis præsidi, & mariuago id est Phætalmio Neptuno ubi ara:ubi sacrificium ? & quî charidota sit, id est gratiæ & lætitiæ dator Bacchus, si nulla re indigebimus quam largiri soleat? quid sacrificaturi, quid libaturi, unde frugum primitias soluturi sumus? hæc nimirū omnia rerum maximarum euersionem & confusionem habent. Porrò ut omnem omnibusque modis consectari uoluptatem beluarum est proprium, sic omnem & omninò refugere, hominis planè stupidi sensuq; omni carentis esse uidetur. Itaque animo per me liceat meliores quasdam alias & præstantiores haurire uoluptates: corpori uerò qua fruatur nulla ciborum delectatione & iucunditate iustior, nulla familiarior magisq; propria inueniri potest, quæ res neminē unquam hominē latuit. Siquidem hac uoluptate in medio & conspectu omnium posita, eodem cibo, eadem inter se mensa participant. Explendæ uerò libidini et uoluptati ueneræ densissimas etiam *tenebras atque latebras quærunt, quòd ut huius communitatem societatem'ue impudentiæ plenam beluarum propriam esse arbitrātur, ita illius auersari communionem & fugitando declinare, eius esse ducant qui nullo sensu tangi, nulla uoluptate titillari possit. Quum loqui desiisset Cleodemus, ego institutam orationem prosequutus, illud uerò Cleodeme silentio præteristi, so-*

* Tenebricolæ adulteri.

*mnum nos unà cum cibo in totum exterminare, quo absente somnium nullũ esse possit, sed antiquissimum nobis ex somno & rebus per quietem uisis coniectandi & uaticinandi genus pereat ac prorsus euanescat. Huc adde solitariam & uniusmodi fore uitam & quadantenus frustra animam corpore circundandam esse. Eius enim plurima eaq; præcipua & principalia membra, cibi ac potus organa sunt comparata, lingua, dentes, stomachus & iecur. Otiosum enim aut iners nullum est, neque in alium usum constructum. Quo fit ut qui alimento facilè caret, corpore non egeat, quod certè aliud non est, quàm ipsum seipso non indigere. Cum corpore enim est nostrum quisq;. Atque hæc nos uentri patrocinia comparamus. Solon uerò aut alius quiuis ecquid reprehendat libenter audiemus. Sanè quidem reprehendam inquit ille, ne Aegyptijs imprudentiores iudicio & ratione carere uideamur, qui dissectum protinus mortuum Soli ostentant, deinde abiectis in profluentem interaneis, reliqui corporis iam repurgati curam gerunt. Nam si uerum fateri oportet, hæc est corporis nostri ueluti *sentina quædam quo carnis nostræ sordes, & reiectanea confluunt, & tanquam apud inferos tartarus horrendus quibusdam fluuijs flatuq; & igni simul mistis & tetris cadaueribus refertus. Viuens enim nullo uiuente nutritur: sed nos ani-*

*Aluus sentina corporis nostri.

malia

*malia quùm mactamus, & stirpes sola nutricatione & incremento uitæ participes dum perimimus, magnam ipsis facere uidemur iniuriam. Quicquid enim in aliud mutationem recipit, perimi atque de suo statu decedere est necesse, omnemque priùs subire corruptionem quàm alimento alteri cedat. A carnium uerò esu abstinere, quod de Orpheo illo antiquo tradunt, ueteratorium magis & speciosum commentum esse uidetur, quàm fuga eorum in quibus per delicias, ciborumq; lautitias uulgò peccari solet. Vnus itaque restat uitandi maleficij modus & lustratio in perfectam & consummatam iustitiam desinens, seipso contentum nulla omninò re indigere. Salutem uerò sine alterius iniuria aut damno tueri nos posse si noluit Deus, is profectò malefaciendi & iniuriæ autorem naturam nobis esse uoluit. Quid igitur cedo causæ esse poßit cur cum maleficio uentrem & gulam & iecur à reliquo corpore abscindenda esse non uideantur? quæ honesti sensum nullum, cibi tantum cupiditatem adferunt, uasis partim coquinarijs, quales cultri & lebetes, partim molitorijs & furnarijs & pistorijs non dißimilia. Quinetiam omninò multitudinis animum in corpore tanquam pistrino mersum & uinctum, circa parandi uictus neceßitatem *aßiduè uersari uideas. quemadmodum uidelicet nuper nos quoque mutuò non uidebamus, non audiebamus,*

*Humanę uitæ partē maximam uictus parādi necessitas sibi uendicat.

mus, sed attentus & dapibus incumbens quisque necessitati naturæ cibo explendæ seruiebat. Nunc autem sublatis mensis ea seruitute liberati & ut uides coronati, philosophiæ & literarum studio uacamus, atq; mutuo congressu & colloquio fruimur otiumq; agimus postquàm cibo amplius non indigemus. Quidni igitur si præsens status per totam uitam duraturus permaneret, in otio semper esse & liberè colloqui liceat, minimè omnium paupertatem pertimescentes, nec suspicientes opulentiam? Rerum enim necessariarum usum e uestigio sequitur redundantium cupiditas eodem ferè semper gaudens contubernio. Verùm si dijs placet, Cleodemus ideò necessaria cibaria putat, quo mensæ & cratêres apud nos existant, atque Cereris eiusq; filiæ sacrificia retineantur. Sic credo quispiam pugnas & bella esse uelit, ut mœnia & naualia et id genus armamentorum promptuaria habeamus, ut sacrificemus Hecatonphonia, cuiusmodi Meseniorum consuetudinem esse ferunt. Sic ualetudinem non ferat alter, quod nemine ægrotante non stragulæ usus molliculæ, non lecti futurus sit: Aesculapio cæterisq; Dijs malorum fugatoribus non simus sacrificaturi. Medicina uerò ipsa unà cum instrumentis & pharmacis tantisper ingloria & spreta iaceat. An non eadem est utrobique ratio? Cibus enim ad famem remedium adhibetur, atque cu-

rare

rare se dicuntur, qui certa uiuendi ratione reficiuntur, non tanquam iucundum aliquid & gratum sed necessarium id naturæ instituentes. Plures siquidem molestias quàm uoluptates à cibo potuq; ortas recensere promptum est. Quin quod res est dicam, quanta est cumq; in cibo uoluptas, ea & loci in corpore parum, & temporis non multum habet. Sed quid in eo probè conficiendo, coquendo, & dispensando occupationem & difficultatem dicere attinet? quot molestijs, quàm multis & uarijs sordibus nos replet? ad eas arbitror respicientem Homerum ideò non mori Deos demonstrare uoluisse, quòd non uterentur alimento.

Nam nec edunt triticum, mera nec nigricantia potant.
Sunt ideò exangues, immortalesque uocantur.

*Tanquam non facilior ad uitam per cibum quàm ad interitum sternatur uia, nec uitæ solùm sed mortis in cibo causa existat. Ex cibarijs enim morbi corporibus impacti, nimiam ferè copiam habent & redundantiam non minus defectu malum. Imò uerò semel recepti intra corpus cibi reliquias discutere sæpe difficilius est, quàm ipsum suppeditare, cogere, & conficere. Porrò quasi * Danaides semel replendi dolij seruitute liberatæ dubitaturæ sint inter se quid agere, quam uitæ uiam sequi debeant:*

*Hominis uita quasi Danaidum seruitus.

beant: sic nobis si undequaque mari terráque tam multa in carnē cupidam semper & indomitam congerendi daretur finis, hæsitaremus credo quid agendum esset, præ melioris scilicet uitæ usus inscitia, cibi potusq; necessitati mancipata contenti. Quemadmodum igitur serui postquam libertate donati sunt, quæ dominis anteà famulando præstabant, ea tum sibiipsis per se gerunt: Sic nunc animus multis quidem laboribus & curis corpus alit, quum uerò seruitute hac fuerit defünctus, tum demum uerè liber in se semper ueritatemq; intentus uiuet, ea se contemplatione reficiens & uegetans, aliorsum trahente aut auocante nemine. Atque hæc Nicarche de cibo in utranq; partem sic sunt disputata. Quùm autem adhuc Solon diceret, ingressus Gorgias Periandri frater (Tænarum enim missus fuerat ita monentibus quibusdam oraculis Neptuno sacrificium & panegyrim deducturus) postquam consalutauissemus, & Periander comiter & amicè acceptum osculatus fuisset, is iuxta eum in lecto sedens pauca quædam soli Periandro nunciauit: is uerò ita auscultabat, ut uariè eius oratione affici uideretur, & nunc grauiter ferenti, nunc indignanti, sæpe etiam non credenti, nec fidem assensum'ue eius dictis accommodanti, interdum miranti appareret similis. Denique ridibundus ad nos conuersus, equidem uolo (inquit) in præsentia referre quod

modò

*modò nunciante Gorgia intellexi. Verùm ut addubitem facit quod aliquando referente Thalete audiui, uerisimilia quidem dicere, absurda uerò & ab eo quod effici præstari'ue naturaliter potest prorsus abhorrentia tacere oportere. Atqui (respõdens ait Bias) & hoc Thaletis sapienter dictum est,*inimicis in ijs etiam quæ fida, certa, & comperta uideantur diffidendum, amicis uel suspecta, incerta, parum tuta & inexplorata credenda esse: inimicos mea quidem sententia malos & stolidos, amicos bonos & prudentes eo ita appellante. Omnibus igitur Gorgia aperienda res est, imò uerò oratio quam nobis adfers, ad nouos istos Dithyrambos urbis eos longè superans reuocanda. Itaque dicere cœpit Gorgias, perfecto sibi intra triduum sacrificio, postero die quum * peruigilium esset sacra facientiũ & tripudiantium saltantiumq́; chori & ludos agẽtium cœtus in litore conuenissent, irradiante Luna & suo splendore mare collustrante nullis agitatum uentis, sed tranquillum & placidum è longinquo crispare se & inhorrescere uisum est, fluctu ad præruptam rupem appulso, ad eamque cum fremitu partim aduecta magna spumæ copia, partim propter uehementem allisum excitata: cuius rei miraculo excitatos omnes ad eum locum confluere, quò appellenda uidebatur. qui priusquàm possent ob citatiorem cursum conjectare quid rei esset, quod*

* Timeo Danaos & dona ferentes.

τοῖς μὲν ἐχθροῖς δεῖ καὶ περὶ τῶν πιστῶν ἀπιστεῖν, τοῖς δὲ φίλοις καὶ τὰ ἄπιστα πιστεύειν.

* Peruigilium in sacris etiam paganorum.

ita

*ita aduheretur, Delphini uisi sunt, alij conserto ordine undique circumdare, nonnulli ad littus uiam præire ubi locus planißimus esset & læuißimus, quidam ponè sequentes prehensando fouere et sustentare. In medio autem suprà maris æquor extabat obscura & incognita moles corporis eo usq; deportandi, donec conductum eodem & appulsum in terram exponunt spirantem adhuc ac se mouentem hominem. Illi autem inde ad altam illam rupem reuersi præ uoluptate (quid enim aliud poteramus iudicare?) quadam inter se ludibundi exultabant atque lætitia & gaudio efferebantur. Quo spectaculo ex nobis (inquit Gorgias) perculsi multi ac perturbati quum diffugere cœpissent ex maris litore, pauci qui maiore erant animi confidentia mecum propius accedere ausi, *Arionem agnouerunt citharœdum illum nomen suum cithara resonantem, & ueste insignem. Ludicro enim & certatorio ornatu amictus erat, quo dum fidibus caneret uti consueuerat. Hîc deportatus in tentorium, quum nihil mali passus, sed ex cursus celeritate & uehementi dum aduehebatur iactatione defessus & solutus uideretur, inauditam rem nec facilè apud quemquam nisi qui rei exitum, quemadmodum nos spectauerit, fidem inuenturam. Dicebat enim Arion, quum olim ex Italia soluere statuisset, literisq; Periandri ad id magis esset incitatus,*

*Arion à delphinis exceptus & cõseruatus.

tatus, Corinthiam nauem in cursu uisam statim ingressus in altum se subuectum esse: & dum leni uento uterentur, in suam perniciem conspirare Nauiculatores ac de se interimendo cogitare, sensisse. Deinde gubernatore clanculùm eorum consilia indicante & enuntiante, intellexisse in sequentem noctem factum reiectum esse omnium consensu. Itaque auxilio omni destitutum, quidq; facto potissimum opus esset dubitantem, consilium quoddam & animi impetum cepisse se, singularem certè quidem illum uereq; diuinum & admirabilem, corporis scilicet ornandi & gestaminis ludicris illius sibi uiuenti adhuc sepulcri uice sumendi & aptandi, ac postremùm uitæ salutem canendi, ne ea re Oloribus cedere uideretur. Eo igitur habitu, præfatus animum sibi esse pro sua & nauis & uectorum salute modulatam cantionem & hymnum Pythicum cithara percurrere, postquàm iuxta puppis parietem sedens quandam Deorum marinorum inuocationem prolusisset, hymnum canere cœpisse: atq; ipso cantu ferè medio solem quidem se in mare mergere, emergere uerò Peloponesum. Quo facto nautæ noctem quum amplius non expectarent, sed ad cædem properarent & parricidium, strictos iam & nudatos gladios ipsumq; adeo Nauclerum manu oculos ne tantum scelus uideret obtegentem conspicatus, ex superiore*

*Arionis ĩ re dubia & ualde difficili cõ silium ex tẽ pore captum.

*riore loco quàm potuit à naui longißimè se in mare deiecisse, ac priusquàm totum corpus mergeretur succurrentibus Delphinis supra mare portatum se esse, primùm quidem dubitationis, ignorantiæ & trepidationis plenum. Postquàm autem uehendi impetus nonnihil remissus esset & sedatior redditus, atq; multos circa se beneuolentiæ & obsequij præstandi gratia congregatos Delphinos cerneret per uices portandum se tradere & excipere tanquam necessarium atq; omnibus conueniens munus ac ministerium uicißim exequendum: & nauis alioqui longè relicta celeritatis speciem præberet, minus tum sibi & ad moriendum timoris, & ad uiuendum desiderij, & ad conseruandam tuendamq; salutem contentionis fuisse. * nimirum qui charum se Dijs acceptumq; sentiret, atq; certam & firmam de ipsis tum demum conciperet opinionem. Iam uerò quum lucentibus stellis cœlum refertißimum, splendentemq; lunam oriri & nitidam, atq; quoquo uersum fluctibus uacante mari uelut tramitem eius medio ad nauis cursum paratum & scissum spectaret, secum reputantem lustrasse animo, non unum esse peruersi iuris uindicem uenerandæ Dicæ oculum, sed omnibus his circumlustrare Deum quæ terra mariq; geruntur omnia. Hac itaq; cogitatione fuisse iam sibi leuatam corporis laßitudinem ac grauitatem*

* Afflictis & deploratis de adesse solet.

tem omnem dicebat, ad postremum, quum illi præruptam altamq; petram in cursu obuiam solerter deuitantes nonnihil deflexissent iter (ferè enim terram natando contingebãt tanquam in portum tutißimum nauiculam appellentes) omninò sensisse Deo gubernante in eum se locum fuisse deportatum. Hæc quum narrasset Arion, cum (inquit Gorgias) quò relictam nauem appellendam putaret interrogabam, at ille omninò Corinthum, sed longè relictam in cursu tardaturam. Nam quùm uesperi è nauigio excidisset, protinus subsequuta maris tranquillitate, quingenta circiter stadia eo cursu se deportatum fuisse. Ad hæc dicebat Gorgias, postquam naucleri & gubernatoris nomen, nauisq; ipsius insigne & uexillum quærendo didicisset, naues misisse se & milites, qui quónam illi essent appulsuri diligenter uiderent & studiosè obseruarent. Secum uerò Arionem absconditum asportasse, ne si illi saluum & incolumem præsensissent, facilè aufugere possent. Rem itaque diuinitus prorsus ac uirgula quapiam diuina sic tulisse, ut & ipsi simul huc adessent, & superata à militibus naui cum nautis intelligerent captos mercatores. Quo facto iusßisse Periandrum, ut protinus surgens Gorgias tales uiros in uincula eò loci ducendos curaret, quo nullus accederet, aut Arionis salutem nuntiaret. At meos inquit Aeso-

pus, graculos ridetis & coruos si mutuò colloquantur, quum talia Delphini iuueniliter utiq; & strenuè designent? longè aliud inquam Aesope dicimus, ex quo enim hæc apud nos creditur & scribitur historia, supra mille intercessère anni, iam inde ab Inûs & Athamantis temporibus. At uerò (interpellans ait Solon) Diocles proximè ista ad Deos accedunt & supra nos sunt. Ego uerò humanam rem nec captum nostrum superantem referam, quam tu quoque fortè Hesiodo accidisse audiuisti. Minimè audiui, inquit ille, sed factum memorabile audire nihil uetat. Quum uir quidam, quantum conijcere licet Milesius, quo cum Hesiodo hospitij & contubernij societas intercedebat, Locris hospitis filiæ oblato uitio cum ea deprehensus fuisset, in suspicionem uenit Hesiodus quasi initio flagitij conscius fuisset, & eius occultandi adiutor, quum tamen ipse insons prorsus & innocens esset. Verùm quùm in id temporis quo facti adhuc uigeret & ferueret indignatio, multorumq; calumniam incidisset, per iniuriam eum puellæ fratres circa Locrensium nemus insidijs circumuentum unà cum comite Troilo appellato miserè trucidarunt. Horum corpora quum in mare trudendo prouoluta fuissent, Troili cadauer in Daphnum fluuium extra mare delatum, aqua circumfuso scopulo hæsit, haud magno à mari interuallo*

*Hesiodus à Locrẽsib9 per iniuriã interfectus.

teruallo, qui locus Troili scopulus in hunc usq; diem appellatus est. Hesiodi uerò corpus iam inde à terra protinus exceptum, Rhion & Molycriam deportauit Delphinorum Grex. Erat tum Locris Rhiorum statum & solemne sacrificium, & conuentus celebris, quem etiamnum hodie eo loco agunt celebritate maxima. Simul ut conspectum est fluctu aduectum corpus, quid rei esset, ut par est mirati, ad litus decurrerunt. Quod quum recens adhuc trucidatum agnouissent, omnibus quæstioni de cæde rebus propter Hesiodi nomen posthabitis, omni diligentia & studio effecerunt, ut cædis autores inuenirent, quos uiuentes in mare demersos undis obruerunt, eorumq; funditus dirutam domum solo æquarunt. Hesiodi uerò corpus iuxta nemus honorificè sepeliuerunt. Quem locum ex peregrinis multi nesciunt, sed abstrusus ignoratur diu multumq; ab Orchomenijs quæsitus: quos aiunt Oraculi monitu selectas inde reliquias uelle tollere, atq; apud se sepelire. Si igitur Delphini aduersus uita functos tam familiariter se & beneuolè & amanter gerunt, quid de uiuentibus adhuc dicendum? ipsis profectò probabilius multo est opem non denegare suam, delinitos præsertim cantu & tibijs eblanditos. Hoc enim iam norunt omnes, animantia hæc Musica capi, & uectores prosequi, & remigantibus adna-

*re tranquillo & placido mari eorum cantu & tibiarum sono delectata. Puerorum etiam natatu gaudent, unaq; cum ijs lusitantes natando certant. Vnde ipsis * securitatis lex est duce natura. Ea enim captat nemo neq; lædit: nisi quando casu inter piscandum irretiti malefecerint, flagris delinquentium puerorum modo castigantur. Memini quoque à uiris quibusdam Lesbijs audire me, puellæ salutem à Delphino ex mari conseruatam fuisse asseueranter id affirmantibus, at Pittacus probabilem & in ore uulgi tantum sermonem esse putat. Nam quum aliquando nauigaturis Lesbi incolis consultus Apollo respondisset, postquam in promontorium Mesogæon appellatum incidissent, ibi Neptuno quidem taurum, Oceano uerò & Nereidibus uiuam uirginem in mare demitterent, atque Echelaus Pythochresta inter septem principes & reges qui eadem naui uehebantur Coloniæ dux, celebs esset, ex illis qui pueri adhuc celibes essent ductis sortibus in Sminthei matrem sors cecidit: quam ueste & auro ornatam, postquàm ad eum locum uentum est, nuncupatis de more uotis demissuri erant, nisi fortè ex uectoribus iuuenis quidam, animo quantum conijcere licet haud ignobili (cuius nomen Enalum memorant) eius amore captus, quum magnopere cuperet nec ulla ratione posset uirgini opem ferre, affectus*

* ἀδείας νόμος.

*ctus impotentia uictus, intempestiuo quodam & caeco impetu ita incitatus fuisset, ut eam complexus unà se cum ea in mare daret praecipitem. Protinus inconstans fama quaedam, cui tamen in castris multi crederent incerto autore sparsa est saluos & incolumes in terram fuisse deportatos, nec multo post, Enalum in Lesbo uisum retulisse, ut per mare gestantibus Delphinis sine ulla noxa in Epirum eiecti fuissent. Possem & alia multa longè diuiniora commemorare, quae in stuporem uulgum & admirationem adducerent & deliniendo suspensum tenerent. Sed quum omnium fidem facere arduum est imprimis & difficile, tum uerò fluctu se quàm magnus est insulae ambitus ad astra tollente, & hominibus mari obuios ferre se reformidantibus, Polypodes ad Neptuni usque templum Enalum fuisse sequutos supra fidem esse uidetur. ex quibus maximum, lapidem gestantem ipse ceperit, & Neptuno sacrum dicauerit, etiam Delphici illius * Ει nomine insignitum. quòd Enalus quum Polypoda Neptuno sacrum faceret, sciscitatus sit εἰ ἐλπὶς τὸν σωθέντα· ἀφικέσθαι οἴκαδε, idest an saluo & incolumi spes esset reditus domum. Cuiusmodi interrogationes per εἰ particulam apud Delphos solitas fieri legimus: & ut uno dicam uerbo, si quis inter*

*Ει Delphicũ

 id quod

id quod potest & quod non consueuit fieri, & rursus inter id quod præter rationem & quod præter opinionem fit teneat discrimen, non alius certè fuerit quàm Chilo non temerè & quauis de causa credens, nec rursum diffidens, sed illud quod cautum ipsemet esse uoluit μηδὲν ἄγαν id est, ne quid nimis religiosè obseruans. Post quem Anacharsis inquit, Si in omnibus principalibus & maximis mundi partibus animam inesse rectè censuit Thales, nemini profectò mirum uideri debet, si pulcherrima & dignißima quæque Dei prouidentia & uoluntate geruntur. Animæ siquidem corpus, Deo* anima instrumentum est comparatum: & quemadmodum corpus multas à se motiones, plurimas ab anima easq; pulcherrimas habet, sic uice uersa anima nonnulla à se motionis sumpto initio facit: in cæteris utendam se & regendam & quocunq; uisum fuerit ducendum Deo præbet, omnium ipsa nobilißimum existens & decentißimum Dei instrumentum. Absurdum enim fuerit, si sit ignis instrumentum, si flatus, si aqua & nubes & imbres quibus multa conseruat & alit Deus, rursusque perimit & tollit, Animantibus uerò non utatur omninò in ijs quæ ab eo quotidie geri uidemus, sed uerisimilius magisque rationi consentaneum totos à Dei uirtute pendentes eius

* ut animi instrumentũ corpus, Sic Dei animus.

eius nos seruire nutui ipsique monenti assentire & obsequi. ex qua naturæ inclinatione cum arcubus Scythæ, cum fidibus & tibijs Græci sympathiam quandam habent & naturarum cum ipsis consentientem propensionem. Præter suprà commemoratos, Chersias poëta quùm multorum meminit præter omnium spem seruatorum, tum uerò Cypseli patris Periandri: quem puerum adhuc infantem, quùm conuenissent qui ad eum interficiendum missi fuerant, pueri ætatem reueriti interimere non sustinuerunt. Quem postea consilio mutato diu quæsitum, quòd mater in sportellam depositum occultasset, inuenire non potuerunt. In cuius rei memoriam & Apollinis gratiam Cypselus Delphis sacellum ædificandum curauit, tanquam pueri uagitum & eiulatum Deus tum ne exaudiretur repressisset, ut eos qui interficiendum quærebant lateret. Hîc Pittacus nominatim Periandrum appellans, rectè sanè inquit, & opportunè fecit Chersias, quùm familiæ tuæ meminit. Siquidem ego sæpe uolui causam ex te quærere, quid illæ sibi uolunt tot Chœnicis fundo detornatæ ranæ, & quam cum Deo aut cum eo qui donarium Deo Chœnicem esse uoluit, habent similitudinem. Verùm Periandro interrogandum esse Chersiam iubenti (rem enim tenere, & Cypselo ædem consecranti ad

 fuisse)

*fuisse) respondens Chersias, At prius inquit, dicturus non sum, quàm ex istis sciam, quid illa sibi uolunt, μηδὲν ἄγαν ne quid nimis, et γνῶθι σαυτὸν te ipsum noueris. & illud quod cœlibes multos, nec pauciores cautos & sibi fidentes, mutos etiam nonnullos reddidit, ἐγγύα πάρα δ' ἄτα, sponde *sed est præsto noxa. Quid uerò (Pittacus ait) isthæc nos explicare attinet? iampridem enim Aesopi si bene memini commentarium in singula hæc dicta conscriptum laudas. Tum Aesopus, uerum quidem est, si quando animi causa Chersias mecum iocari uelit: quum uerò seriò agit hæc Homero inuenta & accepta refert. Verè enim Hectorem seipsum nosse, quippè qui,*

Bella mouens alijs, telamonia tela cauebat.

Vlyssem uerò dicti illius ne quid nimis, laudatorem extitisse quum Diomedem adhortans diceret,

Ne quemquam subitò damnáue probáue Tydida.

Sponsionem autem non desunt qui dicant conuitiosè Homerum insectari, tanquam rem quandam miseram & uanam, quum ait,

Et timidæ spōdent, & firmant spem miserorum.

Chersias uerò putat Atam illam à Ioue deiectam in hæc inferiora, apud sponsionem diuertisse. quam præstare ipsemet uolens Iuppiter in Herculis procreatione falsus est. Atqui (anteuertens Solon inquit) hoc quoque

Sponsionis comes noxa.

quoque sapientissimo Homero dicenti credendum,

Iam nox humida cœlo

Præcipitat, suadentque cadentia sydera somnos.

Musis itaque & Neptuno & Amphitritæ libationibus peractis conuiuium si uideatur, dimittamus. Atque hîc Nicharche præsens finem sortita est disputatio.

FINIS.

ΕΠΤΑ ΣΟ-ΦΩΝ ΣΥΜΠΟ-ΣΙΟΝ ΤΟΥ ΠΛΟΥ-ΤΑΡΧΟΥ.

Locis innumeris emendatum & pristinæ integritati restitutum per Gulielmum Plantium Cenomanum.

VIRTVTE DVCE, COMITE FORTVNA.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,
1552.

ΕΠΤΑ ΣΟΦΩΝ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ.

Διοκλῆς.

Η ΠΟΥ προϊὼν ὁ χρόνος ὦ νίκαρχε πολὺ σκότος ἐπάξει τοῖς πράγμασι, καὶ πᾶσαν ἀσάφειαν, εἰ νῦν ἤδη προσφάτοις οὕτω καὶ νεαροῖς λόγοι ψευδεῖς συντεθέντες ἔχουσι πίστιν. οὔτε γὰρ μόνων, ὡς ὑμεῖς ἀκηκόατε, τῶν ἑπτὰ γέγονε τὸ συμπόσιον, ἀλλὰ πλειόνων ἢ δὶς τοσούτων, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς ἤμην· συνήθης μὲν ὢν περιάνδρῳ διὰ τὴν τέχνην, ξένος δὲ θάλεω. παρ᾽ ἐμοὶ γὰρ κατέλυσεν ὁ ἀνὴρ περιάνδρου κελεύσαντος. οὔτε τοὺς λόγους ὀρθῶς ἀπεμνημόνευσεν ὅστις ἦν ὑμῖν διηγούμενος. ἦν δ᾽ ὡς ἔοικεν οὐδεὶς τῶν παραγεγονότων. ἀλλ᾽ ἐπεὶ σχολὴ πάρεστι πολλὴ, καὶ τὸ γῆρας οὐκ ἀξιόπιστον ἐγγυῆσθαι τὴν ἀναβολὴν τοῦ λόγου, προθυμουμένοις ὑμῖν ἀπ᾽ ἀρχῆς ἅπαντα διηγήσομαι. παρεσκευάκει μὲν γὰρ οὐκ ἐν τῇ πόλει τὴν ὑποδοχὴν ὁ περίανδρος, ἀλλ᾽ ἐν τῷ περὶ τὸ λέχαιον ἑστιατορίῳ παρὰ τὸ τῆς ἀφροδίτης ἱερὸν, ἧς ἦν καὶ θυσία. μετὰ γὰρ τὸν ἔρωτα τῆς μητρὸς αὐτοῦ προεμένης τὸν βίον ἑκουσίως, οὐ τεθυκὼς τῇ ἀφροδίτῃ, τότε πρῶτον ἔκ τινων ἐνυπνίων τῆς μελίσσης ὥρμησε τιμᾶν καὶ

θεραπεύειν τὴν θεόν. τῶν δὲ κεκλημένων ἑκάστῳ συνωρὶς ἱκανῶς κεκοσμημένη προσήχθη, καὶ γὰρ ὥρα θέρους ἦν, καὶ τὴν ὁδὸν ἅπασαν ὑπὸ πλήθους ἁμαξῶν καὶ ἀνθρώπων ἄχρι θαλάττης κονιορτὸς καὶ θόρυβος κατεῖχεν. ὁ μὲν οὖν θάλης τὸ ζεῦγος ἰδὼν ταῖς θύραις ἑστὼς καὶ μειδιάσας ἀφῆκεν. ἐβαδίζομεν οὖν ἐκτραπόμενοι διὰ τῶν χωρίων καθ' ἡσυχίαν, καὶ μεθ' ἡμῶν τρίτος ὁ ναυκρατίτης νειλόξενος, ἀνὴρ ἐπιεικὴς καὶ τοῖς περὶ σόλωνα καὶ θάλητα γεγονὼς ἐν αἰγύπτῳ ξυνήθης, ἐτύγχανε δὲ πρὸς βίαντα πάλιν ἀπεσταλμένος, ὧν δὲ χάριν οὐδὲ αὐτὸς ᾔδει, πλὴν ὑπενόει πρόβλημα δεύτερον αὐτῷ κομίζειν ἐν βιβλίῳ κατασεσημασμένον. εἴρητο γὰρ εἰ βίας ἀπαγορεύσειεν, ἐπιδεῖξαι τοῖς σοφωτάτοις ἑλλήνων. ἕρμαιον τὸ βιβλίον ὁ νειλόξενος ἔφη μοι γέγονεν, ἐνταῦθα λαβεῖν ἅπαντας ὑμᾶς, καὶ κομίζω τὸ βιβλίον ὡς ὁρᾷς ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἅμα δὲ ἡμῖν ἐπεδείκνυε. καὶ ὁ θάλης γελάσας, εἴ τι κακὸν εἶπεν, αὖθις εἰς πριήνην. διαλύσει γὰρ ὁ βίας, ὡς διέλυσεν αὐτὸς τὸ πρότερον. τί δὲ ἔφην ἐγὼ τὸ πρῶτον; ἱερεῖον εἶπεν ἔπεμψεν αὐτῷ, κελεύσας τὸ πονηρότατον ἐξελόντα καὶ χρηστότατον ἀποπέμψαι κρέας. ὁ δὲ ἡμέτερος εὖ καὶ καλῶς τὴν γλῶτταν ἐξελὼν ἔπεμψεν, ὅθεν εὐδοκιμῶν δῆλός ἐστι καὶ θαυμαζόμενος. οὐ διὰ ταῦτα ἔφη μόνον ὁ νειλόξενος, ἀλλ' οὐδὲ φεύγει τὸ φίλος εἶναι βασιλέων, καθάπερ ὑμεῖς ἐπεὶ σοῦ τε καὶ τὰ ἄλλα θαυμάζει, καὶ τῆς πυραμίδος τὴν μέτρησιν ὑπερφυῶς ἠγάπησεν, ὅτι

πάσης αὐτὸν πραγματείας, καὶ μηδενὸς ὀργάνου δεη-
θεὶς, ἀλλὰ τὴν βακτηρίαν στήσας ἐπὶ τῷ πέρατι
τῆς σκιᾶς ἣν ἡ πυραμὶς ἐποίει, γινομένων τῇ ἐπα-
φῇ τῆς ἀκτῖνος δυοῖν τριγώνων, ἔδειξας ὃν ἡ σκιὰ
πρὸς τὴν σκιὰν λόγον εἶχε, τὴν πυραμίδα πρὸς
τὴν βακτηρίαν ἔχουσαν. ἀλλ᾽ ὅπερ ἔφην, διεβλήθης
μισοβασιλεὺς εἶναι, καί τινες ὑβριστικαί σου περὶ τυ-
ράννων ἀποφάσεις ἀνεφέροντο πρὸς αὐτὸν, ὡς ἐρω-
τηθεὶς ὑπὸ Μολπαγόρου τοῦ Ἴωνος τί παραδοξότατον εἴης
ἑωρακὼς, ἀποκρίναιο τύραννον γέροντα· καὶ πάλιν
ἔν τινι πότῳ, περὶ θηρίων λόγου γινομένου, φαίης
κάκιστον εἶναι, τῶν μὲν ἀγρίων θηρίων, τὸν τύραννον,
τῶν δὲ ἡμέρων, τὸν κόλακα. ταῦτα γὰρ, εἰ καὶ πάνυ
προσποιοῦνται διαφέρειν οἱ βασιλεῖς τῶν τυράννων, οὐκ
εὐμενῶς ἀκούουσιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν, εἶπεν ὁ Θαλῆς, Πι-
ττακοῦ ἐστιν, εἰρημένον ἐν παιδιᾷ ποτὲ πρὸς Μυρσί-
λον. ἐγὼ δὲ θαυμάσαιμ᾽ ἂν ἔφη, οὐ τύραννον ἀλλὰ
κυβερνήτην γέροντα θεασάμενος. πρὸς δὲ τὴν με-
τάθεσιν τὸ τοῦ νεανίσκου πέπονθα, τοῦ βαλόντος μὲν
ἐπὶ τὴν κύνα, πατάξαντος δὲ τὴν μητρυιὰν, καὶ εἰ-
πόντος οὐδὲ οὕτω κακῶς. διὸ καὶ Σόλωνα σοφώτα-
τον ἡγησάμην οὐ δεξάμενον τυραννεῖν. καὶ Πιττακὸς
εἰ μοναρχίᾳ μὴ προσῆλθεν, οὐκ ἂν εἶπεν ὡς χαλεπὸν
ἐσθλὸν ἔμμεναι. Περίανδρος δὲ ἔοικεν ὡς ἐν νοσή-
ματι πατρῴῳ τῇ τυραννίδι κατειλημμένος, οὐ φαύ-
λως ἐξαναφέρειν χρώμενος ὁμιλίαις ὑγιειναῖς ἄχρι
γε νῦν, καὶ συνουσίας ἀνδρῶν νοῦν ἐχόντων ἐπα-
γόμενος, ἃς δὲ Θρασύβουλος αὐτῷ κολούσεις τῶν ἄκρων ὑ-

μὸς πολίτης, ὑφηγεῖται μὴ προϊέμενος. γεωργοῦ γὰρ ἀηδόνας καὶ ὄρνιθας ἀντὶ πυρῶν καὶ κριθῶν συγκομίζειν ἐθέλοντος, οὐδὲν διαφέρει τύραννος ἀνδραπόδων μᾶλλον ἄρχειν ἢ ἀνδρῶν βουλόμενος. ἓν γὰρ ἀντὶ πολλῶν κακῶν ἀγαθὸν αἱ δυναστεῖαι τὴν τιμὴν ἔχουσιν καὶ τὴν δόξαν, ἂν τῶν ἀγαθῶν ὡς κρείττονες ἄρχωσι, καὶ μεγάλων μείζονες εἶναι δοκῶσι. τὴν δὲ ἀσφάλειαν ἀγαπῶντας ἄνευ τοῦ καλοῦ, προβάτων ἔδει πολλῶν καὶ ἵππων καὶ βοῶν ἄρχειν, μὴ ἀνθρώπων. ἀλλὰ γὰρ εἰς οὐδὲν προσήκοντας ἐμβέβληκεν ἡμᾶς, ἔφη, ὁ ξένος οὗτος λόγους ἀμελήσαντας λέγειν τι καὶ ζητεῖν, ἃ ἁρμόττει τοῖς ἐπὶ δεῖπνον βαδίζουσιν. ἢ γὰρ οὐκ οἴει καθάπερ ἑστιῶντός ἐστί τις παρασκευή, καὶ δειπνήσοντος εἶναι; συβαρῖται μὲν γὰρ ὡς ἔοικε πρὸ ἐνιαυτοῦ τὰς κλήσεις ποιοῦνται τῶν γυναικῶν, ὅπως ἐγγένοιτο κατὰ σχολὴν παρασκευασαμέναις ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ φοιτᾶν ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἐγὼ δὲ πλείονος οἶμαι χρόνου δεῖσθαι τὴν ἀληθινὴν τοῦ δειπνήσοντος ὀρθῶς παρασκευήν, ὅσῳ χαλεπώτερόν ἐστιν ἤθει τὸν πρέποντα κόσμον, ἢ σώματι τὸν περιττὸν ἐξευρεῖν καὶ ἄχρηστον. οὐ γὰρ ὡς ἀγγεῖον ἥκει κομίζων ἑαυτὸν ἐμπλῆσαι πρὸς τὸ δεῖπνον ὁ νοῦν ἔχων, ἀλλὰ καὶ σπουδάσαι τί καὶ παῖξαι, καὶ ἀκοῦσαι καὶ εἰπεῖν, ὃ ὁ καιρὸς παρακαλεῖ τοὺς συνόντας εἰ μέλλουσι μετ' ἀλλήλων ἡδέως ἔσεσθαι. καὶ γὰρ ὄψον πονηρόν ἐστι παρώσασθαι, κἂν οἶνος ᾖ φαῦλος, ἐπὶ τὰς νύμφας καταφυγεῖν. συνδείπνος δὲ κεφαλαλγὴς καὶ βαρὺς καὶ ἀνάγωγος, παντὸς μὲν οἴνου καὶ ὄψου, πάσης δὲ μουσουργοῦ χάριν ἀπόλλυσι

λυσι καὶ λυμαίνεται, καὶ οὐδὲ ἀποπέμψαι τὴν τοιαύτην ἀηδίαν ἕτοιμόν ἐστιν, ἀλλ' ἐνίοις εἰς ἅπαντα τὸν βίον ἐμμένει τὸ πρὸς ἀλλήλους δυσάρεστον, ὥσπερ ἑωλοκρασία τις ὕβρεως, ἢ ὀργῆς ἐν οἴνῳ γενομένης. ὅθεν ἄριστα χίλων καλούμενος χθὲς οὐ πρότερον ὡμολόγησεν, ἢ πυθέσθαι τῶν κεκλημένων ἕκαστον. ἔφη γὰρ ὅτι σύμπλουν ἀγνώμονα δεῖ φέρειν καὶ σύσκηνον, οἷς συμπλεῖν ἀνάγκη καὶ συστρατεύεσθαι, πρὸς δὲ τὸ συμπότας ἑαυτὸν ὡς ἔτυχε καταμιγνύειν, οὐ νοῦν ἔχοντος ἀνδρός ἐστιν. ὁ δὲ αἰγύπτιος σκελετὸς, ὃν ἐπιεικῶς εἰσφέροντες εἰς τὰ συμπόσια προτιθέντες, καὶ παρακαλοῦσι μεμνῆσθαι τάχα δὴ τοιούτους ἐσομένους, καίπερ ἄχαρις καὶ ἄωρος ἐπίκωμος ἥκων, ὅμως ἔχει τινὰ καιρὸν, εἰ μὴ πρὸς τὸ πίνειν καὶ ἡδυπαθεῖν, ἀλλὰ πρὸς φιλίαν καὶ ἀγάπησιν ἀλλήλων προτρέπεται, καὶ παρακαλεῖ τὸν βίον μὴ τῷ χρόνῳ βραχὺν ὄντα πράγμασι κακοῖς μακρὸν ποιεῖν. ἐν τοιούτοις λόγοις γενόμενοι καθ' ὁδὸν, ἀφικόμεθα πρὸς τὴν οἰκίαν, καὶ λούσασθαι μὲν ὁ θάλης οὐκ ἠθέλησεν: ἀληλίμμεθα γὰρ εἶπεν. ἐπιὼν δὲ τούς τε δρόμους ἐθεᾶτο καὶ τὰς παλαίστρας καὶ τὸ ἄλσος τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν ἱκανῶς διακεκοσμημένον, ὑπ' οὐδενὸς ἐκπληττόμενος τῶν τοιούτων, ἀλλ' ὅπως μὴ καταφρονεῖν δοκοίη τοῦ περιάνδρου, μὴ δὲ ὑπερορᾶν τῆς φιλοτιμίας. τῶν δὲ ἄλλων τὸν ἀλειψάμενον ἢ λουσάμενον οἱ θεράποντες εἰς ἦγον εἰς τὸν ἀνδρῶνα διὰ τῆς στοᾶς. ὁ δὲ ἀνάχαρσις ἐν τῇ στοᾷ καθῆστο, καὶ παιδίσκη παρεστηκυῖα τὴν κόμην ταῖς χερσὶ διακρίνουσα. ταύτην θαλῆς ἐλευθεριώ-

κατά πως αὐτῷ προσδραμοῦσαν, ἐφίλησε, καὶ γε-
λάσας, οὕτως, ἔφη, ποίει καλὸν τὸν ξένον, ὅπως
ἡμερώτατος ὢν μὴ φοβερὸς ᾖ τὴν ὄψιν ἡμῖν, μηδ᾽
ἄγριος. ἐμοῦ δὲ πυνθανομένου περὶ τῆς παιδὸς ἥτις εἴη, τὴν
σοφὴν ἔφη καὶ περιβόητον ἀγνοεῖς Εὔμητιν; οὕτω γὰρ
ταύτην ὁ πατὴρ αὐτὸς, οἱ δὲ πολλοὶ πατρόθεν ὀνομάζουσι
κλεοβουλίνην. καὶ ὁ νειλόξενος ἦπου τὴν περὶ τὰ αἰ-
νίγματα δεινότητα καὶ σοφίαν ἔφη τῆς κόρης ἐπαινεῖς,
καὶ γὰρ εἰς αἴγυπτον ἔνια τῶν προβαλλομένων ὑπ᾽
αὐτῆς διίκται. οὐκ ἔγω γε εἶπε θάλης, τούτοις γὰρ
ὥσπερ ἀστραγάλοις ὅταν τύχῃ παίζουσα χρῆται, καὶ
διαβάλλεται πρὸς τοὺς ἐντυγχάνοντας· ἀλλὰ καὶ φρό-
νημα θαυμαστὸν καὶ νοῦς ἔνεστι πολιτικὸς, καὶ φιλάν-
θρωπον ἦθος, καὶ τὸν πατέρα τοῖς πολίταις πρᾳό-
τερον ἄρχοντα παρέχει. καὶ δημοτικώτερον ἔχειν ὁ
νειλόξενος ἔφη, φαίνεται βλέπουσι πρὸς τὴν λιτότη-
τα, καὶ ἀφέλειαν αὐτῆς. ἀνάχαρσιν δὲ πόθεν οὕτω
τημελεῖ φιλοστόργως; ὅτι ἔφη σώφρων ἀνήρ ἐστι, καὶ
πολυμαθὴς, καὶ τὴν δίαιταν αὐτῇ καὶ τὸν καθαρμὸν
ᾧ χρῶνται σκύθαι περὶ τοὺς κάμνοντας, ἀφθόνως
καὶ προθύμως παραδέδωκε. καὶ νῦν οἴομαι, περιέ-
πειν αὐτὴν τὸν ἄνδρα καὶ φιλοφρονεῖσθαι, μανθά-
5 νουσάν τι καὶ προσδιαλεγομένην. ἤδη δὲ πλησίον ἐστὶν
ἡμῖν τοῦ ἀνδρῶνος, ἀπήντησεν ἀλεξίδημος ὁ μι-
λήσιος. ἦν δὲ θρασυβούλου τοῦ τυράννου νόθος. καὶ ἐξῄει
τεταραγμένος, καὶ σὺν ὀργῇ τινὶ πρὸς αὐτὸν οὐδὲν
ἡμῖν γε σαφὲς διαλεγόμενος. ὡς δὲ τὸν θάλην
εἶδε μικρὸν ἀνενεγκὼν καὶ καταστὰς, οἵαν ὕβριν, εἶπε,

πρὸς

πρὸς ἡμᾶς περίανδρος ὕβρικεν, ἐκπλεῦσαι μὲν οὐκ ἐάσας ὡρμημένον, ἀλλὰ προσμεῖναι δεηθεὶς τὸ δεῖπνον· ἐλθόντι δὲ νέμων κλισίαν ἄτιμον, αἰολεῖς δὲ καὶ νησιώτας, καὶ τίνας γὰρ οὐχὶ θρασυβούλου προτιμῶν. θρασύβουλον γοῦν ἐν ἐμοὶ τὸν πέμψαντα προπηλακίσαι βουλόμενος καὶ καταβαλεῖν, ὡς δὴ περιορῶν, δῆλός ἐστιν. εἶτα, ἔφη, σὺ δέδιας μὴ, καθάπερ αἰγύπτιοι τοὺς ἀστέρας ὑψώματα καὶ ταπεινώματα λαμβάνοντες ἐν τοῖς τόποις οὓς διεξίασι, γίνεσθαι βελτίονας ἢ χείρονας ἑαυτῶν λέγουσιν, οὕτως ἡ περὶ σὲ διὰ τὸν τόπον ἀμαύρωσις ἢ ταπείνωσις γένηται, καὶ τοῦ λάκωνος ἔσῃ φαυλότερος, ὃς ἐν χορῷ τινι κατασταθεὶς ἐς τὴν ἐσχάτην χώραν ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος, εὖγε εἶπεν ἐξεῦρες, ὡς καὶ αὐτὴ ἔντιμος γένηται. οὐ καταλαβόντες ἔφη τόπον μετά τινας κατακείμεθα, μᾶλλον δὲ ὅπως εὐάρμοστοι τοῖς κατακειμένοις ὦμεν, ἀρχὴν καὶ λαβὴν φιλίας εὐθὺς ἐν αὐτοῖς δηλοῦντες, μᾶλλον δὲ ἔχοντες τὸ μὴ δυσκολαίνειν, ἀλλ᾽ ἐπαινεῖν ὅτι τοιούτοις συγκατεκλίθημεν. ὡς ὅ, γε τόπῳ κλισίας δυσχεραίνων, δυσχεραίνει τῷ συγκλητῇ μᾶλλον ἢ τῷ κεκληκότι, καὶ πρὸς ἀμφοτέρους ἀπεχθάνεται. λόγος ἔφη ταῦτα, ἄλλως ἐστὶν ὁ ἀλεξίδημος, ἔργῳ δὲ καὶ τοὺς σοφοὺς ὑμᾶς ὁρῶ, τὸ τιμᾶσθαι διώκοντας, καὶ ἅμα παραμειψάμενος ἡμᾶς ἀπῆλθε, καὶ ὁ θάλης πρὸς ἡμᾶς τὴν ἀτοπίαν τοῦ ἀνθρώπου θαυμάζοντας ἔμπληκτος ἔφη καὶ ἀλλόκοτος φύσει. ἐπεὶ καὶ μειράκιον ἔτι, μύρου σπουδαίου θρασυβούλῳ κομισθέντος, εἰς ψυκτῆρα κεράσας μέγαν, καὶ προσεγχέας ἄκρα-

ζῶν, ὥσπερ, ἔχθραν ἀντὶ φιλίας διαπεπραγμένος. ἐκ τούτου προσελθὼν ὑπηρέτης καλοῦσι Περίανδρος ἔφη, ὦ Θάλη, παραλαβόντα τοῦτον ἐπισκέψασθαι τὸ κεκομισμένον ἀρτίως αὐτῷ, πότερον ἄλλως γέγονεν, ἢ τί σημεῖόν ἐστι καὶ τέρας; αὐτὸς μὲν γοῦν τέρας. αὐτὸς μὲν γὰρ ἔοικε τεταράχθαι σφόδρα, μίασμα καὶ κηλῖδα τῆς θυσίας ἡγούμενος, ἅμα δὲ ἀπῆγεν ἡμᾶς εἴς τι οἴκημα τῶν περὶ τὸν κῆπον. ἐνταῦθα νεανίσκος, ὡς ἐφαίνετο νομευτικὸς οὔπω γενειῶν, ἄλλως τε καὶ τὸ εἶδος οὐκ ἀγεννὴς, ἀναπτύξας τινὰ διφθέραν ἔδειξεν ἡμῖν βρέφος, ὡς ἔφη, γεγονὸς ἐξ ἵππου, τὰ μὲν ἄνω μέχρι τοῦ τραχήλου καὶ τῶν χειρῶν ἀνθρωπόμορφον, τὰ λοιπὰ δὲ ἔχον ἵππου, τῇ δὲ φωνῇ καθάπερ τὰ νεογνὰ παιδάρια κλαυθμυριζόμενον. ὁ μὲν οὖν Νειλόξενος ἀλεξίκακε εἰπὼν, ἀπεστράφη τὴν ὄψιν. ὁ δὲ Θάλης προσέβαλε τῷ νεανίσκῳ πολὺν χρόνον. εἶτα μειδιάσας, εἰώθει δὲ ἀεὶ παίζειν πρὸς ἐμὲ περὶ τῆς τέχνης, ἦπου τὸν καθαρμὸν ὦ Διόκλεις ἔφη κινεῖν διανοῇ, καὶ παρέχειν πράγματα τοῖς ἀποτροπαίοις, ὡς τινος δεινοῦ καὶ μεγάλου συμβάντος; τί δὲ εἶπον οὐ μέλλω, στάσεως γὰρ ὦ Θάλη καὶ διαφορᾶς τὸ σημεῖόν ἐστι, καὶ δέδια μὴ μέχρι γάμου καὶ γενεᾶς διίκηται, πρὶν ἢ τὸ πρῶτον ἐξιλάσασθαι μήνιμα τῆς θεοῦ, δεύτερον ὡς ὁρᾷς προφαινούσης. πρὸς τοῦτο μηδὲν ἀποκρινόμενος ὁ Θάλης, ἀλλὰ γελῶν ἀπηλλάττετο. καὶ τοῦ Περιάνδρου πρὸς τὰς θύρας ἀπαντήσαντος ἡμῖν καὶ διαπυνθανομένου περὶ ὧν εἴδομεν, ἀφεὶς ὁ Θάλης με, καὶ λαβόμενος τῆς ἐκείνου χειρὸς, ἐφ'

ἃ μὲν

ἃ μὲν διοκλῆς κελεύει, δράσεις καθ' ἡσυχίας. ἐγὼ δέ σοι παραινῶ, ἐθίσω τὸ μὴ χρῆσθαι νομεῦσιν ἵππων ἢ διδόναι γυναῖκας αὐτοῖς, ἔδοξε μὲν οὖν μοι τῶν λόγων ἀκούσας ὁ περίανδρος ἡσθῆναι σφόδρα, καὶ γὰρ ἐξεγέλασε, καὶ τὸν θάλην περιλαβὼν κατησπάσατο. κἀκεῖνος, οἶμαι δὲ εἶπεν ὦ διόκλεις καὶ πέρας ἔχει τὸ σημεῖον. ὁρᾷς γοῦν ἡλίκον κακὸν γέγονεν ἡμῖν, ἀλεξιλήμου συνδειπνεῖν μὴ τελέσαντος; ἐπεὶ δὲ εἰσήλθομεν μεῖζον ἤδη ὁ θάλης φθεγξάμενος, ποῦ δ' εἶπεν ὁ ἀνὴρ κατακλινάμενος ἐδυσχέραινεν; ἀποδειχθείσης δὲ τῆς χώρας, περιελθὼν ἐκεῖ κατέκλινεν ἑαυτὸν καὶ ἡμᾶς, ἀλλὰ κἂν ἐπριάμην εἰπὼν, ἀρδάλῳ κοινωνεῖν μιᾶς τραπέζης. ἦν δὲ τροιζήνιος ὁ ἄρδαλος αὐλῳδὸς καὶ ἱερεὺς τῶν ἀρδαλίων μουσῶν, ἃς ὁ παλαιὸς ἄρδαλος ἱδρύσατο ὁ τροιζήνιος. ὁ δὲ αἴσωπος, ἐτύγχανε γὰρ ὑπὸ κροίσου νεωστὶ πρός τε περίανδρον ἅμα καὶ πρὸς τὸν θεὸν εἰς δελφοὺς ἀπεσταλμένος. καὶ παρεὼν ἐπὶ δίφρου τινὸς χαμαιζήλου παρὰ τὸν σόλωνα καθήμενος ἄνω κατακείμενον, ἡμίονος ἔφη λυδὸς γοῦν ποταμῷ τῆς ὄψεως ἑαυτοῦ κατιδὼν εἰκόνα, καὶ θαυμάσας τὸ κάλλος τε καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, ὥρμησε θεῖν ὥσπερ ἵππος ἀναχαιτίσας, εἶτα μέντοι συμφρονήσας ὡς ὄνου υἱὸς εἴη, κατέπαυσε ταχὺ τὸν δρόμον, καὶ ἀφῆκε τὸ φρύαγμα καὶ τὸν θυμόν. ὁ δὲ χίλων λακωνίσας τῇ φωνῇ, καὶ τύνη ἔφη βραδὺς ὢν τρέχεις τὸν ἡμίονον. ἐκ τούτου παρῆλθε μὲν μέλισσα, καὶ κατεκλίθη παρὰ τὸν περίανδρον. ἡ δὲ εὔμητις ἐκάθισε παρὰ τὸ δειπνεῖν. καὶ ὁ θάλης ἐμὲ προσαγο-

ρεύσας

ρεύσας ἐπάνω τοῦ Βίαντος κατακείμενον, τί δ' οὐκ ἔφρασας, εἶπεν ὦ διόκλεις, Βίαντι τὸν ναυκρατίτην ξένον ἥκοντα μετὰ προβλημάτων βασιλικῶν αὖθις ἐπ' αὐτόν, ὅπως νήφων καὶ προσέχων ἑαυτῷ, τὸν λόγον δέχηται. καὶ ὁ Βίας, ἀλλ' οὗτος μὲν ἔφη πάλαι δεδίττεται ταῦτα παρακελευόμενος, ἐγὼ δὲ τὸν διόνυσον οἶδα τά τε ἄλλα δεινὸν ὄντα, καὶ λύσιον ὑπὸ σοφίας προσαγορευόμενον, ὥστε οὐ δέδια τοῦ θεοῦ μεστὸς γινόμενος, μὴ ἀθαρσέστερον ἀγωνίσωμαι.

τοιαῦτα μὲν ἐκεῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἅμα δειπνοῦντες ἔπαιζον. ἐμοὶ δὲ τὸ δεῖπνον εὐτελέστερον ἢ τοῦ συνήθους ὁρῶντι, γινοεῖν ἐπῄει πρὸς ἐμαυτόν, ὡς σοφῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὑποδοχὴ καὶ κλῆσις οὐδεμίαν προστίθησι δαπάνην, ἀλλὰ συστέλλει μᾶλλον ἀφαιροῦσα περιεργίας ὄψον, καὶ μύρα ξενικὰ καὶ πέμματα, καὶ πολυτελῶν οἴνων διαχύσεις, οἷς καθημέραν χρώμενος ἐπιεικῶς ὁ περίανδρος ἐν τυραννίδι καὶ πλούτῳ καὶ πράγμασι, τότε πρὸς ἄνδρας ἐκαλλωπίζετο λιτότητι καὶ σωφροσύνῃ δαπάνης. οὐ γὰρ μόνον τῶν ἄλλων, ἀλλὰ καὶ τῆς γυναικὸς ἀφελὼν καὶ ἀποκρύψας τὸν συνήθη κόσμον, ἐπεδείκνυε σὺν εὐτελείᾳ καὶ μετριότητι κεκοσμημένην. ἐπεὶ δὲ ἤρθησαν αἱ τράπεζαι καὶ στεφάνων παρὰ τῆς μελίσσης διαδοθέντων, ἡμεῖς μὲν ἐσπείσαμεν, ἡ δὲ αὐλητρὶς ἐπιφθεγξαμένη μικρὰ ταῖς σπονδαῖς, ἐκ μέσου μετέστη, προσαγορεύσας τὸν ἀνάχαρσιν ὁ ἄρδαλος ἠρώτησεν εἰ παρὰ σκύθαις αὐλητρίδες εἰσίν. ὁ δ' ἐκ τοῦ προστυχόντος, οὐδ' ἄμπελοι εἶπε. τοῦ δὲ ἀρδάλου πάλιν εἰπόντος,

ἀλλὰ

ἀλλὰ θεοί γε σκύθαις εἰσίν, πάνυ μὲν οὖν ἔφη γλώσσης ἀνθρωπίνης συνιέντες, οὐχ ὥσπερ οἱ ἕλληνες οἰόμενοι σκυθῶν διαλέγεσθαι βέλτιον, ὅμως τοὺς θεοὺς ὀστέων καὶ ξύλων ἥδιον ἀκροᾶσθαι νομίζουσιν. ὁ δὲ αἴσωπος εἴ γε εἶπεν εἰδείης ὦ ξένε τοὺς νῦν αὐλοποιοὺς ὡς προέμενοι τὰ νεβρεῖα χρώμενοι τοῖς ὀνείοις, βέλτιον ἠχεῖν λέγουσιν. διὸ καὶ κλεοβουλίνη πρὸς τὸν φρύγιον αὐλὸν νεβρογόνος κνήμη κερασφόρον οὖας ἦξε θαυμάζειν ἐκάλει κρούσεως. ὥστε θαυμάζειν τὸν ὄνον εἰ παχύτατος καὶ ἀμουσότατος ὤν, τἄλλα λεπτότατον καὶ μουσικώτατον ὀστέον παρέχεται. καὶ ὁ νειλόξενος ἀμέλει ταῦτα ἔφη καὶ ἡμῖν τοῖς ναυκρατίαις ἐγκαλοῦσι βουσιρῖται, χρώμεθα γὰρ ἤδη τοῖς ὀνείοις εἰς τὸν αὐλόν, ἐκείνοις δὲ καὶ σάλπιγγος ἀκούειν ἀθέμιτον, ὡς ὄνῳ φθεγγομένης ὅμοιον, ὄνον δὲ ὑπ' αἰγυπτίων ἴστε δή που διὰ τυφῶνα προπηλακιζόμενον. γενομένης δὲ σιωπῆς, ὁ περίανδρος περιορῶν βουλόμενον μὲν, ὀκνοῦντα δὲ ἄρξασθαι τοῦ λόγου τὸν νειλόξενον, ἐγώ τοι εἶπεν ὦ ἄνδρες ἐπαινῶ καὶ πόλεις, καὶ ἄρχοντας, ὅσοι ξένοις πρῶτον, εἶτα πολίταις χρηματίζουσι. καὶ νῦν δοκεῖ μοι τοὺς μὲν ἡμετέρους λόγους οἷον ἐπιχωρίους καὶ συνήθεις βραχὺν χρόνον ἐπισχεῖν, πρόσοδον δ' ὥσπερ ἐκκλησίας δοῦναι τοῖς αἰγυπτίοις ἐκείνοις καὶ βασιλικοῖς, οὓς ὁ βέλτιστος ἥκει κομίζων νειλόξενος βίαντι, βίας δὲ βούλεται κοινῇ σκέψασθαι μεθ' ἡμῶν. καὶ ὁ βίας ποῦ γὰρ ἢ μετὰ τίνων ἔφη προθυμότερον ἄν τις ἀποκινδυνεύσειεν, εἰ δεῖ πρὸς τοιαύτας ἀποκρίσεις, ἄλλως τε τοῦ βασιλέως κελεύσαντος ἄρξασθαι μὲν

ἀπ'

ἀπ' ἐμοῦ, προελθεῖν δὲ εἰς ἅπαντας ὑμᾶς τὸν λόγον. οὕτω δὴ παρεδίδου μὲν αὐτῷ τὸ γραμματεῖον. ὁ νειλόξενος δὲ αὐτὸν ἐκέλευσε λύσαντα παντάπασιν ἐς μέσον ἀναγνῶναι, διάνοιαν δὲ τοιαύτην εἶχε τὰ γεγραμμένα.
11 Βασιλεὺς αἰγυπτίων ἄμασις λέγει Βίαντι σοφωτάτῳ ἑλλήνων. Βασιλεὺς αἰθιόπων ἔχει πρὸς ἐμὲ σοφίας ἅμιλλαν, ἡττώμενος δὲ τοῖς ἄλλοις, ἐπὶ πᾶσι συντέθεικεν ἄτοπον ἐπίταγμα καὶ δεινόν, ἐκπιεῖν με κελεύων τὴν θάλασσαν. ἔστι δὲ λύσαντι μὲν ἔχειν κώμας τε πολλὰς, καὶ πόλεις τῶν ἐκείνου, μὴ λύσαντι δὲ ἄστεων τῶν περὶ ἐλεφαντίνην ἀποστῆναι. σκεψάμενος οὖν εὐθὺς ἀπόπεμπε νειλόξενον, ἃ δεῖ φίλοις σοῖς ἢ πολίταις γενέσθαι παρ' ἡμῶν, οὐ τἀμὰ κωλύσει. τούτων ἀναγνωσθέντων οὐ πολὺν χρόνον ἐπισχὼν ὁ Βίας, ἀλλὰ μικρὰ μὲν αὐτὸς πρὸς αὐτῷ γενόμενος, μικρὰ δὲ τῷ κλεοβούλῳ προσλαλήσας ἐγγὺς κατακειμένῳ, τί λέγεις εἶπεν ὦ ναυκρατῖτα, βασιλεύων τοσούτων ἀνθρώπων ἄμασις, κεκτημένος δὲ χώραν ἀρίστην τοσαύτην ἐθελήσει ἐπὶ κώμαις ἀδόξοις καὶ λυπραῖς ἐκπιεῖν θάλασσαν; ὁ νειλόξενος γελάσας, ὡς θέλεις αὐτὸς εἶπεν ὦ Βία σκόπει τὸ δυνατόν. φραζέτω τοίνυν ἔφη τῷ αἰθίοπι τοὺς ἐμβάλλοντας εἰς τὰ πελάγη ποταμοὺς ἐπισχεῖν ἕως αὐτὸς ἐκπίνῃ τὴν νῦν οὖσαν θάλασσαν. περὶ ταύτης γὰρ τὸ ἐπίταγμα γέγονεν οὐ περὶ ὕστερον ἐσομένης. ὡς δὲ ταῦτα εἶπεν ὁ Βίας, ὁ μὲν νειλόξενος ὑφ' ἡδονῆς ὥρμησε περιβάλλειν τὸν Βίαντα καὶ φιλῆσαι. τῶν δὲ ἄλλων ἐπαινεσάντων καὶ ἀποδεξαμένων, γελάσας ὁ

χίλων, ὦ ναυκρατῖτα ἔφη ξένε, πρὶν ἀπολύσασθαι τὴν θάλασσαν ἐκποτεῖσθαι, ἀπάγγελε πλεύσας ἀμάσιδι, μὴ ζητεῖν ὅπως ἅλμην ἀναχώσῃ τοσαύτην, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως πότιμον καὶ γλυκεῖαν τοῖς ὑπηκόοις παρέξῃ τὴν βασιλείαν, περὶ ταῦτα γὰρ δεινότατος βίας καὶ διδάσκαλος τούτων ἄριστος, ἃ μαθὼν ἄμασις, οὐδὲν ἔτι τοῦ χρυσοῦ δεήσεται ποδονιπτῆρος ὡς πρὸς τοὺς αἰγυπτίους, ἀλλὰ θεραπεύσουσι πάντες αὐτὸν καὶ ἀγαπήσουσι χρηστὸν, ὄντα κἂν μυριάκις ἢ νῦν ἀναφανῇ δυσμενέστερος. καὶ μὴν ἔφη ὁ περίανδρος ἄξιόν γε τοιαύτας ἀπαρχὰς τῷ βασιλεῖ συνεισενεγκεῖν ἅπαντας, ἀνδρεικὰς ὥσπερ ἔφησεν ὅμηρος, ἐκείνῳ τε γὰρ ἂν γένοιτο πλέονος ἀξία τῆς ἐμπορίας ἡ παρενθήκη, καὶ ἡμῖν ἀντὶ πάντων ὠφέλιμος. εἰπόντος οὖν τοῦ χίλωνος, ὁ σόλων κατάρχεσθαι τοῦ λόγου δίκαιός ἐστιν, οὐ μόνον ὅτι πάντων προήκει καθ' ἡλικίαν, καὶ τυγχάνει κατακείμενος πρῶτος, ἀλλ' ὅτι τὴν μεγίστην καὶ τελειοτάτην ἀρχὴν ἄρχει, νόμους ἀθηναίοις θέμενος. ὁ οὖν νειλόξενος ἡσυχῇ πρὸς ἐμὲ, πολλά γε εἶπεν ὦ διόκλεις πιστεύεται ψευδῶς, καὶ χαίρουσι πολλοὶ λόγους ἀναπιμπλάντες περὶ σοφῶν ἀνδρῶν αὐτοῖς τε πλάττοντες καὶ δεχόμενοι παρ' ἑτέρων ἑτοίμοι, οἷα καὶ πρὸς ἡμᾶς εἰς αἴγυπτον ἀπηγγέλη περὶ χίλωνος. ὡς ἄρα διαλύσαιτο τὴν πρὸς σόλωνα φιλίαν καὶ ξενίαν, ὅτι τοὺς νόμους ὁ σόλων ἔφη μετακινητοὺς εἶναι, καὶ ἐγὼ γελοῖος ἔφην ὁ λόγος, οὕτω γὰρ δεῖ πρῶτον ἀπειπεῖσθαι τὸν λυκοῦργον αὐτοῖς νόμοις, ὅλην μετακινήσαντα τὴν λακεδαιμονίων πολιτείαν. μικρὸν οὖν ἐπισχὼν

ὁ σό

ὁ σόλων, ἐμοὶ μὲν οὖν ἔφη δοκεῖ μάλιστ' ἔνδοξος γενέσθαι καὶ βασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ δημοκρατίαν ἐκ μοναρχίας κατασκευάσειε τοῖς πολίταις. δεύτερος δὲ ὁ βίας εἶπεν, εἰ πρῶτος χρῷτο τοῖς νόμοις τῆς πατρίδος. ἐπὶ τούτῳ δὲ θάλης ἔφησεν εὐδαιμονίαν ἄρχοντος νομίζειν, εἰ τελευτήσειε γηράσας κατὰ φύσιν. τέταρτος ἀνάχαρσις εἰ μόνος εἴη φρόνιμος. πέμπτος δ' ὁ κλεόβουλος εἰ μηδενὶ πιστεύοι τῶν συνόντων. ἕκτος δὲ ὁ πιττακὸς, εἰ τοὺς ὑπηκόους ὁ ἄρχων παρασκευάσειε φοβεῖσθαι μὴ αὐτὸν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτοῦ. μετὰ τοῦτον ὁ χίλων ἔφη τὸν ἄρχοντα χρῆναι μηδὲν φρονεῖν θνητὸν, ἀλλὰ πάντα ἀθάνατα. ῥηθέντων δὲ τούτων ἠξιοῦμεν ἡμεῖς καὶ αὐτὸν εἰπεῖν τι τὸν περίανδρον. ὁ δὲ, οὐ μάλα φαιδρὸς ἀλλὰ συνεστὼς τὸ πρόσωπον, ἐγὼ τοίνυν ἔφη προσαποφαίνομαι τὰς εἰρημένας γνώμας ἁπάσας σχεδὸν ἀφεστάναι τοῦ ἄρχειν τὸν νοῦν ἔχοντα. καὶ ὁ αἴσωπος οἷον ἐλεγκτικὸς, ἔδει τοίνυν ἔφη τοῦτο καθ' ἑαυτοὺς περαίνειν, καὶ μὴ συμβούλους φάσκοντας εἶναι καὶ φίλους, κατηγόρους γίνεσθαι τῶν ἀρχόντων. ἁψάμενος οὖν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς ὁ σόλων, καὶ μειδιάσας εἶπεν, οὐκ ἂν δοκῇ σοι μετριώτερον ἄρχοντα ποιεῖν καὶ τύραννον ἐπιεικέστερον, ὁ πείθων, ὡς ἄμεινον εἴη τὸ μὴ ἄρχειν, ἢ τὸ ἄρχειν. τίς δ' ἂν ἔφη σοὶ τοῦτο πειθείη, ἢ τῷ θεῷ φράσαντι κατὰ τὸν πρὸς σὲ χρησμόν. εὐδαίμων πτολίεθρον ἑνὸς κήρυκος ἀκούειν. καὶ ὁ σόλων ἀλλὰ μὴν ἔφη καὶ νῦν ἀθηναῖοι ἑνὸς κήρυκος ἀκροῶνται, καὶ ἄρχοντος τοῦ νόμου, δημοκρατίαν ἔχοντες, σὺ δὲ δεινὸς εἶ κοράκων ἐπαΐειν, καὶ κολοιῶν, τῆς δὲ

σοῦ

σὺ φωνῆς οὐκ ἀκριβῶς ἐξακούεις, ἀλλὰ πόλιν μὲν οἴει περὶ θεὸν ἄριστα πράττειν τὴν ἑνὸς ἀκούουσαν, συμποσίου δὲ ἀρετὴν νομίζεις τὸ πάντας διαλέγεσθαι καὶ περὶ πάντων. σὺ γὰρ ἔφη ὁ αἴσωπος οὕτω γέγραφας, ὅτι ὅμοιον οἰκέτας μὴ μεθύειν ὡς ἔγραψας ἀθήνησιν οἰκέτας μὴ ἐρᾶν, μὴ δὲ ξηραλοιφεῖν. γελάσαντος οὖν τοῦ σόλωνος, κλεόδωρος ὁ ἰατρὸς, ἀλλ' ὅμοιον ἔφη τὸ ξηραλοιφεῖν τῷ λαλεῖν ἐν οἴνῳ βρεχόμενον, ἥδιστον γὰρ οὖσι. καὶ ὁ χίλων ὑπολαβὼν ἔφη, διὰ τοῦτό τοι μᾶλλον ἀφεκτέον αὐτοῦ. πάλιν δὲ ὁ αἴσωπος καὶ μὴν ἔφη, θάλης ἔδοξεν εἰπεῖν ὅτι τάχιστα γηράσει. γελάσας οὖν ὁ περίανδρος, ἔχομεν εἶπεν αἴσωπε τὴν δίκην προσηκόντως, ὅτι πρινὴ τὰ ἀμάσιδος προε-λόμεθα πάντας εἰσαγαγεῖν λόγους εἰς ἑτέρους ἐμπεσόντες, ὅρα δὴ νειλόξενε τὰ λοιπὰ τῆς ἐπιστολῆς, καὶ χρῶ παροῦσιν ἐν τούτῳ τοῖς ἀνδράσιν. ἀλλὰ μὴν ὁ νειλόξενος ἔφη, τὴν μὲν τοῦ αἰθίοπος ἐπίταξιν οὐδὲν ἄν τις ἄλλο πλὴν ἀχνυμένην σκυτάλην προσείπῃ κατ' ἀρχίλοχον. ὁ δὲ σὸς ξένος ἄμασις ἡμερώτερος ἐν τοῖς τοιούτοις προβλήμασι καὶ μουσικώτερος γέγονεν, ἐκέλευσε γὰρ αὐτὸν εἰπεῖν τὸ πρεσβύτατον, καὶ τὸ μέγιστον, καὶ τὸ σοφώτατον, καὶ τὸ κοινότατον, καὶ ναὶ μὰ δία πρὸς τούτοις τὸ ὠφελιμώτατον, καὶ βλαβερώτατον, καὶ τὸ ἰσχυρότατον, καὶ τὸ ῥᾶστον εἰπεῖν. ἆρ' οὖν ἀπεκρίνατο καὶ διέλυσε τούτων ἕκαστον; οὕτως ὁ νειλόξενος ἔφη, κρίνετε δὲ ὑμεῖς ἀκούσαντες, περὶ πολλοῦ γὰρ ὁ βασιλεὺς ποιεῖται, μήτε συκοφαντῶν ἁλῶναι τὰς ἀποκρίσεις, εἴ τέ τι σφάλλεται περὶ ταύτας

ἀπεκεινάμην, ὅπως μὴ διαφυγεῖν ἀνεξέλεγκτον, ἀναγνώσομαι δὲ ὑμῖν ὥσπερ ἀπεκρίνατο. τί πρεσβύτατον, χρόνος. τί μέγιστον, κόσμος. τί σοφώτατον, ἀλήθεια. τί κάλλιστον, φῶς. τί κοινότατον, θάνατος. τί ὠφελιμώτατον, θεός. τί βλαβερώτατον, δαίμων. τί ῥωμαλεώτατον, τύχη. τί ῥᾷστον, ἡδύ. τούτων πάλιν ἀναγνωσθέντων ὦ νίκαρχε, γενομένης σιωπῆς, θάλης ἠρώτησε τὸν νειλόξενον, εἰ προσήκατο τὰς λύσεις ὁ ἄμασις. ἐκείνου δὲ εἰπόντος ὅτι τὰς μὲν ἀπεδέξατο, ταῖς δ' ἐδυσκόλαινε, καὶ μὴν εἶπεν ὁ θάλης ἀνεπίληστόν ἐστιν, ἀλλ' ἔχει πάντα διαμαρτίας μεγάλας, καὶ ἀγνοίας, οἷον εὐθὺς ὁ χρόνος πῶς ἂν εἴη πρεσβύτατον, εἰ τὸ μὲν αὐτοῦ γεγονός, τὸ δ' ἐνεστός ἐστι, τὸ δὲ μέλλον. ὁ γὰρ μεθ' ἡμᾶς ἐσόμενος χρόνος καὶ πραγμάτων τῶν νῦν καὶ ἀνθρώπων νεώτερος ἂν φανείη. τὸ δὲ τὴν ἀλήθειαν ἡγεῖσθαι σοφίαν, οὐδὲν ἐμοὶ δοκεῖ διαφέρειν τοῦ τὸ φῶς ὀφθαλμὸν ἀποφαίνειν, εἰ δὲ τὸ φῶς, ὥσπερ καλόν ἐστιν νομίζει, πῶς τὸν ἥλιον αὐτὸν παρεῖδε; τῶν δ' ἄλλων ἡ μὲν περὶ θεῶν καὶ δαιμόνων ἀπόκρισις, θράσος ἔχει καὶ κίνδυνον, ἀλογίαν δὲ καὶ πολλὴν ἡ περὶ τῆς τύχης. οὐ γὰρ ἂν μετέπιπτε ῥαδίως, οὕτως ἰσχυρότατον οὖσα τῶν ὄντων καὶ ῥωμαλεώτατον, ὁ μὴν οὐδὲ θάνατος κοινόν ἐστιν, οὐ γάρ ἐστι πρὸς τοὺς ζῶντας, ἀλλ' ἵνα μὴ δοκῶμεν εὐθύνειν τὰς τῶν ἑτέρων, ἰδίας ἀποφάσεις, ταῖς ἐκείνου παραβάλλωμεν, ἐμαυτὸν δὲ παρέχω πρῶτον εἰ βούλεται νειλόξενος ἐρωτᾶν καθ' ἕκαστον. ὡς οὖν ἐγένοντο τότε, κἀγὼ νῦν διηγήσομαι τὰς ἀπεκρί-

* ἀνεπίληπτον aut ἀνεπίπληκτον

ἀποκρίσεις, καὶ τὰς ἐρωτήσεις, τί πρεσβύτατον, θεὸς ἔφη Θαλῆς. ἀγέννητον γάρ ἐστι. τί μέγιστον, τόπος. τἆλλα μὲν γὰρ ὁ κόσμος, τὸν δὲ κόσμον οὗτος περιέχει. τί κάλλιστον, κόσμος. πᾶν γὰρ τὸ κατὰ τάξιν, τούτου μέρος ἐστί. τί σοφώτατον, χρόνος. τὰ μὲν γὰρ εὕρηκεν οὗτος ἤδη, τὰ δὲ εὑρήσει. τί κοινότατον, ἐλπίς. καὶ γὰρ οἷς ἄλλο μηδὲν, αὕτη πάρεστι. τί ὠφελιμώτατον, ἀρετή. καὶ γὰρ τἆλλα τῷ χρῆσθαι καλῶς, ὠφέλιμα ποιεῖ. τί βλαβερώτατον, κακία. καὶ γὰρ τὰ πλεῖστα βλάπτει παραγινομένη. τί ἰσχυρότατον, ἀνάγκη. μόνον γὰρ ἀνίκητον. τί ῥᾷστον, τὸ κατὰ φύσιν. ἐπεὶ πρὸς ἡδονάς γε πολλάκις ἀπαγορεύουσιν. ἀποδεξαμένων δὲ πάντων τὸν Θαλῆν, ὁ Κλεόδημος εἶπεν, τοιαῦτα ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνασθαι βασιλεῦσιν ὦ Νειλόξενε προσῆκόν ἐστιν. ὁ δὲ προπίνων τὴν θάλατταν Ἀμάσιδι βάρβαρος, ἐδεῖτο τῆς Πιττακοῦ βραχυλογίας, ᾗ πρὸς Ἀλυάττην ἐχρήσατο προστάττοντά τι καὶ γράφοντα Λεσβίοις, ὑπερήφανον ἀποκρινάμενος οὐδὲν, ἀλλ' ἢ μόνον ἐκέλευσε κρόμμυα καὶ θερμὸν ἄρτον ἐσθίειν. ὑπολαβὼν οὖν ὁ Περίανδρος, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησιν ἔθος ἦν ὦ Κλεόδημε τοιαύτας ἀλλήλοις ἀπορίας προβάλλειν. ἀκούομεν γὰρ ὅτι καὶ πρὸς τὰς Ἀμφιδάμαντος ταφὰς εἰς Χαλκίδα τῶν τότε σοφῶν οἱ δοκιμώτατοι ποιηταὶ συνῆλθον, ἦν δὲ ὁ Ἀμφιδάμας ἀνὴρ πολεμικὸς, καὶ πολλὰ πράγματα παρασχὼν Ἐρετριεῦσιν ἐν ταῖς περὶ Ληλάντου μάχαις ἔπεσεν, ἐπεὶ δὲ τὰ παρεσκευασμένα τοῖς ποιηταῖς ἔπη χαλεπὴν καὶ δύσκολον ἐποίει τὴν

κρίσιν, διὰ τὸ ἐφάμιλλον, ἥ τε δόξα τῶν ἀγωνιστῶν ὁμήρου καὶ ἡσιόδου πολλὴν ἀπορίαν μετὰ αἰδοῦς τοῖς κρίνουσι παρεῖχεν, ἐτράποντο πρὸς τοιαύτας ἐρωτήσεις, καὶ προὔβαλομεν ὥς φησι λέσχης, μοῦσά μοι ἔννεπ' ἐκεῖνα τὰ μήτ' ἐγένοντο πάροιθεν, μήτ' ἔσται μετόπισθεν. ἀπεκρίνατο δὲ ἡσίοδος ἐκ τοῦ παρατυχόντος, ἀλλ' ὅταν ἀμφὶ διὸς τύμβῳ καναχήποδες ἵπποι ἅρματα συντρίψωσιν ἐπειγόμενοι περὶ νίκης, καὶ διὰ τοῦτο λέγεται μάλιστα θαυμασθεὶς τοῦ τρίποδος τυχεῖν. τί δὲ ταῦτα ὁ κλεόδημος εἶπε διαφέρει τῶν εὐμήτιδος αἰνιγμάτων, ἃ ταύτῃ μὲν ἴσως οὐκ ἀπρεπές ἐστι παίζουσαν καὶ διαπλέκουσαν ὥσπερ ἕτεραι ζώνια, καὶ κεκρυφάλους προβάλλειν ταῖς γυναιξίν, ἄνδρας δὲ νοῦν ἔχοντας ἐν τινι σπουδῇ τίθεσθαι, γελοῖον. ἡ μὲν οὖν εὔμητις ἡδέως ἂν εἰποῦσά τι πρὸς αὐτὸν, ὡς ἐφαίνετο, κατέσχεν ἑαυτὴν ὑπ' αἰδοῦς, καὶ ἀνεπλήσθη τὸ πρόσωπον ἐρυθήματος. ὁ δὲ αἴσωπος, οἷον ἀμυνόμενος ὑπὲρ αὐτῆς, οὐ γελοιότερον οὖν εἶπε τὸ μὴ δύνασθαι ταῦτα διαλύειν; οἷόν ἐστιν ὃ μικρὸν ἔμπροσθεν ἡμῖν πρὸ τοῦ δείπνου προὔβαλεν, ἄνδρα εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα, τί τοῦτ' ἐστιν ἔχοις ἂν εἰπεῖν; ἀλλ' οὐδὲ μαθεῖν δέομαι ἔφη ὁ κλεόδημος. καὶ μὴν οὐδεὶς ἔφη σοῦ μᾶλλον οἶδεν, οὐδὲ ποιεῖ βέλτιον, εἰ δὲ ἀρνῇ, μάρτυρας ἔχω σικυωνίας. ὁ μὲν οὖν κλεόδημος ἐγέλασε, καὶ γὰρ ἐχρῆτο μάλιστα ταῖς σικυωνίαις τῶν καθ' αὑτὸν ἰατρῶν, καὶ δόξαν οὐχ ἥκιστα τὸ βοήθημα διὰ τοῦτο δι' ἐκεῖνον ἔσχηκε. μνησίφιλος δὲ ὁ ἀθηναῖος ἑταῖρος ὢν καὶ ζηλωτὴς σόλωνος,

ἐγώ

ἐγώ τοι εἶπεν ὦ περίανδρε τὸν λόγον ἀξιῶ καθάπερ
τὸν οἶνον μὴ πλουτίνδην, μηδὲ ἀρισίνδην, ἀλλ' ἐξ ἴ-
σου πᾶσιν ὥσπερ ἐν δημοκρατίᾳ νέμεσθαι καὶ κοινὸν εἶναι,
τῶν δὲ περὶ ἀρχῆς καὶ βασιλείας εἰρημένων οὐδὲν ἡ-
μῖν τοῖς δημοτικοῖς μέτεστιν, ὅθεν οἰόμεθα δεῖν πά-
λιν ἕκαστον ὑμῶν περὶ πολιτείας ἰσονόμου γνώμην τινὰ
συμβαλέσθαι ἀρξαμένους αὖθις ἀπὸ σόλωνος. ἐδόκει
δὴ ταῦτα ποιεῖν, καὶ πρῶτος ὁ σόλων, ἀλλ' ἀκήκοας μὲν
εἶπεν ὦ μνησίφιλε μετὰ πάντων ἀθηναίων ἣν ἔχω
γνώμην περὶ πολιτείας, εἰ δὲ βούλει καὶ νῦν ἀκούειν,
δοκεῖ μοι πόλις ἄριστα πράττειν καὶ μάλιστα σώζειν δη-
μοκρατίαν, ἐν ᾗ τὸν ἀδικήσαντα τῶν ἀδικηθέντος οὐ-
δὲν ἧττον οἱ μὴ ἀδικηθέντες προβάλλονται καὶ κολά-
ζουσιν. δεύτερος δὲ ὁ βίας ἔφησε, κρατίστην εἶναι δημο-
κρατίαν, ἐν ᾗ πάντες ὡς τύραννον φοβοῦνται τὸν νόμον,
μετὰ τοῦτο θάλης τὴν μήτε πλουσίους ἄγαν, μήτε πένη-
τας ἔχουσαν πολίτας. μετὰ δὲ τοῦτον ὁ ἀνάχαρσις ἐν ᾗ τῶν
ἄλλων ἴσων ὁριζομένων, ἀρετῇ τὸ βέλτιον ὁρίζεται,
καὶ κακίᾳ τὸ χεῖρον. πέμπτος κλεόβουλος ἔφη μάλιστα
σωφρονεῖν δῆμον, ὅπου τὸν ψόγον μᾶλλον οἱ πολι-
τευόμενοι δεδοίκασιν, ἢ τὸν νόμον. ἕκτος δὲ πιττα-
κὸς, ὅπου τοῖς πονηροῖς οὐκ ἔξεστιν ἄρχειν, καὶ τοῖς ἀγα-
θοῖς ἔξεστιν ἄρχειν. μεταβαπεὶς δὲ ὁ χίλων ἀπεφήνατο
τὴν μάλιστα νόμων, ἥκιστα δὲ ῥητόρων ἀκούουσαν, πολι-
τείαν ἀρίστην εἶναι. τελευταῖος δὲ πάλιν ὁ περίανδρος
ἐπικρίνων, ἔφη δοκεῖν αὐτῷ πάντα ἐπαινεῖν δημο-
κρατίαν τὴν ὁμοιοτάτην ἀριστοκρατίᾳ. τέλους δὲ καὶ τού-
του τοῦ λόγου λαβόντος, ἠξίουν ἐγὼ καὶ περὶ οἴκου, ἢ χρή-

 στον,

στέον, εἶπεν τοὺς ἄνδρας ἡμῖν, βασιλείας μὲν καὶ πόλεις ὀλίγοι κυβερνῶσιν, ἑστίας δὲ πᾶσιν ἡμῖν καὶ οἴκου μέτεστι. γελάσας οὖν ὁ αἴσωπος οὐκ, εἴγε τῶν πάντων, ἔφη καὶ ἀνάχαρσιν, ἀριθμεῖς, τούτῳ γὰρ οἶκος οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ καὶ σεμνύνεται τῷ ἄοικος εἶναι χρῆσθαι ἁμάξῃ καθάπερ τὸν ἥλιον ἐν ἅρμασι λέγουσι περιπολεῖν, ἄλλοτε ἄλλην ἐπινεμόμενον τοῦ οὐρανοῦ χώραν. καὶ ὁ ἀνάχαρσις διὰ τοῦτό τοι εἶπεν ἢ μόνος ἢ μάλιστα τῶν θεῶν ἐλεύθερός ἐστι, καὶ αὐτόνομος, καὶ κρατεῖ πάντων, κρατεῖται δὲ ὑπ' οὐδενὸς, ἀλλὰ βασιλεύει καὶ ἡνιοχεύει, πλὴν σέ γε λέληθε τὸ ἅρμα αὐτοῦ, ὡς ὑπερφυὲς κάλλει καὶ μεγέθει θαυμαστόν ἐστιν. οὐ γὰρ ἂν παίζων ἐν γέλωτι παρέβαλες ἐκεῖνο τοῖς ἡμετέροις, οἶκον δέ μοι δοκεῖς ὦ αἴσωπε ταυτὶ τὰ πήλινα καὶ κεράμεα στεγάσματα νομίζειν, ὥσπερ εἰ κοχλίαν ἡγοῖο τὸ κέλυφος, ἀλλὰ μὴ τὸ ζῷον. εἰκότως οὖν σε γέλωτα παρέσχεν ὁ σόλων, ὅτι τοῦ κροίσου τὴν οἰκίαν κεκοσμημένην πολυτελῶς θεασάμενος, οὐκ εὐθὺς ἀπεφήνατο τὸν κεκτημένον εὐδαιμόνως οἰκεῖν καὶ μακαρίως, ἅτε δὴ τῶν ἐν αὐτῷ μᾶλλον ἀγαθῶν, ἢ τῶν παρ' αὐτῷ βουλόμενος γενέσθαι θεατής. σὺ δ' ἔοικας οὐδὲ τῆς ἑαυτοῦ μνημονεύειν ἀλώπεκος ἐκείνη μὲν γὰρ εἰς ἀγῶνα ποικιλίας καταστᾶσα πρὸς τὴν πάρδαλιν, ἠξίου τὰ ἐντὸς αὐτῆς καταμαθεῖν τὸν δικαστὴν, ποικιλώτερα γὰρ ἐκεῖθεν φανεῖσθαι, σὺ δὲ τὰ τεκτόνων καὶ λιθοξόων ἔργα περινοστεῖς οἶκον ἡγούμενος, οὐ τὰ ἐντὸς ἑκάστου καὶ οἰκεῖα, καὶ παῖδας, καὶ γάμους, καὶ φίλους, καὶ θεράποντας, οἷς καὶ ἐν μυρμηκιᾷ τις ἢ νεοττιᾷ

νοῦν

τὴν ἔχουσι καὶ σωφρονοῦσι κοινωνεῖ τῶν ὑπαρχόντων χρη-
μάτων, οἶκον οἰκεῖ καὶ μακάριον. ἐγὼ μὲν οὖν ἔφη ταῦτα
καὶ πρὸς αἴσωπον ἀποκρίνομαι, καὶ πρὸς διοκλῆν συμ-
βάλλομαι, τῶν δ᾽ ἄλλων ἕκαστος ἀποφαίνεσθαι δίκαιός ἐστι
τῇ ἑαυτοῦ γνώμῃ, οὕτως ὁ σόλων, ἄριστον αὐτῷ δοκεῖ
οἶκον, ὅπου τὰ χρήματα μήτε κτωμένοις ἀδικία, μήτε
φυλάττουσιν ἀπιστία, μήτε δαπανῶσι, μετά-
νοια πρόσεστιν. ὁ δὲ βίας, ἐν ᾧ τοιοῦτός ἐστιν ὁ δεσπότης
δι᾽ αὑτὸν, οἷος ἔξω διὰ τὸν νόμον. ὁ δὲ θάλης, ἐν ᾧ
πλείστην ἄγειν τῷ δεσπότῃ σχολὴν ἔξεστιν. ὁ δὲ κλεόβου-
λος εἰ πλείονας ἔχει τῶν φοβουμένων αὐτὸν τοὺς φιλοῦν-
τας ὁ δεσπότης. ὁ δὲ πιττακὸς εἶπεν ὡς ἄριστος οἶκός
ἐστιν ὁ τῶν περιττῶν καὶ τῶν ἀναγκαίων μηδενὸς ἐνδεό-
μενος. ὁ δὲ χίλων ἔφη, δεῖ μάλιστα βασιλευομένῃ
πόλει προσεοικέναι τὸν οἶκον, εἶτα προσεῖπεν, ὅτι
λυκοῦργος πρὸς τὸν κελεύοντα δημοκρατίαν ἐν τῇ
πόλει καταστῆσαι, πρῶτος ἔφη ποίησον ἐν τῇ οἰκίᾳ
σου δημοκρατίαν. ἐπεὶ δὲ καὶ οὗτος ἔσχεν ὁ λόγος τέλος,
ἡ μὲν εὔμητις ἐξῆλθε μετὰ τῆς μελίσσης, τοῦ δὲ περι-
άνδρου τῷ χίλωνι προπιόντος εὐμεγέθη κύλικα, τῷ δὲ
βίαντι τοῦ χίλωνος, ἄρδαλος ἐπαναστὰς καὶ προσαγο-
ρεύσας τὸν αἴσωπον. σὺ δὲ οὐκ ἂν ἔφη διαπέμψαιο
δεῦρο τὸ ποτήριον πρὸς ἡμᾶς, ὁρῶν τούτους ὥσπερ τὴν
βαθυκλέους κύλικα διαπεμπομένους ἀλλήλοις, ἑτέροις
δὲ μὴ μεταδιδόντας. καὶ ὁ αἴσωπος ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦτο ἔφη
τὸ ποτήριον δημοτικόν ἐστιν. σόλωνι γὰρ ἔκπαλαι πα-
ράκειται μόνῳ. τὸν οὖν μνησίφιλον προσαγορεύσας ὁ
πιττακὸς ἠρώτησε, τί οὐ πίνει ὁ σόλων; ἀλλὰ κατα-

μαρτυρεῖ τῶν ποιημάτων ἐν οἷς γέγραφε. ἔργα δὲ κυπρογενοῦς νῦν μοι φίλα καὶ διονύσου, καὶ μουσέων, ἃ τίθησ' ἀνδράσιν εὐφροσύνας. ὑποφθάσας δ' ὁ ἀνάχαρσις, σὲ γοῦν ὦ πιττακὲ, καὶ τὸν σὸν ἐκεῖνον τὸν χαλεπὸν φοβεῖται νόμον, ἐν ᾧ γέγραφας, ἐάν τις ὁτιοῦν μεθύων ἁμάρτῃ, διπλασίαν ἢ τῷ νήφοντι τὴν ζημίαν. καὶ ὁ πιττακὸς, σὺ δὲ γε εἶπεν οὕτως ἐξυβρίζεις εἰς τὸν νόμον, ὥς τε πέρυσι καὶ νυνὶ μεθυσθεὶς, ἆθλον αἰτεῖν καὶ στέφανον. τί δ' οὐκ ἔμελλον ἔφη ὁ ἀνάχαρσις τῶν πλεῖον πιόντι προκειμένων ἄθλων, πρῶτος μεθυσθεὶς ἀπαιτεῖν τὸ νικητήριον; ἢ διδάξατέ με ὑμεῖς τί τέλος ἐστὶ τοῦ πολὺ πίνειν ἄκρατον ἢ τὸ μεθυσθῆναι. τοῦ δὲ πιττακοῦ γελάσαντος, ὁ αἴσωπος λόγον εἶπε τοιοῦτον. λύκος ἰδὼν ποιμένας ἐσθίοντας ἐν σκηνῇ πρόβατον ἐγγὺς προσελθὼν, ἡλίκος ἂν ἦν ὑμῖν θόρυβος, εἰ ἐγὼ τοῦτ' ἐποίουν. καὶ ὁ χίλων ὀρθῶς ἔφη αἴσωπος ἠμύνατο, μικρὸν ὄπισθεν ἐπιστομισθεὶς ὑφ' ἡμῶν, εἶτα νῦν ὁρῶν ἑτέρους τὸν μνησιφίλου λόγον ὑφῃρηκότας, μνησίφιλος γὰρ ᾕρηθη τὴν ὑπὲρ σόλωνος ἀπόκρισιν, καὶ λόγον ὁ μνησίφιλος εἶπεν, εἰδὼς ὅτι σόλωνι δοκεῖ πάσης τέχνης καὶ δυνάμεως ἀνθρωπίνης τε καὶ θείας ἔργον εἶναι τὸ γινόμενον μᾶλλον, ἢ δι' οὗ γίνεται, καὶ, τὸ τέλος, ἢ τὰ πρὸς τὸ τέλος. ὑφάντης γὰρ ἂν οἶμαι χλαμύδα ποιῆσαι μᾶλλον ἔργον αὐτοῦ καὶ ἱμάτιον, ἢ κανόνων διάθεσιν καὶ ἀνέγερσιν ἀγνύθων, χαλκεύς τε κόλλησιν σιδήρου καὶ στόμωσιν πελέκεως μᾶλλον, ἢ τι τῶν ἕνεκα τούτου γινομένων ἀναγκαίων, οἷον ἀνθράκων ἐκζωπύρησιν,

ἢ λατύ

ἢ λατύπης παρασκευήν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀρχιτέκτων μέμψαιτ' ἂν ἡμᾶς ἔργον αὐτοῦ μὴ ναῦν μηδὲ οἰκίαν ἀποφαίνοντας, ἀλλὰ τρυπῆσαι ξύλα καὶ φυρᾶσαι πηλόν, αἱ δὲ μοῦσαι καὶ παντάπασιν, εἰ νομίζομεν αὐτῶν ἔργον εἶναι κιθάραν καὶ αὐλούς, ἀλλὰ μὴ τὸ παιδεύειν τὰ ἤθη, καὶ παρηγορεῖν τὰ πάθη τῶν χρωμένων μέλεσι καὶ ἁρμονίαις. οὐκοῦν οὐδὲ τῆς ἀφροδίτης ἔργον ἐστὶ συνουσία καὶ μῖξις, οὐδὲ τοῦ διονύσου μέθη καὶ οἶνος, ἀλλ' ἣν ἐμποιοῦσι διὰ τούτων φιλοφροσύνην, καὶ πόθον, καὶ ὁμιλίαν ἡμῖν, καὶ συνήθειαν πρὸς ἀλλήλους. ταῦτα γὰρ ἔργα θεῖα καλεῖ σόλων, καὶ ταῦτά φησιν ἀγαπᾶν καὶ διώκειν μάλιστα πρεσβύτης γενόμενος. ἔστι δὲ τῆς μὲν πρὸς γυναῖκας ἀνδρῶν ὁμοφροσύνης, καὶ φιλίας δημιουργὸς ἡ ἀφροδίτη, τοῖς σώμασιν ὑφ' ἡδονῆς ἅμα συμμιγνύουσα καὶ συντήκουσα τὰς ψυχάς, τοῖς δὲ πολλοῖς καὶ μὴ πάνυ συνήθεσι, μηδὲ ἄγαν γνωρίμοις, ὁ διόνυσος ὥσπερ ἐν πυρὶ τῷ οἴνῳ μαλάσσων τὰ ἤθη καὶ ἀνυγραίνων ἀρχήν τινα συγκράσεως πρὸς ἀλλήλους καὶ φιλίας ἐνδίδωσιν· ὅταν δὲ τοιοῦτοι συνέλθωσιν ἄνδρες οἵους ὁ περίανδρος ὑμᾶς παρακέκληκεν, οὐθὲν ἔργον ἐστὶν οἶμαι κύλικος, οὐδὲ οἰνοχόης, ἀλλ' αἱ μοῦσαι καθάπερ κρατῆρα νηφάλιον ἐν μέσῳ προθέμεναι τὸν λόγον, ᾧ πλεῖστον ἡδονῆς, ἀλλὰ καὶ παιδιᾶς καὶ σπουδῆς ἔνεστιν, ἐγείρουσι τούτῳ καὶ κατάρδουσι καὶ διαχέουσι τὴν φιλοφροσύνην, ἐῶσαι τὰ πολλὰ τὴν οἰνοχόην ἀτρέμα κεῖσθαι κρατῆρος ὕπερθεν, ὅπερ ἀπηγόρευσεν ἡσίοδος ἐν τοῖς πίνειν μᾶλλον ἢ διαλέγεσθαι, δυνα-

μένοις. εἴπερ γάρ τ' ἄλλοι γε καρηκομόωντες ἀχαιοὶ δαιτρὸν πίνωσι, σὸν δὲ πλεῖον δέπας ἕστηκεν. ἐπεὶ τάς τε προπόσεις αὐτὰς ἔφη πυνθάνομαι λέγειν τοὺς παλαιοὺς, ὡς δ' εἶνον. ὡς ὅμηρος ἔφη, καὶ μέτριον ἑκάστου πίνοντος, εἶτα ὥσπερ αἴας μερίδας μεταδιδόντας αὐτῷ πλησίον. εἰπόντος δὲ ταῦτα τοῦ μνησιφίλου, χερσίας ὁ ποιητὴς, ἀφεῖτο γὰρ ἤδη τῆς αἰτίας, καὶ διήλλακτο διὰ περιάνδρου νεωστὶ χίλωνος δεηθέντος, ἆρα οὖν ἔφη καὶ τοῖς θεοῖς ὁ ζεὺς ὥσπερ τοῖς ἀριστεῦσιν ὁ ἀγαμέμνων μέτριον ἔχει τὸ ποτὸν, ὅτι προὔπινον ἀλλήλοις ἑστιώμενοι παρ' αὐτῷ; καὶ ὁ κλεόδημος σὺ δὲ ὦ χερσία εἶπεν, εἰ τὴν ἀμβροσίαν διὰ πελειάδες τινὲς κομίζουσιν, ὡς ὑμεῖς λέγετε, τὰς πλαγκτὰς ὑπερπετόμεναι χαλεπῶς καὶ μόλις, οὐ νομίζεις καὶ τὸ νέκταρ αὐτῷ δυσπόριστον εἶναι καὶ σπάνιον. ὥστε φείδεσθαι καὶ προέχειν ἑκάστῳ τεταμιευμένον; καὶ ἴσως εἶπεν ὁ χερσίας, ἀλλ' εἴ τε πάλιν οἰκονομίας λόγος γέγονε, τίς ἂν ὑμῶν φράσειεν ἡμῖν τὸ ἀπολειπόμενον, ἀπολείπεται δὲ οἶμαι κτήσεώς τε λαβεῖν μέτρον αὐταρκὲς καὶ ἱκανῆς ἐσομένης. καὶ ὁ κλεόβουλος, ἀλλὰ τοῖς μὲν σοφοῖς ἔφη τὸ μέτρον ὁ νόμος δέδωκε. πρὸς δὲ τοὺς μετὰ φαύλους ἐρῶ λόγον τῆς ἐμῆς μητρὸς, ὃν πρὸς τὸν ἀδελφὸν εἶπεν. ἔφη γὰρ τὴν σελήνην δεῖσθαι τῆς ἑαυτῆς μητρὸς, ὅπως αὐτῇ χιτώνιον ὑφάνῃ, σύμμετρον, τὴν δὲ εἰπεῖν, καὶ πῶς σύμμετρον ὑφήνω, νῦν μὲν γὰρ ὁρῶ σε πανσέληνον, αὖθις δὲ μηνοειδῆ, ποτὲ δὲ ἀμφίκυρτον, οὕτω δὴ ὦ φίλε χερσία καὶ πρὸς ἄνθρωπον ἀνόητον καὶ φαῦλον οὐδὲν ἐστι μέτρον οὐσίας,

σίας, ἄλλοτε γὰρ ἄλλως δεῖ ταῖς χρείαις, διὰ τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς τύχας, ὥσπερ ὁ αἰσώπου κύων, ὃν οὑτωσί φασιν ἐν τῷ χειμῶνι συστρεφόμενον καὶ συσπειρώμενον διὰ τὸ ῥῖγος οἰκίαν ποιεῖν διανοεῖσθαι, θέρους δ' αὖ πάλιν ἐκτεταμμένον καθεύδοντα φαίνεσθαι μέγαν ἑαυτῷ, καὶ μήτε ἀναγκαῖον ἡγεῖσθαι, μήτε μικρὸν ἔργον οἰκίαν περιβάλλεσθαι τοσαύτην. ἢ γὰρ οὐχ ὁρᾷς εἶπεν ὦ χερσία, καὶ σοὺς μικροὺς νῦν μὲν εἰς μικρὰ κομιδῇ συστέλλοντας ἑαυτοὺς ὡς στρογγύλως καὶ λακωνικῶς βιωσομένους, νῦν δ' εἰ μὴ τὰ πάντων ἔχουσιν ἰδιωτῶν ἅμα καὶ βασιλέων ὑπ' ἐνδείας ἀπολεῖσθαι νομίζοντας; ὡς δ' οὖν ὁ χερσίας ἀπεσιώπησεν, ὑπολαβὼν ὁ κλεόδημος, ἀλλὰ καὶ σοὺς σοφοὺς εἶπεν ὑμᾶς ὁρῶμεν ἀνίσοις μέτροις τὰς κτήσεις νενεμημένας πρὸς ἀλλήλους ἔχοντας. καὶ ὁ κλεόβουλος, ὁ γάρ τοι νόμος εἶπεν ὦ βέλτιστε ἀνδρῶν, ὡς ὑφάντης ἑκάστῳ τὸ πρέπον ὑμῶν καὶ τὸ μέτριον καὶ ἁρμόττον ἀποδίδωσι, καὶ σὺ καθάπερ τῷ νόμῳ τῷ λόγῳ τρέφων καὶ διαιτῶν καὶ φαρμακεύων τοὺς κάμνοντας, οὐκ ἴσον ἑκάστῳ, τὸ δὲ προσῆκον ἀπονέμεις ἅπασιν. ὑπολαβὼν δ' ὁ ἄρδαλος, ἆρ' οὖν ἔφη καὶ τὸν ἑταῖρον ἡμῶν, σόλωνος δὲ ξένον ἐπιμενίδην, νόμος τις ἀπέχεσθαι τῶν ἄλλων σιτίων κελεύει, τῆς δ' ἀλίμου δυνάμεως, ἣν ἡδυνῶν αὐτὸς συντίθησι μικρὸν εἰς τὸ στόμα λαμβάνοντα διημερεύειν ἀνάριστον, καὶ ἄδειπνον. ἐπιστήσαντος δὲ τοῦ λόγου τὸ συμπόσιον, ὁ μὲν θαλῆς ἐπισκώπτων, εὖ φρονεῖν ἔφη τὸν ἐπιμενίδην, ὅτι μὴ βούλεται πράγματα ἔχειν

ἀλῶν

ἄλλων τὰ σιτία, καὶ πέττων ἑαυτῷ καθάπερ πιττακός. ἐγὼ γοῦν εἶπε τῆς ξένης ἤκουον ἀδούσης πρὸς τῇ μύλῃ, ἐν λέσβῳ γενόμενος, ἄλει μύλα ἄλει. καὶ γὰρ πιττακὸς ἄλει μεγάλας μιτυλάνας βασιλεύων. ὁ δὲ σόλων ἔφη θαυμάζειν τὸν ἄρδαλον, ἢ εἰ τὸν νόμον οὐκ ἀνέγνωκε τῆς διαίτης τοῦ ἀνδρὸς ἐν τοῖς ἔπεσι τοῦ ἡσιόδου γεγραμμένον. ἐκεῖ γάρ ἐστιν ὁ πρῶτος ἐπιμενίδῃ σπέρματα τῆς τροφῆς ταύτης παρασχών, καὶ ζητεῖν ὁ διδάξας, ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ. οἴει γὰρ ὁ περίανδρος εἶπε τὸν ἡσίοδον ἐννοῆσαί τι τοιοῦτον, οὐκ ἐπαινέτην ὄντα φειδοῦς, αἰεὶ, καὶ πρὸς τὰ λιτότατα τῶν ὄψων ὡς ἥδιστα παρακαλεῖν ἡμᾶς; ἀγαθὴ μὲν γὰρ ἡ μαλάχη βρωθῆναι, γλυκὺς δὲ ὁ ἀνθέρικος. τὰ δὲ ἄλιμα ταῦτα καὶ ἄδιψα φάρμακα μᾶλλον ἢ σιτία, πυνθάνομαι καὶ μέλι καὶ τυρόν τινα βαρβαρικὸν δέχεσθαι καὶ σπέρματα πάμπολλα τῶν δυσπορίστων. πῶς οὖν οὐκ ἐν τῷ ἡσιόδῳ τὸ πηδάλιον ὑπὲρ καπνοῦ κείμενον. ἔργα βοῶν δ' ἀπόλοιτο, καὶ ἡμιόνων ταλαεργῶν, εἰ τοσαύτης δεήσει παρασκευῆς. θαυμάζω δέ σου τὸν ξένον ὦ σόλων, εἰ δηλίοις ἔναγχος ποιησάμενος τὸν μέγαν καθαρμὸν, οὐχ ἱστόρησε παρ' αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν κομιζόμενα τῆς πρώτης ὑπομνήματα τροφῆς καὶ δείγματα μετάλλων καὶ αὐτοφυῶν μαλάχην καὶ ἀνθέρικον, ὧν εἰκός ἐστι καὶ τὸν ἡσίοδον προξενεῖν ἡμῖν τὴν λιτότητα καὶ ἀφέλειαν. οὐ ταῦτα ἔφη μόνα ὁ ἀνάχαρσις, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὑγίειαν ἐν τοῖς μάλιστα τῶν λαχάνων ἑκάτερον ἐπαινεῖται. καὶ ὁ

κλεόδω

Κλεόδημος ὀρθῶς ἔφη λέγεις. ἰατρὸς γὰρ Ἡσίοδος ὡς δῆλός ἐστιν, οὐκ ἀμελῶς οὐδὲ ἀπείρως περὶ διαίτης καὶ κράσεως οἴνου καὶ ἀρετῆς ὕδατος καὶ λουτροῦ καὶ γυναικῶν διαλεγόμενος, καὶ συνουσίας καιροῦ, καὶ βρεφῶν καθίσεως, ἀλλ' Ἡσιόδου μὲν ἐμοὶ δοκεῖ δικαιότερον Αἴσωπος αὑτὸν ἀποφαίνειν μαθητὴν ἢ Ἐπιμενίδης. τούτῳ γοῦν ἀρχὴν τῆς καλῆς ταύτης, καὶ ποικίλης καὶ πολυγλώσσου σοφίας ὁ πρὸς τὴν ἀηδόνα λόγος τοῦ ἱέρακος παρέσχηκεν. ἐγὼ δ' ἂν ἡδέως ἀκούσαιμι Σόλωνος. (εἰκὸς γοῦν αὐτὸν πεπύσθαι πολὺν χρόνον Ἀθήνησιν Ἐπιμενίδῃ συγγενόμενον) ὅτι δὴ παθὼν ἢ σοφιζόμενος τὴν τοιαύτην ἦλθε δίαιταν. καὶ ὁ Σόλων ἔφη τί δὲ τοῦτ' ἐκεῖνον ἐρωτᾶν ἔδει. δῆλον γοῦν ἦν ὅτι τοῦ μεγίστου τῶν ἀγαθῶν καὶ κρατίστου δεύτερόν ἐστι τὸ δεῖσθαι τροφῆς βραχυτάτης, ἢ εἰ τὸ μέγιστον οὐ δοκεῖ τὸ μὴ δὲ ὅλως τροφῆς δεῖσθαι; οὐδαμῶς ὁ Κλεόδημος ἔμοιγε εἶπεν, εἰ δεῖ τὸ φαινόμενον εἰπεῖν, καὶ μάλιστα παρακειμένης τραπέζης ἣν, ἀναιροῦσι αἰρομένης τροφῆς φιλίων θεῶν βωμὸν καὶ ξενίων. ὡς δὲ Θαλῆς λέγει τῆς γῆς ἀναιρεθείσης σύγχυσιν τὸν ὅλον ἕξειν κόσμον, οὕτως οἴκου διάλυσίς ἐστι, συναναιρεῖται γοῦν αὐτῇ πῦρ ἑστιοῦχον, ἑστία, κρατῆρες, ὑποδοχαί, ξενισμοί, φιλανθρωπότατα καὶ πρῶτα κοινωνήματα πρὸς ἀλλήλους, μᾶλλον δὲ σύμπας ὁ βίος, εἴτε διαγωγή τίς ἐστιν ἀνθρώπου πράξεων ἔχουσα διέξοδον, ὧν ἡ τῆς τροφῆς χρεία καὶ παρασκευὴ τὰς πλείστας παρακαλεῖ. δεινὸν μὲν οὖν ὦ ἑταῖρε καὶ τὸ γεωργίας αὐτῇ. διαλυομένη γὰρ αὖθις, ἀπολείπει γῆν

ἡμῖν

ἡμῖν ἄμορφον καὶ ἀκάθαρτον ὕλης ἀκάρπου καὶ ῥευμάτων πλημμελῶς φερομένων ὑπὸ ἀργίας ἀνάπλεων, συναπόλλυσι δὲ καὶ τέχνας πάσας καὶ ἐργασίας ὧν ἔξαρχός ἐστι, καὶ παρέχει βάσιν καὶ ὕλην, καὶ τὸ μηδὲν εἶναι ταύτης ἐκ ποδῶν γενομένης. καταλύονται καὶ τιμαὶ θεῶν, ἡλίῳ δὲ μικρὰν, ἔτι δὲ ἐλάττω σελήνῃ χάριν αὐγῆς μόνον καὶ ἀλέας ἀνθρώπων ἐχόντων, ὀμβρίῳ δὲ Διῒ, καὶ προηροσίᾳ Δήμητρι, καὶ φοιταλμίῳ Ποσειδῶνι, ποῦ βωμός ἐστι, ποῦ δὲ θυσία, πῶς δὲ χαριδότης ὁ Διόνυσος, εἰ δεησόμεθα μηδενὸς ὧν δίδωσι, τί δὲ θύσομεν, ἢ σπείσομεν, τίνος δὲ ἀπαρξόμεθα. πάντα γὰρ ταῦτα τῶν μεγίστων ἀνατροπὴν καὶ σύγχυσιν ἔχει πραγμάτων. ἡδονῆς δὲ πάσης μὲν περιέχεσθαι καὶ πάντως, ἀλογιστόν ἐστι, πᾶσαν δὲ φεύγειν καὶ πάντως, ἀναίσθητον. τῇ μὲν οὖν ψυχῇ ἑτέραις τισὶν ἡδοναῖς χρῆσθαι κρείττοσιν ὑπαρχέτω, τῷ δὲ σώματι λαβεῖν ἡδονὴν τῆς ἀπὸ τοῦ τρέφεσθαι δικαιοτέραν οὐκ ἔστιν εὑρεῖν, ὅπερ οὐδένα λέληθεν ἀνθρώπων, ταύτην γὰρ εἰς μέσον θέμενοι κοινωνοῦσιν ἀλλήλοις δείπνου καὶ τραπέζης, τῇ δὲ ἀφροδισίων δεκτῇ καὶ πολὺ προβάλλονται σκότος, ἡγούμενοι ταύτης τὸ κοινωνεῖν ἀναίσχυντον εἶναι καὶ θηριῶδες, ὡς τὸ μὴ κοινωνεῖν ἐκείνης ἀναίσθητον. ὑπολαβὼν οὖν ἐγὼ, τοῦ Κλεοδήμου διαλιπόντος, ἐκεῖνο δὲ οὐ λέγεις, εἶπον ὅτι καὶ τὸν ὕπνον ἅμα τῇ τροφῇ συνεκβάλλομεν, ὕπνου δὲ μὴ ὄντος, οὐδὲ ὄνειρός ἐστιν, ἀλλ' οἴχεται τὸ πρεσβύτερον ἡμῖν μαντεῖον, ἔσται δὲ μονοειδὴς ὁ βίος, καὶ τρόπον τινὰ μά

νὰ μάτην τὸ σῶμα περικέηται τῇ ψυχῇ, τὰ πλεῖστα γὰρ αὐτοῦ καὶ κυριώτατα τῶν μερῶν, ὡς τῆς τροφῆς ὄργανα παρεσκεύασται, καὶ γλῶττα, ὀδόντες, καὶ στόμαχος, ἧπαρ. ἀργὸν γὰρ οὐδέν ἐστιν, οὐδὲ πρὸς ἄλλην συντεταγμένον χρείαν. ὥς τε ὁ μὴ δεόμενος τροφῆς, οὐδὲ σώματος δεῖται, τοῦτο δ' ἦν, αὐτὸ αὐτοῦ μὴ δεῖσθαι, σῶμα γὰρ ἡμῶν ἕκαστος, ἡμεῖς μὲν οὖν ἔφην ἐγὼ ταύτας τῇ γαστρὶ συμβολὰς εἰσφέρομεν, εἰ δὲ σόλων ἤ τις ἄλλος τι κατηγορεῖ, ἀκουσόμεθα. πάνυ μὲν οὖν ἔφη ὁ σόλων μὴ καὶ τῶν αἰγυπτίων ἀλειτώτεροι φανῶμεν, οἳ τὸν νεκρὸν ἀνατέμνοντες ἔδειξαν τῷ ἡλίῳ εἶτ' ἔντερα μὲν εἰς τὸν ποταμὸν κατέβαλον, τοῦ δ' ἄλλου σώματος ἤδη καθαροῦ γεγονότος, ἐπιμέλονται· τῷ γὰρ ὄντι, τοῦτό ἐστι τὸ μίασμα τῆς σαρκὸς ἡμῶν, καὶ ὁ τάρταρος ὡς ἐν ἅδου δεινῶν τινῶν ῥευμάτων, καὶ πνεύματος ὁμοῦ καὶ πυρὸς συμπεφυρμένων καὶ νεκρῶν, περίπλεως ζῶν γὰρ ἀπ' οὐδενὸς τρέφεται ζῶντος, ἀλλὰ θανατοῦντες τὰ ἔμψυχα καὶ τὰ φυόμενα τῷ τρέφεσθαι καὶ αὔξεσθαι μετέχοντα τῆς ζωῆς ἀπολλύντες ἀδικοῦμεν, ἀπόλλυται γὰρ ὃ ἐξ οὗ πέφυκε τὸ μεταβάλλον εἰς ἄλλο, καὶ πᾶσαν φθείρεται φθορὰν, ὅπως ἂν θατέρου τροφὴ γένοιτο. τὸ δ' ἀπέχεσθαι σαρκῶν ἐδωδῆς, ὥσπερ ὀρφέα τὸν παλαιὸν ἱστοροῦσι, σόφισμα μᾶλλον ἢ φυγὴ τῶν περὶ τὴν τροφὴν ἀδικημάτων ἐστί. φυγὴ δὲ μία καὶ καθαρμὸς εἰς δικαιοσύνην τελειοῖ αὐτάρκη καὶ ἀπροσδεῆ γενέσθαι, ᾧ δὲ ἄνευ κακώσεως ἑτέρου τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν ἀμήχανον ὁ θεὸς πεποίηκε, τούτῳ τὴν φύσιν

ἀρχὴν

ἀρχὴν ἀδικίας προστέθεικεν. ἆρ' οὖν οὐκ ἄξιον ὦ φίλε συνεκτεμεῖν ἀδικίᾳ κοιλίαν καὶ στόμαχον καὶ ἧπαρ, ἃ καλοῦ μὲν οὐδενὸς αἴσθησιν, σίτου δ' ὄρεξιν ἐνδίδωσι, σκεύεσι δὲ μαγειρικοῖς οἷα κοπίδες καὶ λέβητες, τὰ δὲ μυλωθρικοῖς καὶ καμίνοις καὶ φρεωρύχοις καὶ μακτηρίοις ἔοικεν. ἀτεχνῶς δὲ τῶν πολλῶν ἴδοι τις ἂν, ὥσπερ ἐν μύλωνι τῷ σώματι τὴν ψυχὴν ἐγκεκαλυμμένην, περὶ τὴν τῆς τροφῆς χρείαν κυκλοῦσαν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ ἡμεῖς, ἄρτι μὲν οὐκ ἐθεωροῦμεν ἀλλήλους, οὔτε ἠκούομεν, ἀλλ' ἕκαστος ἐγκεκυφὼς, ἐδούλευε τῇ περὶ τὴν τροφὴν χρείᾳ, νυνὶ δὲ παρατεθεισῶν τῶν τραπέζων, ἐλεύθεροι γεγονότες, ὡς ὁρᾷς ἐστεφανωμένοι περὶ λόγους διατρίβομεν, καὶ ἀλλήλοις σύνεσμεν, καὶ σχολὴν ἄγομεν, εἰς τὸ μὴ δεῖσθαι τροφῆς ἐληλυθότες. ἆρ' οὖν ἄν περ ἡ νῦν οὖσα περὶ ἡμᾶς ἕξις, ἄπαυστος διαμένῃ παρὰ πάντα τὸν βίον, οὐκ ἀεὶ σχολὴν ἕξομεν ἀλλήλοις, μὴ δὲ δεδιότες πενίαν, μὴ δὲ εἰδότες πλοῦτον. ὁ γὰρ τῶν περιττῶν ζῆλος, εὐθὺς ἀκολουθεῖ, καὶ συνοικίζεται τῇ χρείᾳ τῶν ἀναγκαίων. ἀλλ' οἴεται δεῖν τροφὴν εἶναι Κλεόδημος, ὅπως τράπεζαι καὶ κρατῆρες ὦσιν, ἃ Δήμητρι καὶ Κόρῃ θύεται ἔτι. ἕτερος δέ τις ἀξιούτω μάχας εἶναι καὶ πόλεμον, ἵνα καὶ τείχη καὶ νεωσοίκους καὶ ὁπλοθήκας ἔχωμεν, καὶ θύωμεν ἑκατομφόνια, καθάπερ φασὶ νόμον εἶναι Μεσσηνίοις, ἄλλον δὲ πρὸς τὴν ὑγίειαν οἶμαι χαλεπαίνειν, δεινὸν γὰρ εἰ μηδενὸς νοσοῦντος, οὐ στρωμνῆς ἔτι μαλακῆς ὄφελος, οὐ κλίνης, οὐκ ἀσκληπιῷ θύσομεν, οὐκ ἀποτροπαίοις, ἰατρικὴ δὲ μετὰ

ὀργάνων

ὀργάνων καὶ φαρμάκων ἀποκεῖσθαι, τοσοῦτον ἀτελὴς καὶ ἀπόθετος, ἢ τί ταῦτα ἐκείνων διαφέρει, καὶ γὰρ ἡ τροφὴ λιμοῦ φάρμακον προσάγεται, καὶ θεραπεύειν αὐτοὺς λέγονται πάντες οἱ τρεφόμενοι δίαιταν, οὐχ ὡς ἡδύ τι καὶ μακαριζόμενον, ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖον ὂν τῇ φύσει πράττοντες. ἐπεὶ λύπας τε πλείονας ἔστιν ἂν τῶν περὶ τροφῆς τῶν ἡδονῶν γινομένας καταριθμῆσαι, μᾶλλον δὲ ἡ μὲν ἡδονὴ καὶ τόπον ἔχει βραχὺν γε τοῦ σώματος, καὶ χρόνον οὐ πολύν, ἡ δὲ περὶ τὴν διοίκησιν αὐτῆς ἀσχολία καὶ δυσχέρεια, τί δεῖ λέγειν, ὅσων αἰσχρῶν καὶ ὀδυνηρῶν ἡμᾶς ἐμπίπλησιν, οἶμαι γε εἰς τοσαῦτα βλέψαντα τὸν ὅμηρον ἀποδείξει χρῆσθαι περὶ θεῶν τοῦ μὴ ἀποθνήσκειν, τοῦ μὴ τρέφεσθαι, οὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ' οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον, τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται, ὡς μὴ μόνον τοῦ ζῆν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀποθνήσκειν τὴν τροφὴν ἐφόδιον οὖσαν, ἐκ ταύτης γε αἱ νόσοι, συστρεφόμεναι τοῖς σώμασιν, οὐκ ἔλαττον ἐνδείας κακὸν ἔχουσι τὴν πλήρωσιν, πολλάκις δὲ καὶ μεῖζόν ἐστιν ἔργον τοῦ πορίσαι τροφὴν, καὶ συναγαγεῖν, καὶ καταναλῶσαι, καὶ τὸ διαφορῆσαι πάλιν εἰς τὸ σῶμα παραγινομένην. ἀλλ' ὥσπερ εἰ διαποροῖεν αἱ δαναΐδες τίνα βίον βιῶσιν, καὶ τί πράξουσιν ἀπαλλαγεῖσαι τῆς περὶ τὸν πίθον λατρείας καὶ πληρότητος, οὕτω διαποροῦμεν ἡμεῖς, εἰ γένοιτο παύσασθαι φοροῦντας εἰς τὴν σάρκα τὴν ἄθυρον, ἐκ γῆς ἅμα καὶ θαλάττης τοσαῦτα, τί πράξομεν, ἀπειρίᾳ τῶν καλῶν τὸν ἐν τοῖς ἀναγκαίοις στέργοντες βίον. ὥσπερ

ὧν οἱ διαλύσαντες ὅταν ἐλευθερωθῶσιν, ἃ πάλαι τοῖς δεσπόταις ἔπραττον ὑπηρετοῦντες, ταῦτα πράττουσιν αὑτοῖς καὶ δι᾽ αὑτούς, οὕτως ἡ ψυχὴ νῦν μὲν τρέφει τὸ σῶμα πολλοῖς πόνοις καὶ ἀσχολίαις, εἰ δὲ ἀπαλλαγείη τῆς λατρείας, αὐτὴν δήπουθεν ἐλευθέραν γενομένην θρέψει καὶ βιώσεται εἰς αὑτὴν ὁρῶσα καὶ τὴν ἀλήθειαν, οὐδενὸς περισπῶντος οὐδὲ ἀπάγοντος. τὰ μὲν οὖν ῥηθέντα περὶ τροφῆς ὦ Νίκαρχε ταῦτ᾽ ἦν. ἔτι δὲ τοῦ Σόλωνος λέγοντος, εἰσῆλθε Γοργίας ὁ Περιάνδρου ἀδελφός, ἐτύγχανε γὰρ εἰς Ταίναρον ἀπεσταλμένος ἐκ τινων χρησμῶν τῷ Ποσειδῶνι θυσίαν καὶ θεωρίαν ἀπάγων, ἀσπασαμένων δ᾽ ἡμῶν αὐτόν, καὶ τοῦ Περιάνδρου προσαγαγομένου καὶ φιλήσαντος, καθίσας παρ᾽ αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλίνης, ἀπήγγελλεν ἅττα δὴ πρὸς μόνον ἐκεῖνον. ὁ δὲ ἠκροᾶτο πολλὰ πάσχοντι πρὸς τὸν λόγον ὅμοιος ὤν, τὰ μὲν γὰρ ἀχθόμενος, τὰ δὲ ἀγανακτῶν ἐφαίνετο, πολλάκις δὲ ἀπιστῶν, εἶτα θαυμάζων, τέλος δὲ γελάσας πρὸς ἡμᾶς, βούλομαι μὲν ἔφη πρὸς ὑμᾶς φράσαι τὸ προσηγγελμένον. ὀκνῶ δὲ ἀκούσας Θαλέω ποτὲ εἰπόντος, ὅτι δεῖ τὰ μὲν εἰκότα λέγειν, τὰ δὲ ἀμήχανα σιωπᾶν. ὑπολαβὼν οὖν ὁ Βίας, ἀλλὰ καὶ τοῦτ᾽ ἔφη Θάλεω τὸ σοφόν ἐστιν, ὅτι δεῖ τοῖς ἐχθροῖς καὶ περὶ τῶν πιστῶν ἀπιστεῖν, τοῖς δὲ φίλοις καὶ τὰ ἄπιστα πιστεύειν, ἐχθροὺς μὲν, ἐγὼ ἡγοῦμαι, τοὺς πονηροὺς καὶ ἀνοήτους, φίλους δὲ τοὺς χρηστοὺς καὶ φρονίμους, αὐτοῦ καλοῦντος. οὐκοῦν ἔφη λεκτέον εἰς ἅπαντας ὦ Γοργία, μᾶλλον δὲ ἀκτέον ἐπὶ τοὺς νέους τούτους διθυράμβους

ὑπερ

ὑποφθεγγόμενον ὃν ἥκεις λόγον ἡμῖν κομίζων. ἔφη τοίνυν γοργίας, ὅτι τῆς θυσίας ἐφ' ἡμέρας τρεῖς συντελεσθείσης ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τῇ τελευταίᾳ παννυχίδος οὔσης, καὶ χορείας τινὸς καὶ παιδιᾶς πρὸς τὸν αἰγιαλὸν, ἡ μὲν σελήνη κατέλαμπεν εἰς τὴν θάλατταν, οὐκ ὄντος δὲ πνεύματος ἀλλὰ νηνεμίας καὶ γαλήνης, πόῤῥωθεν ἀφεωρᾶτο φρίκη κατιοῦσα παρὰ τὴν ἄκραν, ἀφρόν τινα καὶ ψόφον ἀγοῦσα τῷ ῥοθίῳ περὶ αὐτὴν πολὺν, ὥς τε πάντας ἐπὶ τὸν τόπον οὗ προσέμελλε καταδραμεῖν θαυμάσαντας, πρὶν δὲ εἰκάσαι τὸ προσφερόμενον ὑπὸ τάχους, δελφῖνες ὤφθησαν, οἱ μὲν ἀθρόοι πέριξ κυκλοῦντες, οἱ δὲ ὑφηγούμενοι τοῦ αἰγιαλοῦ πρὸς τὸ λειότατον, ἄλλοι δ' ἐξόπισθεν, οἷον προπέμποντες, ἐν μέσῳ δὲ ἀνεῖχεν ὑπὲρ τῆς θαλάσσης ὄγκος ἀσαφὴς καὶ ἄσημος, ὀχουμένου σώματος μέχρις οὗ συνάγοντες, εἰς ταὐτὸ καὶ συνεποκείλαντες, ἐξέθηκαν ἐπὶ τὴν γῆν ἄνθρωπον ἔμπνουν καὶ κινούμενον, αὐτοὶ δὲ πάλιν πρὸς τὴν ἄκραν ἀναφερόμενοι μᾶλλον ἢ πρότερον ἐξήλοντο παίζοντες ὑφ' ἡδονῆς τινος ὡς ἔοικε καὶ σκιρτῶντες. ἡμῶν δὲ ὁ γοργίας ἔφη, πολλοὶ μὲν διαταραχθέντες ἔφυγον ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ὀλίγοι δὲ μετ' ἐμοῦ θαῤῥήσαντες προσελθεῖν ἐγνώρισαν ἀρίονα τὸν κιθαρῳδὸν αὐτὸν, τοὔνομα φθεγγόμενον αὐτοῦ, καὶ τῇ στολῇ καταφανῆ γενόμενον, τὸν γὰρ ἐναγώνιον ἐτύγχανεν ἀμπεχόμενος κόσμον, ᾧ κιθαρῳδῶν ἐχρήσατο. κομίσαντες οὖν ἐπὶ σκηνὴν αὐτὸν οὐδὲν εἶχε κακὸν, ἀλλ' ἢ διὰ τάχος καὶ ῥοῖζον ἐφαίνετο τῆς φορᾶς ἐκ-

λελυμένος καὶ λακωνικῶς, ἠκούσαμεν λόγον ἄπιστον ἅπασι, πλὴν ἡμῶν τῶν θεασαμένων τὸ τέλος. ἔλεγε γὰρ ἀρίων ὡς πάλαι μὲν ἐγνωκὼς ἐκ τῆς ἰταλίας ἀπαίρειν, περιάνδρου δὲ γράψαντος αὐτῷ προθυμότερος γενόμενος, ὁλκάδος κορινθίας παραφανείσης εὐθὺς ἐπιβὰς ἀναχθείη, μετρίῳ δὲ πνεύματι χρωμένων, αἴσθοιτο τοὺς ναύτας ἐπιβουλεύοντας ἀνελεῖν αὐτόν, εἶτα καὶ παρὰ τοῦ κυβερνήτου πύθοιτο λάθρα μηνύσαντος, ὡς τῇ νυκτὶ τοῦτο δρᾶν αὐτοῖς εἴη δεδογμένον. ἔρημος οὖν ὢν βοηθείας καὶ ἀπορῶν, ὁρμῇ τινι χρήσαιτο δαιμονίῳ, τὸ μὲν σῶμα κοσμῆσαι, καὶ λαβεῖν ἐντάφιον αὐτῷ τὸν ἐναγώνιον ἔτι ζῶν κόσμον, ᾆσαι δὲ καὶ περὶ βίου τελευτῶν, καὶ μὴ γενέσθαι κατὰ τοῦτο τῶν κύκνων ἀγεννέστερος. ἐσκευασμένος οὖν καὶ προειπών, ὅτι προθυμία τις αὐτὸν ἔχει τὸν νόμον διελθεῖν τὸν πυθικὸν ὑπὲρ σωτηρίας αὑτοῦ καὶ τῆς νεὼς καὶ τῶν ἐμπλεόντων, καταστὰς παρὰ τὸν τοῖχον ἐν πρύμνῃ καί τινα θεῶν πελαγίων ἀνάκλησιν προανακρουσάμενος ᾄδοι τὸν νόμον, καὶ ὅσον οὔπω μεσοῦντος αὐτοῦ καταδύοιτο μὲν ὁ ἥλιος εἰς τὴν θάλατταν, ἀναφαίνοιτο δὲ ἡ πελοπόννησος. οὐκέτ᾽ οὖν τῶν ναυτῶν τὴν νύκτα περιμενόντων, ἀλλὰ χωρούντων ἐπὶ τὸν φόνον, ἰδὼν ξίφη γεγυμνωμένα, καὶ παρακαλυπτόμενον ἤδη τὸν κυβερνήτην, ἀναδραμὼν ῥίψειεν ἑαυτὸν ὡς δυνατὸν ἦν μάλιστα πόρρω τῆς ὁλκάδος, πρὶν δὲ ὅλον καταδῦναι τὸ σῶμα, δελφίνων ὑποδραμόντων ἀναφέροιτο, μεστὸς ὢν ἀπορίας καὶ ἀγνοίας καὶ ταραχῆς τὸ πρῶτον. ἐπεὶ

δὲ ῥᾳστώνη τῆς ὀχήσεως ἦν, καὶ πολλοὺς ἑώρα ἀθροιζομένους περὶ αὐτὸν δελφῖνας καὶ διαδεχομένους, ὡς ἀναγκαῖον ἐν μέρει λειτούργημα καὶ προσῆκον πᾶσιν· ἡ δὲ ὁλκὰς ἀπολειφθεῖσα πόρρω τοῦ τάχους αἴσθησιν παρεῖχε, μήτε τοσοῦτον ἔφη δέους πρὸς θάνατον αὐτῷ, μήτε ἐπιθυμίας τοῦ ζῆν, ὅσον δὲ φιλοτιμίας ἐγγενέσθαι πρὸς τὴν σωτηρίαν, ὡς θεοφιλὴς ἀνὴρ φανείη, καὶ λάβοι περὶ θεῶν δόξαν βέβαιον, ἅμα δὲ καθορῶν τὸν οὐρανὸν ἀστέρων περίπλεων, καὶ τὴν σελήνην ἀνίσχουσαν εὐφεγγῆ καὶ καθαρὰν, ἑστώσης δὲ πάντη τῆς θαλάσσης ἀκύμονος, ὥσπερ τρίβον ἀνασχιζόμενον τοῦ δρόμου, διανοεῖσθαι πρὸς αὐτὸν, ὡς οὐκ ἔστιν εἷς ὁ τῆς δίκης ὀφθαλμὸς, ἀλλὰ πᾶσι τούτοις ἐπισκοπεῖ κύκλῳ ὁ θεὸς τὰ πραττόμενα περὶ γῆν τε καὶ θάλατταν. τούτοις δὲ δὴ τοῖς λογισμοῖς ἔφη τὸ κάμνον αὐτῷ βαρυνόμενον ἤδη τοῦ σώματος ἀναφέρεσθαι, καὶ τέλος ἐπεὶ τῆς ἄκρας ἀπαντώσης ἀποτόμου καὶ ὑψηλῆς εὖ πως φυλαξάμενοι καὶ κάμψαντες, ἐν χρῷ γῆς ἐνήχοντο τὴν γῆν ὥσπερ εἰς λιμένα σκάφος ἀσφαλὲς κατάγοντες, παντάπασιν αἰσθέσθαι θεοῦ κυβερνήσει γεγονυῖαν τὴν κομιδήν. ταῦτα ὁ γοργίας ἔφη, τοῦ ἀρίονος εἰπόντος, ἐρέσθαι αὐτὸν ὅπου τὴν ναῦν οἴεται καταχθήσεσθαι, ὁ δὲ πάντως μὲν εἰς κόρινθον, πολὺ μέντοι καθυστερεῖν, αὐτὸν γὰρ ἑσπέρας ἐκπεσόντα πεντακοσίων οὐ μεῖον οἴεσθαι δρόμον σταδίων κομισθῆναι, καὶ γαλήνην εὐθὺς κατασχεῖν, οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ὁ γοργίας ἔφη πυθόμενον τοῦ τε ναυκλήρου τοὔνομα, καὶ

τοῦ κυβερνήτου, καὶ τῆς νεὼς τὸ παράσημον, ἐκπέμψαι πλοῖα καὶ στρατιώτας τὰς καταρσεις παραφυλάξοντας, τὸν δὲ ἀρίονα μετ' αὐτοῦ κομίζειν ἀποκεκρυμμένον, ὅπως μὴ προαισθόμενοι τὴν σωτηρίαν διαφύγοιεν. ὄντως οὖν ἐοικέναι θείᾳ τύχῃ πρᾶγμα· παρεῖναι γὰρ αὐτὸς ἅμα δεῦρο καὶ πυνθάνεσθαι τῆς νεὼς κεκρατημένης ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, συνειλῆφθαι σὺν ἐμπόρους καὶ ναύτας. ὁ μὲν οὖν περίανδρος ἐκέλευσεν εὐθὺς ἐξαναστάντα τὸν γοργίαν εἰς φυλακὴν ἀποθέσθαι σὺν ἄνδρας, οὗ μηδεὶς αὐτοῖς πρόσεισι, μὴ δὲ φράσει τὸν ἀρίονα σεσωσμένον. ὁ δὲ αἴσωπος ἀλλ' ὑμεῖς ἔφη, χλευάζετε τοὺς ἐμοὺς κολοιοὺς καὶ κόρακας εἰ διαλέγονται, δελφῖνες δὲ τοιαῦτα νεανιεύονται, ἄλλο τι λέγομεν ἔφην ὦ αἴσωπε, τούτου δὲ τοῦ λόγου πιστευομένου καὶ γραφομένου παρ' ἡμῖν πλέον ἢ χίλια ἔτη διαγέγονε, καὶ ἀπὸ τῆς ἰνοῦς καὶ ἀθάμαντος χρόνων. ὁ δὲ σόλων ὑπολαβὼν, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὦ διόκλεις, ἐγγὺς θεῶν ἔστω καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ἀνθρώπινον δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς τὸ τοῦ ἡσιόδου πάθος, ἀκήκοας γὰρ ἴσως τὸν λόγον. οὐκ ἔγωγε εἶπεν ἀλλὰ μὴν ἄξιον πυθέσθαι. μιλησίου γὰρ ὡς ἔοικεν ἀνδρὸς ᾧ ξενίας ἐκοινώνει ἡσίοδος καὶ διαίτης ἐν λοκροῖς τῇ τοῦ ξένου θυγατρὶ κρύφα συγγενομένου καὶ φωραθέντος, ὑποψίαν ἔσχεν ὡς γνοὺς ἀπ' ἀρχῆς καὶ συνεπικρύψας τὸ ἀδίκημα μηδενὸς ὢν αἴτιος, ὀργῆς δὲ καιρῷ καὶ διαβολῇ περιπεσὼν ἀδίκως, ἀπέκτειναν γὰρ αὐτὸν οἱ τῆς παιδίσκης ἀδελφοὶ περὶ τὸ λοκρικὸν νέμειον ἐνεδρεύσαντες, καὶ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀκόλουθον ᾧ τρωΐλος

ἦν

ἣν ὄνομα. τῶν δὲ σωμάτων εἰς τὴν θάλασσαν ῥιφέντων, τὸ μὲν τοῦ Τρωΐλου εἰς τὸν Δάφνον ποταμὸν ἔξω φερόμενον, ἐπεσχέθη περικλύστῳ χοιράδι μικρὸν ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ἀνεχούσῃ, καὶ μέχρι νῦν Τρωΐλος ἡ χοιρὰς καλεῖται, τὸν δὲ Ἡσιόδου τὸν νεκρὸν εὐθὺς ἀπὸ γῆς ὑπολαβοῦσα δελφίνων ἀγέλη πρὸς τὸ Ῥίον ἐκόμιζε, καὶ τὴν Μολυκρίαν. ἐτύγχανε δὲ Λοκροῖς ἡ τῶν Ῥίων καθεστῶσα θυσία καὶ πανήγυρις, ἣν ἄγουσιν ἔτι νῦν περιφανῶς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον. ὡς δὲ ὤφθη προσφερόμενον τὸ σῶμα θαυμάσαντες, ὡς εἰκὸς, ἐπὶ τὴν ἀκτὴν κατέδραμον, καὶ γνωρίσαντες, ἔτι πρόσφατον νεκρὸν, ἅπαντα δεύτερα τοῦ ζητεῖν τὸν φόνον ἐποιοῦντο, διὰ τὴν δόξαν τοῦ Ἡσιόδου, καὶ τοῦτο μὲν ταχέως ἔπραξαν εὑρόντες τοὺς φονεῖς, αὐτούς τε γὰρ κατεπόντισαν ζῶντας, καὶ τὴν οἰκίαν κατέσκαψαν· ἐτάφη δὲ Ἡσίοδος πρὸς τῷ Νεμείῳ, τὸν δὲ τάφον οἱ πολλοὶ τῶν ξένων οὐκ ἴσασιν, ἀλλ' ἀποκέκρυπται ζητούμενος ὑπ' Ὀρχομενίων ὥς φασι βουλομένων κατὰ χρησμὸν ἀνελέσθαι τὰ λείψανα, καὶ θάψαι παρ' αὐτοῖς. εἴπερ οὖν οὕτως ἔχουσιν οἰκείως καὶ φιλανθρώπως πρὸς τοὺς ἀποθανόντας, ἔτι μᾶλλον εἰκὸς ἐστι τοῖς ζῶσι βοηθεῖν, καὶ μάλιστα κηληθέντες αὐλοῖς, ἤ τισι μέλεσι, τοῦτο γὰρ ἤδη πάντες ἴσμεν, ὅτι μουσικῇ τὰ ζῷα ταῦτα χαίρειν καὶ διώκειν, καὶ παρανήχεσθαι τοῖς ἐλαυνομένοις πρὸς ᾠδὴν καὶ αὐλὸν ἐν εὐδίᾳ πορείας τερπόμενα, χαίρει δὲ καὶ νήξεσι παίδων, καὶ κολύμβοις ἁμιλλᾶται, διὸ καὶ νόμος ἀδείας ἄγραφός ἐστιν αὐτοῖς, θηρᾷ γὰρ οὐδεὶς

ὅτι λυμαίνεται, πλὴν ὅταν ἐν δικτύοις γινόμενοι κακουργῶσι περὶ τὴν ἄγραν, πληγαῖς κολάζονται καθάπερ παῖδες ἁμαρτάνοντες. μέμνηται δὲ τις παρὰ λεσβίων ἀνδρῶν ἀκούσας σωτηρίαν τινὰ κόρης ὑπὸ δελφινος ἐκ θαλάττης γενέσθαι λεγόμενον ἀκριβῶς, ἀλλ' ὁ πιττακὸς ἔνδοξον εἶναι καὶ μνημονευόμενον ὑπὸ πολλῶν τὸν λόγον. χρησμοῦ γὰρ γενομένου τοῖς οἰκίζουσι λέσβον ὅταν ἕρματι πλέοντες προστύχωσιν ὃ καλεῖται μεσόγειον, τότε ἐνταῦθα ποσειδῶνι μὲν ταῦρον, ἀμφιτρίτῃ δὲ καὶ νηρηίσι ζῶσαν καθιέναι παρθένον. ὄντων οὖν ἀρχηγετῶν ἑπτὰ καὶ βασιλέων, ὀγδόου δὲ τοῦ ἐχελάου πυθοχρήστου τῆς ἀποικίας ἡγεμόνος, οὗτος μὲν ἤϊθεος ἦν, ἐκ τῶν δὲ τι ἑπτὰ κληρουμένων ὅσοι ἄγαμοι παῖδες ἦσαν καταλαμβάνει μητέρα σμινθέως ὁ κλῆρος, ἣν ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ κοσμήσαντες, ὡς ἐγίνοντο κατὰ τὸν τόπον, ἔμελλον εὐξάμενοι καθήσειν, ἔτυχε δέ τις ἐρῶν αὐτῆς τῶν συμπλεόντων, οὐκ ἀγεννὴς ὡς ἔοικε νεανίας, οὗ καὶ τὸ ὄνομα διαμνημονεύουσιν ἔναλον, οὗτος ἀμήχανόν τινα τοῦ βοηθεῖν τῇ παρθένῳ προθυμίαν ἐν τῷ τότε πάθει λαβὼν παρὰ τὸν καιρὸν ὥρμησε, καὶ περιπλακεὶς ὁμοῦ συγκαθῆκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. εὐθὺς μὲν οὖν φήμη τὶς οὐκ ἔχουσα τὸ βέβαιον, ἄλλως δὲ πείθουσα πολλοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, διηνέχθη περὶ σωτηρίας αὐτῶν καὶ κομιδῆς, ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ ἔναλον φασὶν ἐν λέσβῳ φανῆναι καὶ λέγειν, ὡς ὑπὸ δελφίνων φορηθέντες διὰ θαλάττης ἐκπέσοιεν ἀβλαβῶς εἰς τὴν ἤπειρον. ἐστὶ δὲ ἄλλα θειότερα τούτων

τωρ

τῶν ἐκπλήττοντα καὶ κηλοῦντα τοὺς πολλοὺς, διη-
γεῖσθαι. πάντως δὲ πίστιν ἔργον παρασχεῖν, κύματος
καὶ κλιβάτου περὶ τὴν νῆσον αἰρομένου καὶ τῶν ἀνθρώ-
πων ἀπαντῆσαι δεδιότων μόνον θαλάττῃ, ἕπε-
σθαι πολύποδας αὐτῷ πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος,
ὧν τὸν μέγιστον λίθον κομίζοντος λαβεῖν τὸν γύαλον,
καὶ ἀναθεῖναι, καὶ τοῦτον εἰ καλοῦμεν. καθόλου δὲ εἶ-
πεν, εἴ τις οἶδεν ἡ διαφορὰν ἀδυνάτου καὶ ἀσυνή-
θους, καὶ παραλόγου καὶ παραδόξου, μάλιστα ἂν εἴης ὦ
Χίλων, καὶ μήτε πιστεύων ὡς ἔτυχε, μήτε ἀπιστῶν,
τὸ μηδὲν ἄγαν, ὡς σὺ προσέταξας, διαφυλάττων.
μετὰ δὲ τοῦτον ὁ Ἀνάχαρσις εἶπεν, ὅτι τοῦ Θάλεω κα-
λῶς ὑπολαμβάνοντος ἐν πᾶσιν εἶναι τοῖς κυριωτά-
τοις μέρεσι τοῦ κόσμου, καὶ μεγίστοις ψυχὴν, οὐκ ἄξιόν
ἐστι θαυμάζειν, εἰ τὰ κάλλιστα περαίνεται θεοῦ γνώ-
μῃ. ψυχῆς γὰρ ὄργανον τὸ σῶμα, θεοῦ δὲ ἡ ψυχή.
καὶ καθάπερ σῶμα πολλὰς μὲν ἐξ αὑτοῦ κινήσεις
ἔχει, τὰς δὲ πλείστας καὶ καλλίστας ὑπὸ ψυχῆς, οὕτως
αὖ πάλιν ἡ ψυχὴ, τὰ μὲν ὑφ᾽ ἑαυτῆς κινουμένη
πράττει τὰ δὲ τῷ θεῷ παρέχει χρωμένῳ, κατευ-
θύνειν καὶ τρέπειν ἑαυτὴν ᾗ βούλοιτο, πάντων ὀργά-
νων εὐτρεπέστατον οὖσα, δεινὸν γὰρ εἴπερ εἰ πῦρ μὲν
ὄργανόν ἐστιν καὶ πνεῦμα καὶ ὕδωρ καὶ νέφη καὶ ὄμ-
βροι, δι᾽ ὧν πολλὰ μὲν σώζει τε καὶ τρέφει, πολλὰ
δὲ ἀπόλλυσι καὶ ἀναιρεῖ, ζώοις δὲ χρῆται πρὸς οὐδὲν
ἁπλῶς οὐδέ τω τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ γινομένων, ἀλλὰ
μᾶλλον εἰκὸς ἐξηρτημένων τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως ὑ-
πουργεῖν, καὶ συμπαθεῖν ταῖς τοῦ θεοῦ κινήσεσιν ἢ

σκύθαις τόξα, λύραι δ' ἕλλησι καὶ αὐλοί, συμπαθοῦσιν. ἐπὶ δὲ τούτοις ὁ ποιητὴς χερσίας, ἄλλων τε σωθέντων ἀνελπίστως ἐμέμνητο καὶ κυψέλου τοῦ περιάνδρου πατρὸς, ὃν οἱ πεμφθέντες ἀνελεῖν νεογνὸν ὄντα. προσμειδιάσαντα αὐτοῖς ἀπετράποντο, καὶ πάλιν μετανοήσαντες ἐζήτουν, καὶ οὐχ εὗρον εἰς κυψέλην ὑπὸ τῆς μητρὸς ἀποτεθέντα, διὸ καὶ τὸν οἶκον ἐν δελφοῖς κατεσκεύασεν ὁ κύψελος. ὥσπερ θεοῦ τότε τὸν κλαυθμυρισμὸν ἐπισχόντος, ὅπως διαλάθοι τοὺς ζητοῦντας. καὶ ὁ πιττακὸς προσαγορεύσας τὸν περίανδρον, εὖ γε ἔφη περίανδρε χερσίας ἐποίησε μνησθεὶς τοῦ οἴκου, πολλάκις γὰρ ἐβουλόμην ἐρέσθαι σε τὴν αἰτίαν τῶν βατράχων ἐκείνων, τί βούλονται περὶ τὸν πυθμένα τοῦ φοίνικος ἐντετορευμένοι τοσοῦτοι, καὶ τίνα πρὸς τὸν θεὸν ἢ τὸν ἀναθέντα λόγον ἔχουσι. τοῦ δὲ περιάνδρου τὸν χερσίαν ἐρωτᾶν κελεύσαντος, εἰδέναι γὰρ ἐκεῖνον, καὶ παρεῖναι τῷ κυψέλῳ καθιεροῦντι τὸν οἶκον, ὁ χερσίας μειδιάσας, ἀλλ' οὐκ ἂν ἔφη φράσαιμι πρότερον ἢ πυθέσθαι παρὰ τούτων, ὅτι βούλεται, τὸ μηδὲν ἄγαν αὐτοῖς, καὶ τὸ γνῶθι σαυτὸν, καὶ τοῦτο δὲ τὸ πολλοὺς μὲν ἀγάμους, πολλοὺς δὲ πιστοὺς, ἐνίους δὲ καὶ ἀφώνους πεποιηκὸς, ἐγγύα πάρα δ' ἄτα. τί δὲ εἶπεν ὁ πιττακὸς ἡμῶν δέει ταῦτα φραζόντων, πάλαι γὰρ αἰσώπου λόγον εἰς ἕκαστον ὡς ἔοικε τούτων συντεθεικότος ἐπαινεῖς. καὶ ὁ αἴσωπος ὅταν γε παίζῃ πρὸς ἐμὲ χερσίας εἶπε, σπουδάζων δὲ, τούτων ὅμηρον εὑρετὴν ἀποδείκνυσι, καὶ φησὶ τὸν μὲν ἕκτορα γινώσκειν ἑαυτὸν, τοῖς γὰρ ἄλλοις

ἐπιτι

ἐπιτιθέμενος, αἴαντος ἀλέεινε μάχην τελαμωνιάδαο, τὸν δ' ὀδυσσέα τοῦ μηδὲν ἄγαν ἐπαινέτην τῷ διομήδει παραλελοῖφθαι, τυδείδη μήτ' ἄρ με μάλ' αἴνεε, μήτε τι νείκει. τὴν δ' ἐγγύην οἱ μὲν ἄλλοι λοιδορεῖν αὐτὸν ὡς πρᾶγμα δείλαιον καὶ μάταιον οἴονται, λέγοντα δειλαί τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγυάασθαι. χερσίας δ' οὗτός φησι τὴν ἄτην ὑπὸ τοῦ διὸς ῥιφῆναι τῇ ἐγγύῃ παραγινομένην, ἣν ἐγγυησάμενος ὁ ζεὺς ἐσφάλη περὶ τῆς τοῦ ἡρακλέους γενέσεως. ὑπολαβὼν δ' ὁ σόλων, οὐκοῦν ἔφη καὶ τῷ σοφωτάτῳ πιστεύοντες ὁμήρῳ· νὺξ δ' ἤδη τελέθει, ἀγαθὸν καὶ νυκτὶ πιθέσθαι, σπείσαντες ταῖς μούσαις καὶ ποσειδῶνι, καὶ ἀμφιτρίτῃ διαλύωμεν, εἰ δοκεῖ, τὸ συμπόσιον· τοῦτ' ἔσχεν ὦ νίκαρχε πέρας ἡ τότε συνουσία.

ΤΕΛΟΣ.

ἀρχὴν ἀδικίας προστέθεικεν. ἆρ' οὖν οὐκ ἄξιον ὦ φίλε συνεκτεμεῖν ἀδικίᾳ κοιλίαν καὶ στόμαχον καὶ ἧπαρ, ἃ καλοῦ μὲν οὐδενὸς αἴσθησιν, οὔτε δ' ὄρεξιν ἐνδίδωσι, σκεύεσι δὲ μαγειρικοῖς οἷα κοπίδες καὶ λέβητες, τὰ δὲ μυλωθρικοῖς καὶ καμίνοις καὶ φρεωρύχοις καὶ μακτρείοις ἔοικεν. ἀτεχνῶς δὲ τῶν πολλῶν ἴδοι τίς ἄν, ὥσπερ ἐν μύλωνι τῷ σώματι τὴν ψυχὴν ἐγκεκαλυμμένην, περὶ τὴν τῆς τροφῆς χρείαν κυκλοῦσαν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ ἡμεῖς, ἄρτι μὲν οὐκ ἐθεωροῦμεν ἀλλήλους, οὔτε ἠκούομεν, ἀλλ' ἕκαστος ἐγκεκυφὼς, ἐδούλευε τῇ περὶ τὴν τροφὴν χρείᾳ, νυνὶ δὲ παρατεθεισῶν τῶν τραπεζῶν, ἐλεύθεροι γεγονότες, ὡς ὁρᾷς ἐστεφανωμένοι περὶ λόγους διατρίβομεν, καὶ ἀλλήλοις σύνεσμεν, καὶ σχολὴν ἄγομεν, εἰς τὸ μὴ δεῖσθαι τροφῆς ἐληλυθότες. ἆρ' οὖν ἂν ὅπερ ἡ νῦν οὖσα περὶ ἡμᾶς ἕξις, ἄπαυστος διαμένῃ παρὰ πάντα τὸν βίον, οὐκ ἀεὶ σχολὴν ἕξομεν ἀλλήλοις, μὴ δεδιότες πενίαν, μὴ δὲ εἰδότες πλοῦτον. ὁ γὰρ τῶν περιττῶν ζῆλος, εὐθὺς ἀκολουθεῖ, καὶ συνοικίζεται τῇ χρείᾳ τῶν ἀναγκαίων. ἀλλ' οἴεται δεῖν τροφὴν εἶναι Κλεόδημος, ὅπως τραπέζαι καὶ κρατῆρες ὦσιν ἃ Δήμητρι καὶ Κόρῃ θύεται. ἕτερος δέ τις ἀξιούτω μάχας εἶναι καὶ πόλεμον, ἵνα καὶ τείχη καὶ νεωσοίκους καὶ ὁπλοθήκας ἔχωμεν, καὶ θύωμεν ἑκατομφόνια, καθάπερ φασὶ νόμον εἶναι Μεσσηνίοις, ἄλλον δὲ πρὸς τὴν ὑγίειαν οἶμαι χαλεπαίνειν, δεινὸν γὰρ εἰ μηδενὸς νοσοῦντος, οὐ στρωμνῆς ἔτι μαλακῆς ὄφελος, οὐ κλίνης, οὐκ ἀσκληπιῷ θύσομεν, οὐκ ἀποτροπαίοις, ἰατρικὴ δὲ μετὰ

ὀργάνων

ὀργάνων καὶ φαρμάκων ἀποκεῖσθαι, τοσοῦτον ἀτελὴς καὶ ἀπόθετος, ἢ τί τοῦτο ἐκείνων διαφέρει, καὶ γὰρ ἡ τροφὴ λιμοῦ φάρμακόν ἐστι, καὶ θεραπεύειν αὐτοὺς λέγουσι πάντες οἱ τρεφόμενοι δίαιταν, οὐχ ὡς ἡδύ τι καὶ κεχαρισμένον, ἀλλ' ὡς ἀναγκαῖον τῇ φύσει πράττοντες. ἐπεὶ λύπας τε πλείονας οὐκ ἔστιν ἀπὸ τῆς τροφῆς τῶν ἡδονῶν γινομένας καταριθμῆσαι, μᾶλλον δὲ ἡ μὲν ἡδονὴ καὶ τόπον ἔχει βραχὺν γοῦν τοῦ σώματος, καὶ χρόνον οὐ πολύν, ἡ δὲ περὶ τὴν διοίκησιν αὐτῆς ἀσχολία καὶ δυσχέρεια, τί δεῖ λέγειν, ὅσων αἰσχρῶν καὶ ὀδυνηρῶν ἡμᾶς ἐμπίπλησιν, οἶμαι γοῦν εἰς τοσαῦτα βλέψαντα τὸν Ὅμηρον ἀποδείξει χρήσασθαι περὶ θεῶν τοῦ μὴ ἀποθνήσκειν, τοῦ μὴ τρέφεσθαι, οὐ γοῦν σῖτον ἔδουσ' οὐ πίνουσ' αἴθοπα οἶνον, τοὔνεκ' ἀναίμονές εἰσι, καὶ ἀθάνατοι καλέονται, ὡς μὴ μόνον τοῦ ζῆν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀποθνήσκειν τὴν τροφὴν ἐφόδιον οὖσαν, ἐκ ταύτης γοῦν αἱ νόσοι, συστρεφόμεναι τοῖς σώμασιν, οὐκ ἔλαττον ἐνδείας κακὸν ἔχουσι τὴν πλήρωσιν, πολλάκις δὲ καὶ μεῖζόν ἐστιν ἔργον τοῦ πορίσαι τροφὴν, καὶ συναγαγεῖν, καὶ καταναλῶσαι, καὶ τὸ διαφορῆσαι πάλιν εἰς τὸ σῶμα παραγινομένην. ἀλλ' ὥσπερ εἰ διαποροῖεν αἱ Δαναΐδες τίνα βίον βιώσονται, καί τι πράξουσιν ἀπαλλαγεῖσαι τῆς περὶ τὸν πίθον λατρείας καὶ πληρότητος, οὕτω διαποροῦμεν ἡμεῖς, εἰ γένοιτο παύσασθαι φοροῦντας εἰς τὴν σάρκα τὴν ἄτρυτον, ἐκ γῆς ἅμα καὶ θαλάττης τοσαῦτα, τί πράξομεν, ἀπειρίᾳ τῶν καλῶν τὸν μετὰ τοῖς ἀναγκαίοις στέργοντες βίον. ὥσπερ

ὧν οἱ διαλύσαντες ὅταν ἐλευθερωθῶσιν, ἃ πάλαι τοῖς δεσπόταις ἔπραττον ὑπηρετοῦντες, ταῦτα πράττουσιν αὐτοῖς καὶ δι' αὐτούς, οὕτως ἡ ψυχὴ νῦν μὲν τρέφει τὸ σῶμα πολλοῖς πόνοις καὶ ἀσχολίαις, εἰ δὲ ἀπαλλαγείη τῆς λατρείας, αὐτὴν δήπουθεν ἐλευθέραν γενομένην θρέψει καὶ βιώσεται εἰς αὐτὴν ὁρῶσα καὶ τὴν ἀλήθειαν, οὐδενὸς περισπῶντος οὐδὲ ἀπάγοντος. τὰ μὲν οὖν ῥηθέντα περὶ τροφῆς ὦ νίκαρχε ταῦτ' ἦν. ἔτι δὲ τοῦ σόλωνος λέγοντος, εἰσῆλθε γοργίας ὁ περιάνδρου ἀδελφός, ἐτύγχανε γὰρ εἰς ταίναρον ἀπεσταλμένος ἐκ λόγων χρησμῶν τῷ ποσειδῶνι θυσίαν καὶ θεωρίαν ἀπάγων, ἀσπασαμένων δ' ἡμῶν αὐτὸν, καὶ τοῦ περιάνδρου προσαγαγομένου καὶ φιλήσαντος, καθίσας παρ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλίνης, ἀπήγγειλεν ἄττα δὴ πρὸς μόνον ἐκεῖνον. ὁ δὲ ἠκροᾶτο πολλὰ πάσχοντι πρὸς τὸν λόγον ὅμοιος ὤν, τὰ μὲν γὰρ ἀχθόμενος, τὰ δὲ ἀγανακτῶν ἐφαίνετο, πολλάκις δὲ ἀπιστῶν, εἶτα θαυμάζων, τέλος δὲ γελάσας πρὸς ἡμᾶς, βούλομαι μὲν ἔφη πρὸς τὸ παρὸν φράσαι τὸ προσηγγελμένον. ὀκνῶ δὲ ἀκούσας θαλέω ποτὲ εἰπόντος, ὅτι δεῖ τὰ μὲν εἰκότα λέγειν, τὰ δὲ ἀμήχανα σιωπᾶν. ὑπολαβὼν οὖν ὁ βίας, ἀλλὰ καὶ τοῦτ' ἔφη θάλεω τὸ σοφόν ἐστιν, ὅτι δεῖ τοῖς ἐχθροῖς καὶ περὶ τῶν πιστῶν ἀπιστεῖν, τοῖς δὲ φίλοις καὶ τὰ ἄπιστα πιστεύειν, ἐχθροὺς μὲν, ἐγὼ ἡγοῦμαι, σοὺ πονηροὺς καὶ ἀνοήτους, φίλους δὲ σοὺ χρηστοὺς καὶ φρονίμους, αὐτοῦ καλοῦντος. οὐκοῦν ἔφη λεκτέον εἰς ἅπαντας ὦ γοργία, μᾶλλον δὲ ἀκτέον ἐπὶ σοὺ νέους τούτους διθυράμβους

ὑποφθεγγόμενον ὃν ἥκεις λόγον ἡμῖν κομίζων. ἔφη τοίνυν Γοργίας, ὅτι τῆς θυσίας ἐφ' ἡμέρας τρεῖς συντελεσθείσης ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τῇ τελευταίᾳ παννυχίδος οὔσης, καὶ χορείας τινὸς καὶ παιδιᾶς πρὸς τὸν αἰγιαλὸν, ἡ μὲν σελήνη κατέλαμπεν εἰς τὴν θάλατταν, οὐκ ὄντος δὲ πνεύματος ἀλλὰ νηνεμίας καὶ γαλήνης, πόῤῥωθεν ἀφεωρᾶτο φρίκη κατιοῦσα παρὰ τὴν ἄκραν, ἀφρόν τινα καὶ ψόφον ἀγοῦσα τῷ ῥοθίῳ περὶ αὐτὴν πολὺν, ὥστε πάντας ἐπὶ τὸν τόπον οὗ προσέμελλε καταδραμεῖν θαυμάσαντας, πρὶν δὲ εἰκάσαι τὸ προσφερόμενον ὑπὸ τάχους, δελφῖνες ὤφθησαν, οἱ μὲν ἀθρόοι πέριξ κυκλοῦντες, οἱ δὲ ὑφηγούμενοι τοῦ αἰγιαλοῦ πρὸς τὸ λειότατον, ἄλλοι δ' ἐξόπισθεν, οἷον προπέμποντες, ἐν μέσῳ δὲ ἀνεῖχεν ὑπὲρ τῆς θαλάσσης ὄγκος ἀσαφὴς καὶ ἄσημος, ὀχουμένου σώματος μέχρις οὗ συνάγοντες, εἰς ταὐτὸ καὶ συνεποκείλαντες, ἐξέθηκαν ἐπὶ τὴν γῆν ἄνθρωπον ἔμπνουν καὶ κινούμενον, αὐτοὶ δὲ πάλιν πρὸς τὴν ἄκραν ἀναφερόμενοι μᾶλλον ἢ πρότερον ἐξήλοντο παίζοντες ὑφ' ἡδονῆς τινος ὡς ἔοικε καὶ σκιρτῶντες. ἡμῶν δὲ ὁ Γοργίας ἔφη, πολλοὶ μὲν διαταραχθέντες ἔφυγον ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ὀλίγοι δὲ μετ' ἐμοῦ θαῤῥήσαντες προσελθεῖν ἐγνώρισαν ἀρίονα τὸν κιθαρῳδὸν αὐτὸν, τοὔνομα φθεγγόμενον αὐτοῦ, καὶ τῇ στολῇ καταφανῆ γινόμενον, τὸν γὰρ ἐναγώνιον ἐτύγχανεν ἀμπεχόμενος κόσμον, ᾧ κιθαρῳδῶν ἐχρήσατο. κομίσαντες οὖν ἐπὶ σκηνὴν αὐτὸν οὐδὲν εἶχε κακὸν, ἀλλ' ἢ διὰ τάχος καὶ ῥοῖζον ἐφαίνετο τῆς φορᾶς ἐκ-

λελυμένος καὶ ἀκμηκὼς, ἠκούσαμεν λόγον ἄπιστον ἅπασι, πλὴν ἡμῶν τῶν θεασαμένων τὸ τέλος. ἔλεγε γὰρ ἀρίων ὡς πάλαι μὲν ἐγνωκὼς ἐκ τῆς ἰταλίας ἀπαίρειν, περιάνδρου δὲ γράψαντος αὐτῷ προθυμότερος γενόμενος, ὁλκάδος κορινθίας παραφανείσης εὐθὺς ἐπιβὰς ἀναχθείη, μετρίῳ δὲ πνεύματι χρωμένων, αἴσθοιτο τοὺς ναύτας ἐπιβουλεύοντας ἀνελεῖν αὐτὸν, εἶτα καὶ παρὰ τοῦ κυβερνήτου πύθοιτο λάθρα μηνύσαντος, ὡς τῇ νυκτὶ τοῦτο δρᾶν αὐτοῖς εἴη δεδογμένον. ἔρημος οὖν ὢν βοηθείας καὶ ἀπορῶν, ὁρμῇ τινι χρήσαιτο δαιμονίῳ, τὸ μὲν σῶμα κοσμῆσαι, καὶ λαβεῖν ἐντάφιον αὐτῷ τὸν ἐναγώνιον ἔτι ζῶν κόσμον, ᾆσαι δὲ καὶ τῷ βίῳ τελευτῶν, καὶ μὴ γενέσθαι κατὰ τοῦτο τῶν κύκνων ἀγεννέστερος. ἐσκευασμένος οὖν καὶ προειπὼν, ὅτι προθυμία τις αὐτὸν ἔχει τὸν νόμον διελθεῖν τὸν πυθικὸν ὑπὲρ σωτηρίας αὐτοῦ καὶ τῆς νεὼς καὶ τῶν ἐμπλεόντων, καταστὰς παρὰ τὸν τοῖχον ἐν πρύμνῃ καί τινα θεῶν πελαγίων ἀνάκλησιν προανακρουσάμενος ᾄδοι τὸν νόμον, καὶ ὅσον οὔπω μεσοῦντος αὐτοῦ καταδύοιτο μὲν ὁ ἥλιος εἰς τὴν θάλατταν, ἀναφαίνοιτο δὲ ἡ πελοπόννησος. οὐκέτ᾽ οὖν τῶν ναυτῶν τὴν νύκτα περιμενόντων, ἀλλὰ χωρούντων ἐπὶ τὸν φόνον, ἰδὼν ξίφη γεγυμνωμένα, καὶ παρακαλυπτόμενον ἤδη τὸν κυβερνήτην, ἀναδραμὼν ῥίψειεν ἑαυτὸν ὡς δυνατὸν ἦν μάλιστα πόῤῥω τῆς ὁλκάδος, πρὶν δὲ ὅλον καταδῦναι τὸ σῶμα, δελφίνων ὑποδραμόντων ἀναφέροιτο, μεστὸς ὢν ἀπορίας καὶ ἀγνοίας καὶ ταραχῆς τὸ πρῶτον. ἐπεὶ

δὲ ῥᾳ

δὲ ῥᾳστώνη τῆς ὀχήσεως ἦν, καὶ πολλοὺς ἑώρα ἀθροιζομένους περὶ αὐτὸν δελφῖνας καὶ διαδεχομένους, ὡς ἀναγκαῖον ἐν μέρει λειτούργημα καὶ προσῆκον πᾶσιν· ἡ δὲ ὁλκὰς ἀπολειφθεῖσα πόρρω τοῦ τάχους αἴσθησιν παρεῖχε, μήτε τοσοῦτον ἔφη δέους πρὸς θάνατον αὐτῷ, μήτε ἐπιθυμίας τοῦ ζῆν, ὅσον δὲ φιλοτιμίας ἐγγενέσθαι πρὸς τὴν σωτηρίαν, ὡς θεοφιλὴς ἀνὴρ φανείη, καὶ λάβοι περὶ θεῶν δόξαν βέβαιον, ἅμα δὲ καθορῶν τὸν οὐρανὸν ἀστέρων περίπλεων, καὶ τὴν σελήνην ἀνίσχουσαν εὐφεγγῆ καὶ καθαράν, ἑστώσης δὲ πάντη τῆς θαλάσσης ἀκύμονος, ὥσπερ τρίβον ἀναχιζόμενον τοῦ δρόμου, διανοεῖσθαι πρὸς αὐτόν, ὡς οὐκ ἔστιν εἷς ὁ τῆς δίκης ὀφθαλμός, ἀλλὰ πᾶσι τούτοις ἐπισκοπεῖ κύκλῳ ὁ θεὸς τὰ πραττόμενα περὶ γῆν τε καὶ θάλατταν. τούτοις δὲ δὴ τοῖς λογισμοῖς ἔφη τὸ κάμνον αὐτῷ βαρυνόμενον ἤδη τοῦ σώματος ἀναφέρεσθαι, καὶ τέλος ἐπεὶ τῆς ἄκρας ἀπαντώσης ἀποτόμου καὶ ὑψηλῆς δύπως φυλαξάμενοι καὶ κάμψαντες, ἐν χρῷ γε ἐνήχοντο τῆς γῆς ὥσπερ εἰς λιμένα σκάφος ἀσφαλὲς κατάγοντες, παντάπασιν αἰσθέσθαι θεοῦ κυβερνήσει γεγονυῖαν τὴν κομιδήν. ταῦτα ὁ γοργίας ἔφη, τοῦ ἀρίονος εἰπόντος, ἠρόμην αὐτὸν ὅπου τὴν ναῦν οἴεται καταχθήσειν, ὁ δὲ πάντως μὲν εἰς κόρινθον, πολὺ μέντοι καθυστερεῖν, αὐτὸν γὰρ ἑσπέρας ἐκπεσόντα πεντακοσίων οὐ μεῖον οἴεσθαι δρόμον σταδίων κομισθῆναι, καὶ γαλήνην εὐθὺς κατασχεῖν, οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ὁ γοργίας ἔφη πυθόμενον τοῦ τε ναυκλήρου τοὔνομα, καὶ

τοῦ κυβερνήτου, καὶ τῆς νεὼς τὸ παράσημον, ἐκπέμ-
ψαι πλοῖα καὶ στρατιώτας τὰς κατάρσεις παραφυ-
λάξοντας, τὸν δ' ἀρίονα μετ' αὐτοῦ κομίζειν ἀπο-
κεκρυμμένον, ὅπως μὴ προαισθόμενοι τὴν σωτη-
ρίαν διαφύγοιεν. ὄντως οὖν ἐοικέναι θείᾳ τύχῃ πρᾶ-
γμα· παρεῖναι γὰρ αὐτὸς ἅμα δεῦρο καὶ πυθέσθαι
τῆς νεὼς κεκρατημένης ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, συνει-
λῆφθαι τοὺς ἐμπόρους καὶ ναύτας. ὁ μὲν οὖν περίαν-
δρος ἐκέλευσεν εὐθὺς ἐξαναστάντα τὸν γοργίαν
εἰς φυλακὴν ἀποθέσθαι τοὺς ἄνδρας, οὗ μηδεὶς αὐ-
τοῖς πρόσεισι, μηδὲ φράσει τὸν ἀρίονα σεσωσμένον. ὁ
δ' αἴσωπος ἀλλ' ὑμεῖς ἔφη, χλευάζετε τοὺς ἐμοὺς κολοιοὺς
καὶ κόρακας εἰ διαλέγονται, δελφῖνες δὲ τοιαῦτα νεα-
νιεύονται, ἄλλο τι λέγομεν ἔφην ὦ αἴσωπε, τούτῳ δὲ τῷ
λόγῳ πιστευομένῳ καὶ γραφομένῳ παρ' ἡμῖν πλέον ἢ
χίλια ἔτη διαγέγονε, καὶ ἀπὸ τῶν ἰνοῦς καὶ ἀθάμαντος χρό-
νων. ἢ δὲ σόλων ὑπολαβὼν, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὦ διό-
κλεις, ἐγγὺς θεῶν ἔστω καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ἀνθρώπινον δὲ καὶ
πρὸς ἡμᾶς τὸ τοῦ ἡσιόδου πάθος, ἀκήκοας γὰρ ἴσως
τὸν λόγον. οὐκ ἔγωγε εἶπεν ἀλλὰ μὴν ἄξιον πυθέ-
σθαι. μιλησίου γὰρ ὡς ἔοικεν ἀνδρὸς ᾧ ξενίας ἐκοινώ-
νει ἡσίοδος καὶ διαίτης ἐν λοκροῖς τῇ τοῦ ξένου θυγα-
τρὶ κρύφα συγγενομένου καὶ φωραθέντος, ὑποψίαν
ἔσχεν ὡς γνοὺς ἀπ' ἀρχῆς καὶ συνεπικρύψας τὸ ἀδί-
κημα, μηδενὸς ὢν αἴτιος, ὀργῆς δὲ καιρῷ καὶ διαβολῆς
περιπεσὼν ἀδίκως, ἀπέκτειναν γὰρ αὐτὸν οἱ τῆς
παιδίσκης ἀδελφοὶ περὶ τὸ λοκρικὸν νέμειον ἐνε-
δρεύσαντες, καὶ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀκόλουθον ᾧ τρωίλος

ἦν

ἣν ὄνομα. τῶν δὲ σωμάτων εἰς τὴν θάλασσαν ῥιφέν-
των, τὸ μὲν τοῦ Τρωίλου εἰς τὸν Δάφνον ποταμὸν
ἔξω φερόμενον, ἐπεσχέθη περικλύστῳ χοιράδι μι-
κρὸν ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ἀνεχούσῃ, καὶ μέχρι νῦν
Τρωίλος ἡ χοιράς καλεῖται, τοῦ δὲ Ἡσιόδου τὸν νεκρὸν
εὐθὺς ἀπὸ γῆς ὑπολαβοῦσα δελφίνων ἀγέλη πρὸς
τὸ Ῥίον ἐκόμιζε, καὶ τὴν Μολυκρίαν. ἐτύγχανε δὲ Λοκροῖς
ἡ τῶν Ῥίων καθεστῶσα θυσία καὶ πανήγυρις, ἣν ἄ-
γουσιν ἔτι νῦν περιφανῶς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον.
ὡς δὲ ὤφθη προσφερόμενον τὸ σῶμα θαυμάσαντες,
ὡς εἰκὸς, ἐπὶ τὴν ἀκτὴν κατέδραμον, καὶ γνωρίσαν-
τες, ἔτι πρόσφατον νεκρὸν, ἅπαντα δεύτερα τοῦ
ζητεῖν τὸν φόνον ἐποιοῦντο, διὰ τὴν δόξαν τοῦ Ἡσιόδου,
καὶ τοῦτο μὲν ταχέως ἔπραξαν εὑρόντες τοὺς φονεῖς, αὐ-
τούς τε γὰρ κατεπόντισαν ζῶντας, καὶ τὴν οἰκίαν κα-
τέσκαψαν. ἐτάφη δὲ ὁ Ἡσίοδος πρὸς τῷ Νεμείῳ, τὸν
δὲ τάφον οἱ πολλοὶ τῶν ξένων οὐκ ἴσασιν, ἀλλ' ἀποκέ-
κρυπται ζητούμενος ὑπ' Ὀρχομενίων ὥς φασι βουλο-
μένων κατὰ χρησμὸν ἀνελέσθαι τὰ λείψανα, καὶ θά-
ψαι παρ' αὐτοῖς. εἴπερ οὖν οὕτως ἔχουσιν οἰκείως καὶ φι-
λανθρώπως πρὸς τοὺς ἀποθανόντας, ἔτι μᾶλλον εἰκὸς
αὐτοὺς τοῖς ζῶσι βοηθεῖν, καὶ μάλιστα κηληθέντας αὐ-
λοῖς, ἤ τισι μέλεσι, τοῦτο γὰρ ἤδη πάντες ἴσμεν,
ὅτι μουσικῇ τὰ ζῷα ταῦτα χαίρειν καὶ διώκειν, καὶ
παρανήχεσθαι τοῖς ἐλαυνομένοις πρὸς ᾠδὴν καὶ αὐ-
λὸν ἐν εὐδίᾳ πορείας τερπόμενα, χαίρει δὲ καὶ νή-
ξεσι παίδων, καὶ κολύμβοις ἁμιλλᾶται, διὸ καὶ νό-
μος ἀδείας ἄγραφός ἐστιν αὐτοῖς, θηρᾷ γὰρ οὐδεὶς

ὅτι λυμαίνεται, πλὴν ὅταν ἐν δικτύοις γενόμενοι κακουργῶσι περὶ τὴν ἄγραν, πληγαῖς κολάζονται καθάπερ παῖδες ἁμαρτάνοντες. μέμνηται δὲ καὶ περὶ λεσβίων ἀνδρῶν ἀκούσας σωτηρίαν τινὰ κόρης ὑπὸ δελφινος ἐκ θαλάττης γενέσθαι λεγόμενον ἀκριβῶς, ἀλλ' ὁ πιττακὸς ἔνδοξον εἶν καὶ μνημονευόμενον ὑπὸ πολλῶν τὸν λόγον. χρησμοῦ γὰρ γενομένου τοῖς οἰκίζουσι λέσβον ὅταν ἕρματι πλέοντες προστύχωσιν ὃ καλεῖται μεσόγειον, τότε ἐνταῦθα ποσειδῶνι μὲν ταῦρον, ἀμφιτρίτῃ δὲ καὶ νηρηίσι ζῶσαν καθιέναι παρθένον. ὄντων οὖν ἀρχηγετῶν ἑπτὰ καὶ βασιλέων, ὀγδόου δὲ τοῦ ἐχελάου πυθοχρήστου τῆς ἀποικίας ἡγεμόνος, οὗτος μὲν ἤίθεος ἦν, ἐκ τῶν δὲ τῶν ἑπτὰ κληρουμένων ὅσοι ἄγαμοι παῖδες ἦσαν καταλαμβάνει θυγατέρα σμινθέως ὁ κλῆρος, ἣν ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ κοσμήσαντες, ὡς ἐγγὺς ἦσαν τὸν τόπον, ἔμελλον εὐξάμενοι καθήσειν, ἐτύχε δὲ τις ἐρῶν αὐτῆς τῶν συμπλεόντων, οὐκ ἀγεννὴς ὡς ἔοικε νεανίας, οὗ καὶ τὸ ὄνομα διαμνημονεύουσιν ἔναλον, οὗτος ἀμήχανόν τινα τοῦ βοηθεῖν τῇ παρθένῳ προθυμίαν ἐν τῷ τότε πάθει λαβὼν παρὰ τὸν καιρὸν ὥρμησε, καὶ περιπλακεὶς ὁμοῦ συγκαθῆκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. εὐθὺς μὲν οὖν φήμη τις οὐκ ἔχουσα τὸ βέβαιον, ἄλλως δὲ πείθουσα πολλοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, διηνέχθη περὶ σωτηρίας αὐτῶν καὶ κομιδῆς, ὕστερον δὲ χρόνῳ ἔναλόν φασιν ἐν λέσβῳ φανῆναι καὶ λέγειν, ὡς ὑπὸ δελφίνων φορηθεὶ διὰ θαλάττης ἐκπέσοιεν ἀβλαβῶς εἰς τὴν ἤπειρον. ἔστι δὲ ἄλλα θειότερα τού-

τῶν ἐκπλήττοντα καὶ λυποῦντα τοὺς πολλούς, διηγεῖσθαι. πάντως δὲ πίστιν ἔργον παρέχειν, κύματος καὶ κλύδωνος περὶ τῇ νήσῳ αἰρομένου καὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπαντῆσαι δεδιότων μόνον θαλάττῃ, ἐπεθεῖν πολύποδας αὐτῷ πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦ ποσειδῶνος, ὧν τοῦ μεγίστου λίθον κομίζοντος λαβεῖν τὸν γύαλον, καὶ ἀναθεῖναι, καὶ τοῦτον εἰ καλοῦμεν. καθόλου δὲ εἶπεν, εἴ τις οἶδεν ἢ διαφορὰν ἀδυνάτου καὶ ἀσυνήθους, καὶ παραλόγου καὶ παραδόξου, μάλιστα ἂν εἴης ὦ χίλων, καὶ μήτε πιστεύων ὡς ἔτυχε, μήτε ἀπιστῶν, τὸ μηδὲν ἄγαν, ὥς σὺ προσέταξας, διαφυλάττων. μετὰ δὲ τοῦτον ὁ ἀνάχαρσις εἶπεν, ὅτι τοῦ θάλεω καλῶς ὑπολαμβάνοντος ἐν πᾶσιν εἶναι τοῖς κυριωτάτοις μέρεσι τοῦ κόσμου, καὶ μεγίστοις ψυχὴν, οὐκ ἄξιόν ἐστι θαυμάζειν, εἰ τὰ κάλλιστα πράττεται θεοῦ γνώμῃ. ψυχῆς γὰρ ὄργανον τὸ σῶμα, θεοῦ δὲ ἡ ψυχή. καὶ καθάπερ σῶμα πολλὰς μὲν ἐξ αὐτοῦ κινήσεις ἔχει, τὰς δὲ πλείστας καὶ καλλίστας ὑπὸ ψυχῆς, οὕτως αὖ πάλιν ἡ ψυχὴ, τὰ μὲν ὑφ' ἑαυτῆς κινουμένη πράττει τὰ δὲ τῷ θεῷ παρέχει χρωμένῳ, κατευθύνειν καὶ τρέπειν ἑαυτὴν ᾗ βούλοιτο, πάντων ὀργάνων εὐτρεπέστατον οὖσα, δεινὸν γὰρ εἴπερ εἰ πῦρ μὲν ὄργανόν ἐστιν καὶ πνεῦμα καὶ ὕδωρ καὶ νέφη καὶ ὄμβροι, δι' ὧν πολλὰ μὲν σώζει τε καὶ τρέφει, πολλὰ δὲ ἀπόλλυσι καὶ ἀναιρεῖ, ζώοις δὲ χρῆται πρὸς οὐδὲν ἁπλῶς οὐδέ τω τῶν ὑπ' αὐτοῦ γινομένων, ἀλλὰ μᾶλλον εἰκὸς ἐξηρτημένων τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως ὑπουργεῖν, καὶ συμπαθεῖν ταῖς τοῦ θεοῦ κινήσεσιν ἢ

ἐπιτιθέμενος, αὐτὸς ἀλέεινε μάχην τελαμωνιάδαο, τὸν δ' ὀδυσσέα τοῦ μηδὲν ἄγαν ἐπαινέτην ὑπὸ διομήδει παρακαλεῖσθαι, τυδείδη μήτ' ἄρ με μάλ' αἴνεε, μήτε τι νείκει. τὴν δ' ἐγγύην οἱ μὲν ἄλλοι λοιδορεῖν αὐτὸν ὡς πρᾶγμα δείλαιον καὶ μάταιον οἴονται, λέγοντα δειλαί τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγυάασθαι. χερσίας δ' ὄβσί φησι τὴν ἄτην ὑπὸ τοῦ διὸς ῥιφῆναι τῇ ἐγγύῃ παραγινομένην, ἣν ἐγγυησάμενος ὁ ζεὺς ἐσφάλη περὶ τῆς τοῦ ἡρακλέους γενέσεως. ὑπολαβὼν δ' ὁ σόλων, οὐκοῦν ἔφη καὶ τῷ σοφωτάτῳ πιστευτέον ὁμήρῳ; νὺξ δ' ἤδη τελέθει, ἀγαθὸν καὶ νυκτὶ πιθέσθαι, σπείσαντες οὖν μούσαις καὶ ποσειδῶνι, καὶ ἀμφιτρίτῃ διαλυώμεν, εἰ δοκεῖ, τὸ συμπόσιον; τοῦτ' ἔχειν ὦ νίκαρχε πέρας ἡ τότε συνουσία.

ΤΕΛΟΣ.

PLVTARCHI CHAERONEI PHILOSOPHI, HISTORICIQ. CLARISSIMI

DE SVPERSTITIONE, LIBELLVS.

Gulielmo Plantio Cenomanno Medico, interprete.

VIRTVTE DVCE, COMITE FORTVNA.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,
1552.

GVLIELMVS PLANTIVS D. MORLETO MVSAEO APVD HELVETIOS REGIS LEGATO S. P. D.

QVEM *Plutarchi de Superſtitione libellum, quia tibi eius placuiſſet lectio tuo nomine emiſſurum me promiſeram, iam emitto, fidemq́; meam libero. Quam rem etſi præſtare teneor, quia obtuli & ultrò ſum pollicitus, tuis tamen in me meritis magis quàm promiſſo & recepto debere me fateor. Ne igitur ingratus ſim potius quàm ne non ſtare promiſsis uidear, quicquid id eſt ſiue promiſsi, ſiue debiti, quod omninò perexiguum eſt, ſi cum tuorum in me collatorum beneficiorum magnitudine conferatur, ſub tui nominis celebritate in publicum prodire permitto. Si qua autem inde ad lectores utilitas eſt peruentura, eam tibi cui debebatur, non mihi qui exolui acceptam referre debebunt. Mihi certè abunde erit ſi tibi uni fuerit ſatisfactum. Benè Vale, meq́; in tuorum numero habe.*

PLVTARCHI CHAERONEI DE SVPERSTITIONE LIBELLVS.

Gulielmo Plantio Cenomanno, medico, interprete.

QVVM *hominū ignorantia & inscitia ab initio duæ de Dijs falsæ manauerint opiniones, harum una in multorum animis, ueluti locis quibusdam asperis & duris Impietatem inseuit: in teneris uerò, & mollioribus, & facilioribus Superstitionem ingenerauit altera. Porrò quum falsum omne iudicium, præsertim si de Dijs agatur, prauum esse solet, tum uerò Superstitio uel perturbationis, quam habet, nomine pessima meritò censeri debet. Siquidem animi perturbatio omnis errori, ue-*

Grauior est error qui cōiunctā habet animi perturbationem.

sit & indignandum. Morbos enim & perturbationes complures, tanquam uermes quosdam pestiferos & lumbricos, gignunt in animis hominum. Et, ne à proposito longiùs egrediamur, Impietas (quæ nil aliud est quàm prauum iudicium, quo nihil beatum, nihil diuinum aut immortale putatur esse) in quandam apathiam, id est, affectionis erga Prouidentiam omnis uacationem, temeraria quadam cogitatione & numinis diffidentia animum redigere uidetur. Quæ quoniam Deum esse non putat, eiusdem ipsi non pertimescendi finis esse solet. Superstitionem uerò perturbationis & formidationis plenam opinionem esse, quæ hominem affluctet, percellat & abijciat, uel Græcum uerbum ostendit, Δεισιδαιμονία. Siquidem Superstitione obligatus Deos existere quidem, sed carnifices & tortores atque maleficos esse credit. Nam impius, quem Græci atheum nominant, aduersùs prouidentiam nullo modo afficitur: qui uerò Superstitione laborat, mouetur quidem, sed modo inepto & peruerso. Illi siquidem iuuantis, res'ue nostras curantis dubitationem: huic incommodantis etiam & lædentis Dei opinionem adfert ignorantia. Quo fit, ut impietas falsa sit de Deo ratiocinatio: Superstitio ex falsa ratione perturbatio animi profecta. Cæteri quidem certè animi morbi & perturbationes iure uitio dantur:

Δεῖσις ὁ φόβος καὶ δαίμων, quasi quædam θεοφοβία.

dium & molestiam uinctis leuat somnus. Inflammata uulnera, carnemq; depascentia fœda ulcera, & dolores magni intermittunt somni tempus.

O' illecebram somni amicam minuere
Valentis ægritudines! ô quàm mihi
Ipso quidem iucunda ades in tempore!

Hoc Superstitio proloqui non sinit. Sola cum somno solicitudinis & anxietatis inducias non paciscitur. Non colligendi se & confirmandi, non à metu respirandi animo dat tempus ullum, reiecta tantisper & repudiata molesta illa de Deo opinione: sed uelut impiorum choro, sic Superstitiosorum somno spectra quædam horrenda, & sceleratorum laruas, & pœnas quasdam ultrices fingens sibi Superstitio & uersans, miseram turbat animam, & dare se somno & quieti meditantem uarijs interpellat somnijs. Quibus ipse se uerberibus animus accipit & punit non aliter, quàm si alterius molesta, grauia & portentosa quædam iussa sibi capessenda duceret. Deinde exurgentes somnia fuisse non sentiunt, non rident, non contemnunt, non uana & fictitia esse quæ terrere uidebantur, intelligunt: sed rei falsæ, mali in se nihil habentis umbram fugientes, se ipsos omnino fallunt, turbant, suaq; in circulatores, si in eos fortè inciderint, & impostores, & præstigiatores insumunt, qui eis illud occinant, Sed te si

Circulatores reddidi, qui à Græcis significātißimo nomine ἀγύρτας

phantasma terret nocturnum, aut terrestris Proserpinæ comessator fuisti, uetulam quampiam mediastinam accersiri iube, teq; in mare merge, humiq; sedendo diem transige. O' Græcia Superstitione obstricta! quàm absurda & barbara inuenisti mala! Lutationes, uolutationes in cœno, sabbatismos, in faciem turpes iactationes, & abiectiones totius corporis, prostrationes & monstrosas adorationes? Qui musicam olim legitimam retinebant, citharœdos iubebant iusto ore canere: sic nos erecto & iusto ore Deos implorandos & precandos esse censemus: nec extorum aut uiscerum linguam, an pura & recta sit, inspiciendam, suam absurdis nominibus peruertendam & uerbis conspurcandam barbaris, ipsamq; adeò tum diuinæ, tum patriæ religionis dignitatem uiolandam, atq; probro & dedecore afficiendam esse ducimus. Non illepidè alicubi Comicus aduersùs eos, qui lectulos auro & argento inducerent & perpolirent:

Cùm gratis omnibus unicum nobis Dij
Somnum tribuerint, hunc tibi cur sumptibus
tantis paras?

Itidem in Superstitiosum dicere possumus, Si somnum Dij laborum & solicitudinum perfugium, si ad malorum omnium obliuionem nobis concessere, quid hunc tibi carnificem, & miseram continenter affli

dicuntur: qui iidē omnino ethnicis olim fuere, qui hodie [redacted] stipem cogunt tintinabula gestantes. Quam cogendæ stipis consuetudinē Romæ sublatā fuisse, quia īpleret superstitione animos, & domos exhauriret, autor est Cicero 2. de legib. quā eandem Plato similiter reiicit, tanquā incantationis plenam.

affligentem animam paras, quæ, ut quietem captet, aliud non habet quò confugiat? Vnum eundemq; uigilantium mundum esse, in suum & proprium dormientium quemque discedere, autor est Heraclitus. At Superstitioso communis mundus non est. Neq; enim quũ uigilat ad se reuersus resipiscit, nec, si dormiat, tortore unquam & carnifice uacat: sed somniat ratio, semper excubat metus: nec ulla interim recipiendi sui, aut loci mutandi potestas datur. Samijs formidabilis erat Polycrates tyrannus, Corinthijs Periander. At istos nemo formidabat, qui in ciuitatem liberam & populare imperium retinentem migrare posset. Deorum uerò imperium qui tyrannidem quandam esse fingit, Deosq; ipsos tanquam seueros quosdam, tristesq; & inexorabiles iudices pertimescit, quò migret? quò fugiat? aut quam terræ partem Deorum opinione non imbutam? quod mare? quem mundi angulum aut recessum inueniat, quò non peruaserit fama Deorum? Aut ubi gentium, quà terra, quà mare, miserum te occultês, ubi Deos credas fugere & latêre posse? Seruis, quibus libertatis spes omnis est adempta, lex est, quæ uenditionem sui petere, & dominum faciliore & æquiore permutare permittit. Superstitio Deorum mutationem nescit. Quem enim is non metuat Deorum, qui patrios & natales pertimescit? qui Seruatores,

uatores, qui indulgentes, faciles & beneuolos horret? eosq; à quibus opulentiam, pronum secundarum rerum cursum, concordiam, pacem, summamq; bene gerendo & dicendo perfectionem petere solemus, ualde perhorrescit & reformidat? Seruitutem deinde isti graue infortunium esse putant, uulgoq; aiunt: Quàm molesta tum uiro, tum uxori res est & calamitosa, seruitus, præsertim si miseros & pauperes nanciscatur dominos! At quantò grauiùs cum ijs agi putandum, qui nusquam confugere, nusquam elabi possunt? quibus gentium nusquàm est Asyliæ spes, quoquò se uerterint semper comitante Deorum metu? Famulus siquid in dominum grauiùs admiserit, ad aram confugere licet. Latronibus quoque perfugia, & salutis præsidia & receptacula, templa sunt complura. Qui persequentes hostes fugiunt, si statuam manibus prehenderint, aut templum tetigerint, trepidandi finem faciunt, animumq; recipiunt. Quæ omnia Superstitiosus pauet maximè, perhorrescit & reformidat, in quibus auxilij spem collocare solent, qui atrocissima & extrema pertimescunt mala. Ex locis sacris Superstitione laborantem ne auellas, siquidem satis ibi supplicij & pœnarum dat. Sed quid pluribus moror? Omnibus uitæ extremum Mors. At hic Superstitioni terminus non est, sed uiuendi superat finem,

post

post uitam longè metum statuens, & cum morte malorum nunquam desinentium opinionem copulans: quumq; molestijs uitæ, & negotijs defungitur, inde perpetuorum malorum initium ducere se putat. Plutonis nescio cuius profundæ recluduntur ualuæ, flumina, ignis simul & Stygis tetra soboles, panduntur & in conspectum ueniunt, & tenebræ uarijs informandis & fingendis formis aptæ, spectris quibusdam replentur formidabiles facies præ se ferentibus, dirasq; & miserabiles uoces edentibus. Iudices quoq; & tortores, hiatus terræ profundi, recessusq; abditi, & tormentorum malorumq; genus omne refertissima terrent penetralia. Sic misera Superstitio, quia diuinam in uita ultionem posse se effugere est diffisa, ipsa sibi expectanda post mortem mala proponit ineuitabilia. Istorum nihil adest impietati, sed turpis inest ignorantia, &, in tantis rebus horribili cæcitate aut despicientia, animæ magna calamitas: nimirùm quæ Dei intelligentiæ, ueluti ex multis facilè præcipui & clarißimi oculi, magnam fecerit iacturam. Animi uerò uehemens commotio (ut diximus) & ulcus lancinans, consternatioq;, abiectio & perturbatio unà cum Deorum opinione Superstitiosa adsunt. Musicam festiuitatis elegantiæ & concinnitatis autorem, non ad effœminandos animos & aures demulcendas à Dijs concessam hominibus

minibus memoriæ prodidit Plato: sed animæ periodorum & harmoniæ turbationem interdum accidere, & propter Musicæ et lepôris in corpore absentiam, motionem quandam uagam & incompositã per lasciuiam sæpe & proteruitatem, in ordinem aptè & decenter uoluentem se & circumagentem insultare petulantiùs. Verùm, ut Pindarus ait,

Quæ non amauit Iupiter,
Vocem Pieridum
Aure mala excipiunt:
Ferociunt etenim magis,
Magisq; desipiunt.

Ipsas quoque Tygres, si tympanis fortè uicinus perstrepat locus, percelli eo sonitu, & insurorem agi, & ad postremum ipsas se discerpere & dilaniare ferunt. Vt cum ijs certè consultiùs agi uideatur, qui propter surditatem, aut aliam quamuis auditus deprauationem omnino Musica non affici aut moueri contigit. Infortunatus uidebatur Tiresias, quia liberos & familiares non uideret: Longè infortunatiores Athamas & Agaue, siquidem eos tanquam Leones & ceruos uidere cogebantur. Insano & furibundo Herculi liberos profectò non cernere, aut præsentes non sentire satius fuisset, quàm aduersùs eos hostiliter sese gerere, quos debuit habere charissimos. Quid'ni igitur Impij & Superstitiosi

stitiosi tali inter se animi amentia & cæcitate differant? ut illi Deos esse prorsus non uideant, aut certè contemnant & despiciant: hi esse quidem credant Deos, sed pro beneuolis horribiles & formidandos, pro patrijs tyrannos, pro hominum tutoribus & propugnatoribus hostes nocentissimos, pro deniq; inimitabili facilitate & beneuolentia immanitatem eorum plusquam belluinam esse in animum inducant? Deinde Deos (si ipsis placet) chalcotypis, statuarijs & scultoribus, signorumq; & puparum fictoribus humana forma corpora habere credunt, talesq; fingunt ipsi & ornant, atque uulgò adorandos proponunt. Philosophos uerò, & ciuilis uitæ prudentes uiros, si Dei maiestatem bonitate & prouidentia, non impotentia & tyrannide æstimandam esse, demonstrare ipsis pergant, eos despectui habent & ludibrio. Quo fit, ut boni à Deo manantis sensus Impio nullus, nulla fides, firmáue de Dei beneficentia opinio adsit: ad hanc uerò Dei benignitatem Superstitiosus turbetur & paueat. Et ut paucis dicam, Impietas, aduersùs numen est affectionis omnis priuatio, quam apathiam Græci uocant summi boni intelligentia uacantem. Superstitio, perturbationum est turba, polypathia ijsdem Græcis dicta, quod bonum est malum esse suspicata. Deos Superstitione obstricti simul timent et ad eosdem confugiunt, assentantur

Impietas qd?

Superstitio quid?

tantur

tantur simul & cōuitiantur precantur et accusant. Commune hominum, non etiam Deorum, aduersis iuxtà ac secundis rebus uti: nemini siquidē hominum unquam fortuna æquabilis perpetuaq́; fuit. Dij uerò morborum, & senij, & laborum expertes, clamosam Acherontis effugere traiectionem, ut Pindarus inquit. Res autem & affectiones humanæ ijsdem nunquā, sed alijs atq; alijs, & identidem uariantibus reguntur & temperantur casibus. Agedum: si placet, in malis & rebus aduersis Impium cōsidera, eiusq́; naturam, & animi affectionem perdisce. Ea si mediocris erit, præsentibus rebus quietè utetur, sibique auxilia & solatia undecunq; poterit quæret.

Si uerò ægrè grauiterq́; ferat quid, aut patiatur: in fortunam & casum omni queritandi & lamentandi causa reiecta, per iustitiam nihil aut prouidentiam geri, sed temerè & confusè sursum deorsumq́; omnes humanas res agi ferriq́; uociferabitur. Superstitiosi longè diuersa est ratio. Huic enim casus quiuis leuißimus esse debet, præut magna, grauia, & inexpiabilia sunt ea mala, quæ sedens ipse secum reputando adstruit anxietati animi & solicitudini, pauores, suspitiones & trepidationes uarias sibi ipse incutiens, omnibusq́; lamentis & querelis incessens prouidentiam & accusans. Neq; enim hominum quemquam, non fortunam, non tempora, non

denique

denique seipsum accusat: sed Deum ipsum omnium facit reum, ab eoq; in se Atæ illius, id est, noxæ & iræ diuinæ fluxum deriuari & manare profitetur: nec tanquam infortunatum, sed inuisum & odiosum Dijs hominem puniri se & pœnas dare dicit, atque hæc meritò omnia propterea pati, quia mētis sit particeps. Contrà, Impius si ægrotet, secum ipse reputando uarias ciborum ingurgitationes & comessationes intempestiuas & uinolentias, minimeque sibi seruatam rationem uiuendi præscriptam, ad hæc labores immodicos, cœliq; & regionis præter consuetudinem mutationes in memoriam redigit. Deinde si regenda fortè Rep. ciuium animos offenderit, aut ad populum infamiæ notam susceperit, aut apud Principem calumnijs in odium & inuidiam uocatus sit: rationem sic à seipso eorum quæ sibi euenere, solet reposcere: Lapsus ubi? quid feci? aut officij quid omissum est? Superstitioso uerò corporis infirma ualetudo omnis, rerumq; iactura, mortes liberorum, aut si gerendis magistratibus & administranda Repub. malè & infeliciter res cesserint, si spes frustrata sit: incessentis dæmonis ad infligenda uulnera petitio, Deiq; animaduertentis flagra esse dicuntur. Quare nec si quid mali acciderit, auxiliari, nec malis uenientibus occurrere audet, non eluctari, non mederi, non repugnare, ne Theomachiam meditari, & Gi-

gantum more aduersùs Deos bellum gerere, ipsisq́; supplicium infligentibus reniti uideatur: sed longè ab ægrotante summouetur & foras exigitur medicus. Qui sui officij ægrum admoneat, qui afflictum erigat & soletur, si fortè adest uir philosophus, domo protinus excluditur. Sine me obsecro, inquit, impium, impurumq́; hominem & scelestum, atque Dijs dæmonibusque omnibus inuisum meritas dare pœnas. Homini, qui nullo unquam in se numinis instinctu, nullo afflatu, nullo præsenti auxilio Deos esse periclitatus est: si mœrore & tristitia afficiatur, aut alioqui grauius patiatur, lacrymas sistere et abstergere possis, capillum etiam tundere, & uestem adimere. Superstitiosum uerò hominem quibus compelles uerbis? aut quo modo opem feras laboranti? foris sedet saccum gestans pro ueste, aut detritos & uiles quosdam pannos & laceros. Nudus quoq; sæpe in luto turpiter uolutatur, palamq́; nonnulla sua errata & peccata confitetur: ut (exempli gratia) quòd de obsonio quodam comederit, aut uino biberit, aut deniq; uiam ingressus sit, quam non permitteret dæmonium. Secundis porrò rebus si in otiosum et desidem fortè inciderit is qui Superstitione tenetur: domi ferè semper desidens, ineptis & anilibus amuletis onerari se & obrui patitur. Siquidem uetulæ ei, tanquam paxillo, ut Bion ait, quicquid undequaq; nactæ

fuerint,

fuerint, appēdunt aptantq́;. Teribazum, quum à Persis caperetur, Acinacem, ualidum gladium Persicum strinxisse, fortiterq́; depugnasse accepimus: quibus tamen testatò affirmantibus & clamantibus, id se Regis facere mandato, protinus gladium illum uagina condidisse, constringendasq́; manus tradidisse. Quod exemplum aptè ad propositum quadrare uidetur. Siquidem alij quibuscunq; possunt armis aduersùs ingruentia depugnant mala, & obluctantur, cæterasq́; molestias abs se propulsant & deuitant, quam sibi possunt declinandi & amoliendi malorum uiam comminiscentes. Superstitiosus neminem audiens, sed ipsemet sibi identidem illud repetens, Ista miser consultò pâteris, ita nimirùm uolente & iubente Deo: spem omnem abijcit, & malis se obiectat ingruentibus, fugit, reijcitq́; eos qui parati sunt ferre auxilium. Parua deniq;, aut certè mediocria mala, maxima & perniciosa sibi ipsa reddit Superstitio. Quum aliquando propter insomnia quædam antiquus ille Midas deiecto animo & consternato per dies aliquot fuisset, tam grauiter ille ex animi principatu laborasse dicitur, ut tauri poto sanguine ultrò mortem sibi accelerauerit. Itidem Aristodemus Messeniorum Rex, auditis bello in Messenios canibus luporum instar ululantibus, atq; in patrio & auito foco enata Agrosti herba, quum ha-

rioli ista pro portentis haberent & timenda dicerent: inde tantam cepisse tristitiam dicitur, ut, quod in magna uitæ desperatione fieri solet, gladio in iugulum adacto necem sibi ipse consciuerit. Sic fortasse Niciæ Atheniensium Duci Superstitione liberari fuisset melius, quàm Lunæ deficientis umbræ metu, hostibus undiq; eum cingentibus, suos à prælio continere, tandemq́; unà cum quadraginta hominum partim cæsorum, partim captorum millibus uenire in potestatem hostium, turpiterq́; & ingloriè uitam finire. Neque enim terræ media uniuersitate collocatæ inter Solem & Lunam certo tempore obiectio formidanda res est, ut nec Lunam obscurari terræ umbra ad eam usq; perueniente. Verùm Superstitiosa cæcitas & caligo si semel hominem occupauerit, rationem turbare & obcæcare potest, in ijs maximè rebus, quæ mentis lucem requirunt. At prudens nauclerus aliter se tempestate futura solet comparare,

Cæruleis pelagus iactatur fluctibus actum,
Glomeratur autẽ nebula stans circùm in gyrum,
Sæui imbris index. quod uidens gubernator
Et uota nuncupat, Deosq́; tutores
Inuocat ut auertant. ita precatusq́;
Regit gubernaclum, & remittit antennæ
Pedes. & ad se linteum simul magnum ac

Recepit,

Recepit, ex mari fugit tenebroso.

Ante arationem & sementem Cthonio Ioui & almæ Cereri agricolam stiuam tenentem uota facere iubet Hesiodus. Et Aiacem, inquit Homerus, cum Hectore singulari certamine congressurum, cæteris Græcis, ut pro se Deos precarentur, iußisse, quo facto, arma statim cepisse. Agamemnon quoque, postquam suis Priami domum oppugnaturis imperasset,

Hastã quisq; acuat, clypeumq́; accõmodet aptè,

tum ipse à Ioue postulat,

Da Priami ualeam subuertere funditùs arcem.

Virtutis enim autor Deus, non ignauiæ suasor hominibus esse solet. Iudæi uerò, Sabbatum si fuerit, albis induti uestibus domi sedent otiosi, atq; hostibus scalas ad muros applicantibus, mœniaq́; ipsa iam occupantibus, non surgere, non domo pedem efferre audent, sed ibi Superstitione, quasi sagena quapiam, irretiti manent. Talem igitur se aduersis & afflictis, calamitosisq́; rebus & temporibus gerit Superstitiosus, quæ Græci ἀβούλητα & περιστατικὰ πράγματα appellant. Secundis uerò & iucundioribus nihilo Impio melior esse uidetur. Iucũdißimi hominibus festi dies, gratæ in templis solennes epulæ, gratæ Deorum recordationes, orgiasmi, id est, cæremoniæ et Orgia celebrantium ritus, preces item & supplicationes & adorationes Deorum. Si tamen quum

isthæc fiunt Impium contemplêris insanum quendam risum & Sardonium ridere, interdum etiam suis insusurrare familiaribus, Quàm horribili cæcitate & amentia fuisse putatis eos, qui ista Dijs fieri voluerunt & instituerunt? mali autem prætereà nihil habere comperies. Deorum uerò qui inani & uano metu percellitur, optaret quidem unà se iucunditati dare & lætitiæ, sed exhilarari non potest. Tota eodem ciuitas tempore thymiamatis fumat & incensis odoribus referta flagrat, eodem Superstitiosi animus & lætis simul acclamationibus, & lamentationibus, & suspirijs est deditus, pallet coronatus, & medijs sacrificijs totus timore perterritus contremiscit, uoce Deos precatur incerta & titubante, tremulisq; manibus odores incendit. Pythagoram denique ineptiarum & uanitatis, quantum in se est, facit reum, qui tum beatissimos fore nos, quum ad Deos adiremus, dixit. Siquidem peiùs & miseriùs nunquam angitur superstitiosus, quàm quum Deorum ædes & templa ingreditur, non aliter metu exanimatus, quàm si ursorum antra, aut draconum latibula, aut prægrandium, moleq; ipsa immanium piscium abstrusos recessus subiret. Quamobrem mirari sæpe mihi uenit in mentem eos, qui quam Græci ἀθεότητα dicunt, impietatem esse affirmant: τὴν δὲ δεισιδαιμονίαν, id est, Superstitionem autem negant

Superstitio ab Impietate uerbo, non etiam re, distinguitur.

negant. Quanquam Anaxagoras Impietatis accusatus est, quòd Solem lapidem esse dixisset: Cimerios autem populos impios appellauit nemo, quòd eundem omnino non existere arbitrentur. Quid? qui Deos esse negat, Impius censeatur: qui uerò tales esse putat, quales fingit Superstitiosus, num ille de Dijs multò peiùs sentire uideatur? Equidem de me homines dicere malim, nunquam fuisse, aut non esse omnino Plutarchum, quàm talem de Plutarcho opinionem induisse, quòd leuis, inconstans, & ad iracundiam facilis sit Plutarchus, quòd propter minima quæq; delicta puniat grauissimè, rebusq; offendatur leuissimis. Vt si (exempli gratia) ad cœnam inuitans alios, eum prætermiseris: aut si, suppeditante otio, ad eius fores non uentitaueris, non salutaueris: mirum, ni mordicùs corpus exedat tuum, aut correptum torqueat filium, aut belluam habens noxiam, fructibus immittat, & poma labefactet. Timotheo Dianam Athenis celebranti, & Thyada, Phœbada, Mænada, Lyssada: id est, bacchantem, insanam, lymphatam, furiosam, appellanti, Cinesias modifex unus ex spectatoribus surgens, Talis, inquit, tibi contingat filia. De eadem similiter, aut peiùs etiam, Superstitiosus sentit: ut, quòd ad laqueum homines adigat, quòd trãquillitate animi fruentem contristet, quodq; suo ingressu sedata & composita turbet & omnia

misceat, atq; impuro sicario copulata de curru spoliet ad se attractos uiatores, & impunè grassetur. De Apolline uerò, Iunone & Venere nihilo modestiùs sentit, aut æquiùs iudicat: hosce enim horret omnes & pertimescit. Sed talibus'ne conuitijs aut maledictis Niobe Dianam insectata est unquam, qualia stultis & ineptis hominibus persuasit Superstitio? ut, quæ conuitijs affecta, sagittis confixerit miseræ mulierculæ sex filias, totidemq; puberes filios: tantà impotentem animum, contumeliæq; insolentem uindictæ exarsisse cupiditate, ut nullis alienis malis placari, nullo maleficij genere expleri satiariue potuerit? Nã si reuera bili inardescente Dea commota malos auersabatur, seque malè audire & conuitijs incessi dolebat, nec hominum stultitiam & ignorantiam risui habebat & despectui: iure profectò indignetur, & istis meritò succenseat, qui tantæ eam crudelitatis & immanitatis falsò accusant, atque in eam talia scribunt, & uulgò iactant:

Hecates abominandã acerbitatem censeo impiæ,
Quæ uoce plusquàm barbara atque belluina dixerit.
Huius ego hepar medium lubenter aßiduo morsu uorem.

Syricam uerò Deam Superstitio credit tibiarum partem anteriorem exedere, si quis apuas aut mænidas,

das, id est, haleculas pisces comederit, fœdisq; ulceribus corpus replere, hepar deniq; ipsum consumere.

Quid'ni igitur, si Dijs maledicere impium habetur & nefarium, de ipsis quoq; malè & sentire & iudicare Impietatis plenum esse uideatur? aut opinio concepta eius qui maledictis & conuitijs Deos incessit, absurdam uocem proferre non hortetur? Siquidem ipsi maledicentiam, tanquam certum maleuolentiæ argumentum, despuimus & auersamur, iniuriosq; homines & maledicos hostium habemus numero, ut perfidos & malè de nobis sentientes. Quam de Dijs sententiam Superstitiosi habeāt, uides, horrendos eos, perfidos, incōstantes, maleficos, carnifices, immanes, & temerè, leuiq; de re irritabiles & difficiles suspicati. Vnde scire licet, odisse simul & timere Deos eum, qui Superstitione laboret. Quî enim ipsorum hostis non sit, quos oderit, quos metuat, sibiq; profecta ab ijs maxima mala, olimq; profectura putet? Nec uerò quenquam mouere debet, quòd simul & metuat & adoret, sacrificetq; & in templis sedeat. Tyrannos enim salutant, amplexantur, quum interim clàm oderint, & uelint interfectos.

Alexandrum Hermolaus obseruabat & reuerenter colebat: Pausanias Philippum stipabat & officiosè assectabatur, Chæreas Caium. Verùm dum istos ita comitarentur & cingerent, secum quisque

mußitabat,

Qualiter acciperem, esset si mihi tanta potestas.

Deos Impius esse non credit, idem Superstitiosus uellet, nisi inuitus esse crederet: nam mortem timet. Ei uerò si, tanquam Tantalo ad collum appenso lapide, metu oppresso & enecto nonnihil existere & respirare daretur, præ sua profectò Impij conditionem, ut magis liberam & æquiorem, mallet, & beatam iudicaret. Iam Superstitionis ne minimū quidem adest Impio. Superstitiosi uerò si spectes uoluntatem, impius certè quidem fuerit: eo tamen est inferior, quia non quod uelit de Dijs sentiat & opinetur. Ad hæc, Impius nullam Superstitioni occasionē præbet, nec eam ullo modo fouet, aut adiuuat. At Superstitio primum nascenti Impietati initium dare, ac auctæ iam & consummatæ apologiam suppeditare solet, minimè quidem ueram illam aut honestam, sed prætextu tamen & causificatione non carentem.

Nam quum in Cœlo nihil homines reprehensione dignum, nihil in astris, nihil in cōmutationibus temporum quadripartitis ad generationem & maturationem frugum, & ad temperationem corporum aptis, eorumq; omnium moderatore & duce Sole, nihil in noctium & dierum uicißitudinibus, quarum Sol suo circumactu, & uersatione circa terram aßidua autor esset, animaduerterent: nec in ijs quæ ad

uitam

uitam animantium tuendam, & fructuum generationem pertinent, temerè geri quicquam, ſed ordinatim omnia, & ſuo quæque tempore fieri cernerent: Tali adducta eſt ratione Antiquitas, ut Deos eſſe crederet, eumq; qui aliter ſentiret, Impietatis damnaret. Verùm tam ea quæ facit & patitur Superſtitio, quàm uerba, corporis geſtus inepti, impoſturæ, faſcinationes, & magicæ præſtigiæ, circulationes, & ad cogendam ſtipem pulſationes, impuræ item luſtrationes, inquinata ſanctimonia, ſcelereq; obſtricta & contaminata caſtitas, barbara denique & præter iura omnia in templis ſui uerberatio & laceratio fœda: hæc, inquam, & eiuſmodi alia anſam & occaſionem nonnullis calumniandi Deos præbent, melius omnino non eſſe Deos affirmantibus, quàm eos talia approbare, quàm talibus deliniri & gaudere, quamq; eo uſq; impotentes eſſe, & minima quaq; de re irritabiles & iracundos, ut in uitæ ineundæ ratione nihil remittant, non condonent quicquam, ſed rigidè & anxiè omnia ad ultimum uſq; quadrantem exigant. Quid: an non fuiſſet tolerabilius, ſi Galatæ & Scythæ nullam unquam Deorum notitiam, nullam opinionem aut hiſtoriam habuiſſent, quàm tales eos facere, qui cæſorum hominum delectentur ſanguine, eamq; ſolam immolationem numeris omnibus abſolutam, & longè perfectiſſimam cæremoniam

niam ducere? Carthaginiensibus uerò non'ne fuisset melius, Critiam aut Dragoram atheos & Impietatis autores accersere, atq; eorum legibus & placitis nullum Deorum aut Dæmonum ab initio statim admittere, quàm talibus sacrificijs uti, qualia Saturno faciebant? non, quemadmodùm ait Empedocles, eos qui animantia mactant reprehendens,

Sublatum sub forma alia pater, antè precatus,
Næ stolidus charum natum enecat.

Sed scientes & prudentes ipsi suos liberos deuotos sacrificijs mactabant. Qui liberos non haberent, à pauperibus puerulos, ueluti agnos aut pullos, ad immolandum redimebant. Adstabat porrò immitis & dura mater sine gemitu. Nam si illacrymasset, aut ingemuisset: sine honore uitam degere, nihiloq; minùs immolari filium eius oportebat. Quinetiam ante statuam tibijs canentium sono, & tympana pulsantium strepitu personabant omnia, ne puerorum, dum mactabantur, eiulatus exaudiri possent. Quòd si immanium Typhonum aut Gigantum, Dijs cœlo exactis, perferendum nobis esset imperium, quibus alijs, obsecro, illi sacrificijs delectarentur? aut quas alias sibi poscerent cæremonias? Amestris Xerxis uxor, uiuos duodecim pro se Plutoni homines defossos, multaque terra obrutos necauit: quem tamen Plato Græcis ἅδην, quia perhumanus ipse & prudens, ac

diuitijs

diuitijs affluens, suada quadam, dulciq; & iucunda oratione apud se animas detineat, appellatum esse tradit. Xenophanes Physicus Aegyptios ferijs quibusdam seipsos cadere & lugere conspicatus, familiariter & amicè admonuit: Heus uos Aegyptij, inquit, siquidem sunt Dij, eos ne lugeatis: si uerò sunt homines, ne ipsis sacrificaueritis. Verùm nullus tot erroribus, nullus tot perturbationibus scatet animi morbus, tamq; contrarias & inter se pugnantes opiniones habet, ac Superstitio. Quare ipsa modis omnibus est fugienda, sed ita, ne eorum more, qui latronum & bestiarum impetum, aut incendium fugientes, temerè huc atq; illuc præcipites feruntur, in loca quædam deuia, præcipitia, & salebrosa incidamus. Ita enim nonnulli Superstitionem uitant, ut in duram & asperam Impietatem incurrant, in medio consistentem Pietatem transilientes.

Hinc pudeat, pudeat, inquã, istos, qui Superstitionis & ignorãtiæ uelo semel reducto, & introspecta ueritate, posteà aut resiliunt, aut præproperè, Pietate transmissa & ludibrio habita, in alterum migrãt extremũ τὴν ἀθεότητα.

τέλος, τῷ μεθερμηνεύσαντι συνεργοῦντος θεοῦ.

